

A' H A R O M K É R -
D E S K É - V A L O S U M -
más válasz- tételnek, Egy
arra lőtt alkalmatlan
Felelettel való

N A G Y O B M E G

E R Ö S S Ö -

D E S K É ,

E S

Aron Feleletnek meg-
válaszolatása.

Lugany bányáiról

Reverend Kalmán

Anno Dom. 1666.

NYANLO LEVELE.

A' Nemes és Tekintetes Kem-
 plén Vármegyének igaz Refor-
 mata Keresetjén Vállaist követő,
 és, s védelmező Fő-fő rendinek,
 és Nemes Tagjainak, nékem a' Chri-
 stusban Atyáimnak, Uraimnak, és
 Fautorimnak, attul a' kitől minden
 jó adományok származnak onnan
 felül, kívánok meg-erősítő kegyel-
 met, boldog virágzó életet, és ex
 életnek el-végzése után, a' mi Iste-
 nünknek kez-nélkül éppítettett,
 Városában örökké való la-
 kást, s' véghetetlen
 örömet.

Tekintetes és Nemzetes
 Uraim! amax hallatlan
 Az. és hal-

és halhatatlan bölcseségű Sa-
lamon Király: tulajdon ma-
ga nyelvével tudományt té-
szen uia, hogy midőn ő min-
deneket e kerek ég alatt elmé-
jével meg-vizsgált volna, csak
arról találta-fel, hogy az Isten
az embert igazsá teremtette:
de ő véghetetlen kérdéshede-
sekbe egyelítette magát: mely
szent és igaz-mondás legyen
ez, mutatlyra a' mindennapi
experientia. Nézzük- el, ez
világnak négy szeletét, ál-
dott V

L E V É L. 3

ott Urunknak mondása-
 ment, meg hűlt az emberek
 szözt a szíve. A hűre oda
 agyon az egy... az való
 és igazság. Tenekéül-
 gva csak... fel-fordul az
 világ a véghetetlen és meg-
 kelhetetlen veszekedések,
 vetélkedések, és kérdezkedések
 miatt. Hogy az világi külső
 utvaros állapotokrul ne szól-
 munk, a Religio, mellyet a re-
 gando neveznek a Dea-
 k; mivel annak szíveket
 A 3. lelke-

A J A N L O

Alkeket öszve-kötő kötélnek
kellene lenni, mitsoda ma?

Többire csak veszekedéseknek
mű = hely^{ny} versengéseknek
és hársáros kérdezkedéseknek
emberek között vettetett al =

mája. Soha nem volna ugyan

drágább és hasznosabb dolog

a religiorul való vizsgálódás =

nál és kérdezkedésnél, csak az

emberek az Úrnak félelmé =

ben, (melly az igaz bölcsé =

ségnek feje, Prov. 1. v. 7. =

csendes elmével, atyafi = sze =

retette

retettel (melly nélkül az
ember ha minden hiti lé-
fzen=is, csak semmi. 1. Cor.
13. v. 2.) nyulnának az dolog-
hoz. De immár az elmék an-
nyéra éllel állanak-össze,
ahogy két vagy három szó alig
eshetik, melly közé méreg
nem volna elegyítve. Hogy
példáért meßse ne mennyünk
világos documentum erre,
Sámbar Mátyásnak az Há-
rom kérdésre lött summás vá-
lasz-tételre irott feleleti:

mellyrűl némelly igazán itilő
Catholicus emberek is meg-
vallyák, hogy több mocskok
vagyon benne, mint dolog és
valóság. Kihez-képest, Sa-
lamon mondta=ként, aszt à
Szurkot nem-is kellene illetni;
csak hogy ugyan azon bölcs
mondgya, mint az ostor az
lunak, és à kötő=fék à sza-
márnak, ugy à veszsző illik
az esztelennek hátára. Prov.
26. v. 3. Az veszkeedésnek
lelke soha nem kellene, tud-
ván aszt

ván azt hogy az Istennek or-
szága nem áll abban, hanem
békességben, és Sz. Lélek ál-
tal=való örömben, Rom. 14.

5. 17. De medgyen ember
a tövissek között lévén, és
szurkáltatván; avagy csak
vakaródni sem szabad-é?

Az Romai Doctorok mind
szóval, mind irással, vallá-
sunkon és személyünkön min-
dent el-tésznek; hát mi néma-
sebek legyünk-é? Még-is az-
zal fenyegetőzik, Kis Imre

As

nevi

nevű Jesuita Pater; meg-
válnék egyem mint emészti-
meg valaki az nyomtatást.

Hallád-e jó Uram, ha ugy
tettzik vallásunknak Papi-
fejedelmének (Hebr. 3. v. 1.)
hogy leg-kisfebbik szolgájá-
ban olyan módon dicsőítettse-
meg magát, legyen az Urnak
szent akarattya. Ugyan-is
ingyen adatott minékünk,
a Christufért, nem csak
hogy hídgyunk ő benne,
de hogy fennmaradjunk is őt

érette. Philip. 1. v. 29. De
mitsoda törvény tilt bennün-
ket, hogy vallásunkat szóval
és írással pro & contra ne lé-
gyen szabad defendalni? Az
természetnek törvénye csak
egy férgetskében is belé ol-
totta, hogy à mi ártalmára
vagyon azt magárul el-há-
rittsa. Az Istennek törvénye
penig ugyan parancsolja,
hogy mindenkor készek le-
gyünk meg-felelni nagy alá-
zat-férggal és beccálettel a

zoknak, à kik számot akar=
nak venni à mi bennünk való
reménségrül. 1. Pet. 3. v. 15.

Bezeg immár à fenyegetőzés
nem egyéb, hanem vesztett
pernek látattya. Könyű így
akarkit= is le=űltetni. Hogy
azért Tekéntetes és Nemze=
tes Uraim, à Nagyságtok
és Kegyelmelek neve alatt
botsátom=ki è Sámbar Jესui=
ta ellen=való apológiát, er=
re nem egyéb indított, hanem
hog' ezzel recognoscállyam,
ennek

ennek az Isten mind eñyi vál-
tozások között is szépen vi-
rágzó veteményes kertének,
Fautorinak és Tutorinak
lenni Nagyságtokot, Ke-
gyelmeteket. Ugyan-is Sz.
Pál mondta-ként. 1. Thess. 2.
v. 19. 20. Mitsoda à mi
reménységünk vagy örö-
münk, vagy coronánk, az
mellyel dicsekedhetnénk;
avagy nem ti-é à mi Urunk
Jesus Christusnak előttte?
Annak-okaért (Szent Pállal

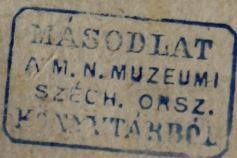
Rövid meg-szollitása
 A K E R E S Z T Y E N
 O L V A S O N A K.

*Keresztyén Olvasó e' rövid meg-
 szollításban csak kettőre kérlek;
 szíveffennis kérlek, tarc-s-meg. E-
 lőszó. Ha efféle Vallásról dispu-
 táló munkák akadnak kezében,
 minek-előtte olvasásához kezde-
 nél, tegy-le minden praëjudiciumot,
 az az, vagy személybeli gyűlöl-
 ségtől, vagy más akár mely tekin-
 terektől el-foglalt bal indulatokat.
 Ha Calvinista vagy, mint ha Cal-
 vinista*

vinista nem volnál; ha Pápista,
 mintha nem Pápista: hanem a'
 két fél között mint edgy arbiter és
 itellő biró. Külömben ha cseleke-
 szel, efféle irásoknak olvasásából
 semmit nem éppülsz, hanem csak
 az időt vesztegeted. Másodszor.
 Ne hajt az Ironak személyére,
 külső állapottyára semmitis. Nem
 azé visgald a' ki írta, hanem mite
 írta, és minémű okokkal állattya
 gyét. Osztán vedd össze a' kettőt,
 melyik jobbnak, igazabnak ta-
 láltatik, minden tetovázás nélkül
 azé kövessed. Nem tanácslom én
 senkinek, hogy bé-hunt szemmel
 akar mite hidgyen; mert ki tud-
 gya.

gya a' veremben esik. S'c illik
 minden embernek Sz. Pálnak amaz
 intését meg-fogadni: Omnia pro-
 bate: quod bonum est tenete.
 1. Thess. 5. v. 21. Légyen az Ur
 veled minden Kereszt yén
 lélek.

Irja

I. Rja Aristoteles
Lib. 9. de Hist. Animal. Capite 4s.
 hogy Pæoniában a' Mesappus
 hegyén terem egy Bonafus ne-
 vű ökör bika ábrázatú vad állat:
 kinek jóllehet szarvai vadnak,
 de azok tompák, hátra horgat-
 tak, és így a' túrkölődésre, hogy
 azokkal vagy más ellene tusa-
 kodó vadaknak, vagy a' vadá-
 szoknak árthatna, haszontala-
 nok és

nok és alkalmatlanok. Mind-br
azonáltal vagy on más mester-1
sége: mert mikor a' vadászás-2
ban a' kuvaszok kergetik, felté-3
ben nagyokat fosik; olly sebese-4
sen pedig, hogy négy lépésni in-
földre-is a' post-prædicamen- -n
tomából ki-lövellik a' fekete 31
festék: melly ha a' nyomában n
lévő agarakot meg éri, igen me- -9
leg természetű ganéj lévén, a' '5
szőrőket el-perfeli. Eza' szaros 20
és bűdös állat (tisztességgel es-
sék szollásom) más módgya
nem lévén benne, láttjátok fos-
fal és ganéjjal óltalmazza ma-
gát.

2. Micsoda ez? A' Sum-
 más Válasz-tételnek Authora-
 s, midőn nem régeniben, amaz
 nem *Három idvességes* kérdéssel,
 hanem majd mennyi linea ben-
 ne vagyon, annyi mérges gyű-
 kerű tsemetekkel fiatallyosó-
 dott könyvetskének erdejében
 vadászdogalna; *Sámbár Mátyás*,
 ki ez nem idvességes gyümöl-
 tsöt, hanem galagonyát és boj-
 torjánt termő berket plántálta.
 megh - kajonolván a' dolgot,
 szintén úgy cselekedék, mint a'
 meg-említett ökör ábrázatú *Bo-
 nasus*. A' Válasz-tévő szeléden,
 törölgetve, és emberségeffen
 bánék

Vino Dño Johanne Gincz

bánék ugyan velle; de ez a' mom-
fzeledéthetetlen fene bestia, am-
nál inkább meg-bizá magát is-
tsatára, útközetre, türkölödés-
indula. De vallyon mivel türk-
kölödik és viaskodik? Foggal, és
agyarral nem lehet; mert azt is
Károly táján ki-vonták: szarv-
val sem; mert azt egyszer-is
mátszor-is a' vadászok le-ver-
ték: hanem ugyan keményen
• meg-szorétván a' két horpasztát,
nagyokat fosik, az az, szitkos,
mérgecs, molskos szokat mos-
lékos szájából okádozodik, az-
zal akarja magárul a' vadász-
kat el-vetni.

3. Az

3. Az ökor ábrázatu *Bona-*
usnak szokása az, mint felölle
Aristoteles a' meg- említett
önyvben írja, hogy minek-
előtte meg- vemheznék, maga
undok ganéjával a' helyet a' ho-
lott meg- akar elleni kőrös kő-
rúl keréti, ganéjbol tsinál ma-
ggának várat, hogy ha nem ere-
jétül, avagy csak búzitül irtoz-
szanaka a' több vadak, ötet fekvő
a s' ellő helyéből fel ne kölcsék,
d hozzá közelíteni ne merjenek.
Vallyon amaz embertelenség-
nek vadon erdejében zilajkodo
fekete *Dáfanés*, nem ezt mivelé-
je? A' Summás válaft- tétel el-
len

len valo fiatal ivadékját, nem
szülheté másképpen, hanem
mind magána, mind kellemes
fajzattyának rothatt ganéjbol
tsinala kaput és keritést, hogy
a' ki erejétül nem fél, avagy tsak
büdös dohatul irtozván, belé
ne merjen kapni. Tudta amaz
közmondást: *Quod si quis cum
stercore certat: Vincat seu vinca-
tur, ipse camen semper maculatur;*
élt is velle. Nem is egyébbel
hiresedett el Magyar Ország-
ban ez az ökör ábrázatu *Bona-*
fus, hanem hogy a' Cálvinisták
és Lutheránusok ellen a' ki ha-
talmaffabb volna nálánál a' szit-
kozo-

alkozódásban, átkozódásban,
 pokolra való kárhoztatásban,
 senki nem találkozik. Ez ő né-
 ki minden ereje. Ez az ő pán-
 tázél fíakja. Halála után-is
 méltó hogy ezt az Epitafiomot
 tegyék feje felibe: *Hic jacet in-*
ignis Calumniator, magnusq; Cal-
vinianorum & Lutheranorum
Conviciator. Prædicatioja-is en-
 nek többire csak méreg és mor-
 gás: kire nézve némelly feleke-
 etin lévő keresztyén halgatók-
 meg-unták; csak hogy mivel
 mint egy Ur bora rajtok, olda-
 tit és fenekit ki nem vághat-
 vák.

4. Tudván azért immár alkalmas időtől fogva ennek az agyaratlan vad kannak, és tompa szarvu *Bonásusnak* éretlen dagallyát, hogy akar ki, nem tudom melly szeliden és embersegeffen, akar szóval, akár írással bánnyék-is velle, ez egyébképpen nem tsatázik, hanem mofossal és ganéjjal okádozódik; ehhez képest a' Válasz-tévő meggyesem illette volna, ha némelly Vallásoknak gyalázattyát nem szenyvedhető Istenes emberek-től erre nem intetett volna. Mostannis a' *Summás Válasz*-tételről való moslékát, talám csak valóban

ijában kellene hadni: de mint
 2 Sz. Jóbnál vagy írva: *Conce-*
ptum sermonem tenere quis poterit?
 az el-gondolt beszédet ki tart-
 hathya meg. Es: Vallyon a' ki
 jókat szoll ne-is hallyon-e? avagy
 a' szos ember igazittatik-e meg?
 Neked egyedül halgatnak-e az
 emberek? és holott egyebeket meg-
 tsufoltal, senkitül nem torkoltatol-e
 meg? Job. 4. vers. 2. 11. vers. 2. 3.
 szemben kell azért szállani ez-
 zel a' tsufolódással tájékozo-
 bad kannal. Nosza hozzá va-
 rázok! verjétek ki agyarait,
 akiket még el nem hullatott, s'
 mások ki nem vertek, hogy to-

vább olly mérgeffen ne harap-
hasson.

5. Ugyan-is miért cseleke-
fzi azt, holott mint más feleke-
zetin lévőkűl emberségeffeb-
benis a' Felelet meg-lehetne?
Hidgyétek nintsenek más okai:
Edgyik az, mivel igazsággal és zö-
tudománnyal nem lehet, mint
edgy vad-macska modgyáracsi
embertelenségnek undok nyá-
lával pökdöffe meg az embert,
s' úgy vessze-el magárul. Másik,
hogy a' tavalyi belső városbél
Templom előtt valo disputa-
tióban vallott kudarczát a' me-
nyire lehet enyhitse, magáru-
el-hátr-

el-hárítsa. Minek-előtte azért
 a bolondnak bolondsága sze-
 rint meg-felelnénk, tudományt
 téfzünk róla, valamit itt mon-
 dunk, tsak edgy keresztyén Pá-
 pista ember-is semmit magára
 ne végyen: mert itt tsak amaz
 magyaglant fekete *Sámbar Sza-
 már* Barát az ellenség. Noszta
 azért nyomában.

6. Mindeneknek előtte a'
Bonásus kolommarisából fets-
 xendező bűdös ténában márt-
 ván pennáját *Sámbar Mátyás* a'
 Wálasz-tételnek Titulusát pifz-
 xállyá: *Summás Válasz-tétel,*
 egy mond. Bezzeg az. Helyes-

fen-is: mert a' mit te írásodban
 tövel hegyel őszve raktál, fok
 tsapodár, kajtor beszédekkel e
 mittamott el-sziláltál, azokat a'
 Válasz-tévő vévén a' Logicus-
 ok gereblyéjét, három vagy
 négy Syllogismusoknak bog-
 lyájában raká, szoritá. Bezzeg
 e' volna a' keskeny palló, mel-
 lyen az okos emberek szokta-
 nak járni. Miért hogy nem lé-
 pél-fel reá? Vadnak olly lovak
 (a' bolondokat-is azokhoz ha-
 sonlittya az Istennek lelke. *Psalm.*
32. v. 9.) kiket bottal, korbáts-
 tsal sem verhetnek fela' hidra;
 csak hortyognak. A' mi fekete
 Dajnánk

Dajnáink-is mikor a' Syllogif-
musnak keskeny és summás
pallojára fel akarjuk hajtani,
írását a' szerént meg-visgálni;
hortyog és ránczigálódik, ez-
ért tsufol bennünket. Itéllyék-
meg az okosfok, ha okosson
miveli-é? Hiszem amaz köz-
mondás szerént: *Quod potest*
fieri per pauciora, non debet fieri per
plura. Sőt maga-is azt jósollya,
hogy csak rövideden szollyunk
sa' dologhoz. *q. i. §. i. n. i.* Lát-
tzik hogy a' Summás és kes-
keny ut nem tetzik Sámhárnak;
nem tsuda, mert tágas uton in-
dult-el, melly hová vezesse jó-

vendőben ötet meg-mondgya
Sz. Máthe Evangelista. Cap. 7.
vers. 13.

7. Azonnis fintorgattya or-
rát, hogy Irását *Tsalóka köny-
verskének* nevezték. A' sem lőtt
ok nélkül. Szokások a' Tzigá-
nyoknak, és némelly kártyával,
kotzkával kereskedő semmire
kellő vándoroknak, hogy vala-
kit elől s' utol találnak, akar
kellyen akar ne, hitván árujok-
kal mindent kínálnak, sőt tsak
nem erővel-is az emberre köt-
nék. Sámbar kalmár-is régen
tanullya már ez mestetséget;
azért himes Titulussal fel-ru-
házott

házott, pántlikával fel-tzaffra-
ggoztatott könyvetskéjének ex-
emplarit, nagy tehellyel thecá-
ijában bé rakván, nagy szaporán
fosztogatta, még azoknak is a'
kik tzigány dorombon nem i-
ggen szoktak kapni. Vallyon
miért? Bizony nem egyébért,
hanem hogy némelly a' Vallás-
ban nem igen gyakoroltatott
embereknek szemeket velle bé-
kősse, s' a' mennyire tölle lehet
meg-tsallya. Megtudgya mind
azonáltal, hogy a' szem-fény
vesztő Oláh Tzigányoknak né-
fok hitelek vagyon Magyar Or-
szágban.

8. De azt mondgya , hogy
 Sz. Pál tsalokája ő, ki maga fe-
 lől a' Chorinthusiaknak azt ír-
 ja 2. Cor. 12. v. 16. *Midőn ravas-
 volnék, álnoksággal fogtalak-meg
 ziteker.* Igazán mondgya Szent
 Pál tsalokájának magát: mert
 itt is a' sz. Apostolt, a' maga fon-
 dorokai álnokságának tâmo-
 gatására akarja huzni és tsavar-
 ni, noha olly távoly vagyon sz.
 Páltul, mint a' sz. Lukáts gazda-
 ga Lázártul. Sz. Pál tudományt
 téfzen rula , *Act. 20. v. 33. 34.*
 hogy ő senki ezüstt, aranyát,
 nem kívánta; sőt magának, és
 hozzá tartozoinak, maga kezé-
 vel ke-

vel keresett szűkségekre valót.
 Sz. Péteris noha az ő itilleti szerint első Pápa volt, meg-vallya, hogy aranya és ezüsti nincsen neki: *Act. 3. v. 6.* Vallyon *Sámbár* Tsalmár mondgya-é és igazán mondhattya-é azt? Hiszem most-is arannyal kereskedik ő, aranyat osztogat ki; usurásson penig, eddy aranyért négy forintot kívánván. Az Ispotály tsináló Frater misericordiæ, bezzeg szintén meg-tanulta az *Opus misericordiæ. Luc. 6. v. 35.* Véték ám ez a' közönséges emberekben, de kiváltképpen a' Papokban kárhoztattya

sz. Pál, 1. *Tim.* 3. v. 8. De még
a' magatok Decretoma-is kár-
hoztat ezért. *Caus.* 14. q. 1. *Can.*
2. *Peccat, qv̄i ultra debitum exigit.*
Lásd bővebben. *qv̄est.* 3. *Can.* 1.
Munkálkodik-é tovább a' ma-
ga kezével; tsinál-é sátorot szent
Pállal *Act.* 18. v. 3. Am láttjuk
elég fényes palotában lakik; de
azt sem köszönheti a' maga ke-
ze munkájának. Tudgyuk hog'
fű vajda, akarmelley tzigány
sem űti-el kezérűl a' ló tserélést;
de azzal igen sok lelket meg
nem térét. Talám az halászás-
ban követi az Apostolokat?
Csak meg engedgyúk jo halász:
mert

mert a' nagy halas-tóból ki tud-
 gya fogni, a' magáéban hánni.
 Csak hadgya helyén akar ki,
 hogy derék tsaloka mester em-
 oer *Sámbar*. A' Pataki tzigá-
 nyok Vajdája meg-vallya, hog'
 Xérzer immár aza' hamis ló tū-
 ér valoban meg-tsalta, s' na-
 gyobb tzigány nálánál. Bár ne
 xoptassa azon állat, hogy nints
 't' Cálvinista Tanítók között
 ōenki, a' ki tsak Istenért szolgál-
 vyon a' kőtségnek. Csak Pata-
 onnis találna olyan Tanító-
 stat, a' kik alkalmas ideig edgy
 boény fizetés nélkül el-tanították
 algatojokat. Vonnák-el tsak
 B 7   dētze-

détzeget Bonásusnak az abra-
kát, meg-válnék ha szintén an-
nyira hánná a' praestát. Patak-
rul mivel firos konyhája va-
gyon, vérrel bottal sem verhet-
nék-ki. Tudunk pedig olly vl
Cálvinista Tanitokat, kik jöve-
delmekre nézve a' Pataki álla-
potnál négytzerre vagy ötzörte-
re is kővérebre mehettek volna: de ob
Moseffel edgyütt nagyobb gaz-
dagságnak itélték a' Christus szu-
gyalázattyát a' friss állapotnál, el-
választván inkább az Isten né-
pével fanyargattatni. *Hebr. 11. 21.*
vers. 26.

9. Tovább menvén a' vémű
Boná-

Bonásus a' harmadik tsillagnak
világánál, azon dörömből, hog'
a' Summás Válasz-tételnek Au-
thora, *Xeno-Cosmus* szerzetén lé-
vő Fraternek írta magát. Itt im-
már Magyar Országból ki kel-
lene verni, s' Görög Országban
utahétani, hadd tanulná-meg
ott mitt téfzen a' *Cosmus*. Hol
alaputreta kozmás étekhez, hol
koszoshoz mondgya közelite-
ni azt a' szót, significatiojára
mézve. Ag-lant! még sem ta-
multad meg, görög szó volna az!
melly kiváltképpen valo jegy-
zésében azt téfzi hogy *Világ*. A'
Xeno-Cosmus pedig Világban
bujdo-

bujdosott, mint edgy ideig való
 vendéget: a' minéműeknek a'
 régi Szentek-is ismérték és val-
 lották magokat lenni; *Jövevény*
vagyok Uram én nálad, és szar-
rándok; mint minden Atyáim. Ps.
39. v. 13. Szent Pál-is azt mon-
 gya felölök, *Heb. 11. v. 13.* hogy
 távol nézvén az igireteket meg-
 vallották hogy szarándokok és
 jövevények volnának e' földön.
 A' mi tudatlan Bonásufunknak
 dictionariomja szzerint mind
 kofzofok voltak volna azok a'
 régi Szentek; mert *Xeno-cosmu-*
sok voltak: Szégyen vén ré-
 gi Papnak, hogy egy Görög
szocs-

szocskát sem tudgya mit téfzen.
 Bár ne is adgyanak ennek kezé-
 ben Sido s' görög bibliát, mert
 azt hamar a' pad alá veti; mint
 avaly a' Templom előtt valo
 Hisputálásban tselekvék. Az
 Opponens kezében adá a' Gő-
 rög Testamentomot, mivel
 semmit nem tudá hozzá *Gedaco*
 Apánk, szeme köziben viszfá-
 veté.

10. Ha Cajetanus Cardinál
 Augustában Luthertől megh-
 győzöttetvén, el vénségére kez-
 Hé tanulni a' Sido nyelvet, te-is
 ne szégyenlyed náladnál Ifjab-
 ul meg-tanulni mit tégyen a'

Xeno-

Xeno-Cosmus. Mi ha nagy *Darapti* vagyis, mindazonáltal tanulhatz még valamit a' *Xeno-Cosmus* Fraterké-től. Meg-utáltad hiszem szivedben, a' mikor motskos Irásobban a' Summás Válasz tévőt, hol Fraterkének; hol fűstös Fraternek, hol Pataki kis Professornak nevezed és neved. Hallád-é nagy Goliath! a' kisdedek és erőtlenek által vívzi Isten véghez az ő ditsiretét *Psal.* 8. v. 3. Kisdéd vala Dávid, de mivel Istenben bizék, le-úté lábárul a' nagy otromba Philistust *1. Sam. 17.* Várj rá tés nagy Dáfánes!

Non

*Non molem Atlantis cupio ruburve
Milonis;*

*Sim licet exilis, dum modò so-
spes agam.*

Azzal sem gondol, hogy ko-
prénak mondod: mond vala-
mit a' dühös indulat, nyelvedre
akaszthat. Hálá Istennek, hogy
loponak, tolvajnak, gyilkos-
nak, paráznának, sodomitának,
Usurásnak, fukarnak &c. nem
mondhatod. Mikor valaki fe-
lebaráttját valamelly természet
ébéli fogyatkozásáru tsufollya,
akkor annak teremőjét gug-
gollya. Csak még a' pogány
Horatius Poëta-is meg-tanitha-
tott

tott volna erre, a' midőn edgyűt
maga felől azt írja :

*Atqui si vitijis mediocribus ac mea
paucis*

*Mendosa est natura, alioqui recta:
velut si*

*Egregio inspersos reprêndas corpo-
re nervos :*

*Si neque avaritiam , neque sordes,
ac mala lustra*

*Objiciet verè quicquam mihi : pu-
rus & insons.*

11. Csillagot avagy inkább
bolond tüzet választván magá-
nak katalauzul Mátyás Sámbar, az
ajánló levélben ütközik, azt
szurkállya és piszkállya. Min-
denek-

deneknek előtte orollya, hogy
 méltóságos Ur neve alatt költ
 ki a' Summás Válasz-tétel, az-
 szal otsárollya, hogy a' Pataki
 Professzorok őt esztendeig főz-
 ték, őt esztendeig rágodtanak a'
 Három idveséges kérdésről
 valo könyvetskén. Ugy tud-
 gyuk, a' te fűz-fa írásodnak meg
 rostálásán, nem hogy őt eszten-
 dőt, de tsak háromszor őt órát
 sem töltöttek a' Pataki Pro-
 fessorok. Te pedig bár tizen őt
 esztendeig refutáltad azt igazán
 motsok és szitok nélkül. Meg-
 lehet mind annyiszor valame-
 nyiszor zuzzos gyomrod fel-é-
 melye-

melyedik, mocskot és moslé-
 kot ellene okádoznod. Azon-
 is aggodik, hogy tudatlanok
 szemét bé-kenő színnek és fe-
 stéknek; hogy csak hitetésre és
 keresztyéni Cálvinista vallásnak
 gyűlöltetésére szereztetett írá-
 nak kerefsztelték könyvetské-
 jét. Igazabb nevet nem adhat-
 tak volna néki. Az okosok csak
 ebből-is meg-ítélhetik, hogy
 mostannis a' fosos *Bonasus* a'
 Válasz-tétel ellen valo ganéjos
 ivadékját pólátlan nem küldé
 világra, hanem hogy inkább
 kapjanak az emberek rajta, ara-
 nyas és veres festékkal himezé-
 meg

meg, pántlikákkal tzafragozá-
 sával: tudta hogy bűdös bornak
 szép tégért kell tenni. Latzik
 övön vagyon az arany nálla,
 mert még a' ganéjra-is veszte-
 geti. Maculatában vötte azt-is,
 hogy a' Válasz-tévő Vallását
Árvahodotnak nevezte. Nagy
 góbé! mi nem azt téfszi az, mint
 ha minékünk anyánk nem vol-
 na a' kerefsztyéni Anyaszentegy-
 ház; jollehet a' Romai Capi-
 toliomot sem Apánknak sem
 Anyánknak nem ismérjük.
 Nem-is azt, mint ha az Isten
 nem volna Atyánk; mint ez e-
 llött őt esztendővel, midőn a'
 nagy

nagy emlekezetű vitéz Rákóczi
 Fejedelem el-esett volna; más
 hozzád hasonló társaiddal ez-
 zel káromkodtál; meg-holt e-
 gyem a' Cálvinisták Istene. Ha-
 nem ez annak értelme, hogy
 gyakorta a' Vallás és annak val-
 loi külső Tutoroktól és gond-
 viselőktől meg fosztatnak. Nem
 de nem ezen kesereg-é az Isten-
 nek néhai Anya szent-egyháza
 Jeremiásnál, *Siral. s. v. 1. 3. Em-*
lekezzel-meg Uram mi történt raj-
tunk: Arvakká lőttünk, atya nél-
kül, a' mi anyáink mint özve-
gyek.

12. Menny tovább Bonáse.
 Atko-

Atkozott vallásnak irád hiszem
világ eleiben terjesztett köny-
vedben a' Lutheristák és Calvi-
nisták Vallását. Noha, amaz
őz-mondás szerént, Szamár
vagy inkább *Sámbar* rivást Isten
menyországban nem hall, de
meg-érdemlenéd, hogy tiz fon-
ot nyomó Bécsi lakatot vetné-
sek a' szádra érette. Mivel tá-
nogattyá ebbeli undok mon-
rását? A' bűdös, dohos bak Sz.
máltakarja maga mellé vonni,
ia' Galatiabélieket így dorgál-
Galat. 3. v. 1. Oh balgatag
Galatiabéliek, kitsoda igazitt-
meg titeket, hogy ne engedné-

C

tek az

tek az igazságnak? Atkozot-
 nak-is mondgya (egyem) Sz. .s
 Pál valaki a' Galatiabélieknek de
 mást prædikállott azon kívül a' .s
 mit vőttek, a' mikor a' pogány- -y
 ságból meg-tértek. Gal. 1. 8. 9. .e
 Hiszem! Hijják Sámbar Pa--e
 pot, csinállyon szenes vizet a' .s
 Calvinistáknak, mert megigéz--s
 ték őket. Bátor átkozottak és zö-
 balgatagok legyenek, ha Szentm-
 Pál, s' a' több Apostolok, Pro--o
 phéták, és Evangelisták ellen-
 és kívül tanítanak. De te noha-
 most-is nem igen fejér vagy, v-
 elébb Szerecsénné változol, lo-
 hogy sem mint azt meg-probá--e
 lod.

13. Hát tovább ördögtől
 valok-é a' Lutheranusok és Cál-
 uinisták? Így kákog a' pilisses
 én fekete varju. Szertelen szí-
 k; még-is szemtelenül azt ir-
 egyűt, hogy semmi szitok
 m találtatik a' Három idves-
 ges kérdéfről irott könyvben.
 az ördög lelkűvel szitkozo-
 pajkosokat meg-plengére-
 a' bial Bonafus, a' ki *nemine*
repto a' Lutheranusokat és Cál-
 uinistákat ördögtől valoknak
 bdgya, nem tsak furatoft ér-
 mlene, hanem hogy edgy ki-
 nyét nyelvétis meg-faragnák
 tte. Kegyelmes Királyunk,

méltóságos Palatinusunk vallá-
sunkra nézve Evangelicusok-
nak irnak, hijnak bennünket is
im eza' Sohonnai, földnek fér-
ge, ördögtől valóknak kiált. AA
ki ördögtől vagyon, kitsoda anna-
nak Istene? De tsudálljad ke-
gyes Olvasó, mivel himezi dolló-
gát. Mint egy Sátán *Matth. 4.*
Ölében veszi áldott Urunkat sz-
véle akar bizonyítani; merem
Christus-is a' Sidóknak az-
mondotta Sz. Jánosnál 8. v. 44.
Ti az ördög atyától valók vadítottok
Haj haj ostoba Szamár! Sidólló-
a' Lutherista és Cálvinista ka-
refztyének; hiszem azokat fele-
di o ih

li ott Urunk. Tudgyuk ugyan
 némellyiteket annyira fel-ger-
 esztett ellenünk a' rettenetes
 gyűlölség, hogy a' meg-vakult
 nitetlen Sidoknál-is alább va-
 oknak tartotok bennünket.
 Romában a' Sidokat, kik áldott
 Mesiásunkat mindennap ká-
 romollyák, el-szenyvedik; a'
 Lutheranus és Cálvinista ke-
 resztyéneket pedig ha kaphat-
 tyák meg-égetik.

14. Csak el-hidgyúk, hogy
 Sámbar-is, ha rajta állana a' Vá-
 lasz-tévőnek, Czegledi István-
 nak, és más keresztyén Docto-
 roknak hátokra tüzet rakna, a'

mikor a' Summás Válasz-tétel-
nek imez szikrájából: *Semmi*
eretnekek egyem, nem tsigazbat-
ták idegennyebb értelemre az irá-
sokat, mint a' Romai Doctorok, il-
lyen tűzet gerjeszt; *Azért mind*
ezeknél (tudni-illik eretnekek-
nél) alább valónak mondgya a'
Pápistákat, kiknek földén lakozik.
Hazudtz abban *Gedaco*. Ne te-
kerd Sátán modgyára a' szokát!
Ne gusolly hamis *Consequen-*
tiát. A particulari ad universale
jó-é a' következés. A' Summás
Válasz-tétel szoll a' Pápista Do-
ctorokrul; amaz olyanokrul
penig a' kiket jelesben *Schola-*
sticusok-

sticufoknak hijnak; minéműek
 Aquinas, Scotus, Biel, Bona-
 ventura, Holcot, Bicot, Tricot,
 és a' kik efféléknek ünőjökön
 szántanak. De Scholasticus Do-
 ctorok - é minden Pápista ke-
 resztyének? Botolly otromba
 Bonase! A' Válasz-tétel nemis
 emliti a' Vallást, hanem az Írás
 magyarázatrul téfzen emleke-
 zetet. Egygyé te nálad az Írás
 magyarázás és Vallás? Docto-
 ridnak értelmek szerint-is az Í-
 rásnak négy egy mástul meg-
 különböztetett értelmi vad-
 nak: de négy-é a' Pápista Val-
 lás? Igaz Vallás nem lehet több

egynél; de tudgyuk menyí sok
hamis tsigázási és tsigázói vad-
nak a' szent Irásnak.

15. Mind olyanok azok, a'
mellyeket a' Három idvefséges
kérdésnek Authora, a' harma-
dik kérdésnek második részé-
ben Vallásunknak ostromlásá-
ra Pázmány vak-vezető kalauz-
zából jobb részre elő hozott:
mellyeket ez előtt három esz-
tendővel Philaletus Hydropo-
litanus többire meg-hamisí-
tott; és ellenben meg-mutatott,
hogy nem a' Cálvinista, hanem
a' Pápista Doctorok ellenkez-
neka' szent Irással. Még-is azon
tűnődik

tünődik *Barroco*, hogy könyvé-
re öt esztendő alatt nem felelte-
nek. *Czegledi István Uramot*
pedig, soha addig *Isfotályban*
nem vizitek, valamig rendre a'
Barátságos Dorgálásra (melly
akkor lesz a' mikor a' ház tetején
nyulat fogtok) meg nem felel-
tek. A' *Hörpites Poka*, igen
hánnya másnak a' *Summas Vá-*
lasz-adást, noha egyszer meg-
érte volna azzal. A' *Pápiſta*
Rabbinusok, melyly igen bé-
merülnek a' mélységes felele-
tekben, tudgyuk. Annak a' tu-
dos embernek fontos és testes
írására mit felelének? Edgya'

mi Bonafunkhoz hasonlo fos-
 fos Bial, egy arkus papiroskára
 iprikálék először: mellynek
 búzit mikor a' Japhetke orrá-
 ban vizsza verte volna, ottan
 az Ispotálybol támada egy bél-
 poklos koldus; ez őtt vagy hat
 széltében vévén valami ron-
 gyos papirossat, arra kené bél-
 poklofságának genyetségét, azt
 hagyitá szeme köziben a' tudos
 embernek. Olly bolondul bá-
 nának a' meg-élemedett ember-
 rel, hogy Várdai Dorko (kel-
 lő menyecske lehet ez, mert
 Sámbar Mátyás az aranyasköny-
 ben nevét fel-irta) hozzájuk
 járjon

járjon tréfás bolondtságot tanulni.

16. De nem csak a' nyájnak együgyű pásztorira fenekedik, nem csak azokat rágja az ökör ábrázatu Sámbar; hanem egye- leg (ha rajta állana) minden Calvinistákat és Lutheranusokat Magyar-Országból ki-haj- tana. Vályyon mire való ama' szamár sohajtás? *Bár ne volna igaz, hogy a' Lutherek és Calvi- nisták Magyar-Országban szár- maztanak volna.* Vaj vaj hamis Cain, hogy nem szenyvedheted Abelt! Bár a' se volna igaz, hogy a' fáska had, mellyből

valo te vagy, a' keresztyén Vi-
 lágban származott volna: mert
 sem bőséget, sem békeféget
 köztünk nem szerez. Miért for-
 gattya annyéra ez hamis esz-
 vesztő prokátor az Ország De-
 cretomát? Az Magyar-Országi
 Decretum, ugy mond, ez előtt
 140-esztendővel fejekén, jóságo-
 kon marasztotta a' Luthereket és
 Calvinistákat. Kivánnád hiszem
 vérhűtt ember az *executio*. Val-
 lyon kik lúnek annak a' vérhűtt
 tanátsnak koholói és joslói? A'
 világi Uraknak nem kell tulaj-
 donítani; hanem az akkori Pü-
 spököknek, Papoknak, Bará-
 toknak.

toknak. De mint járának? mivel Istent tanátsban nem híjták volt, az edgy Mohácsi harcz mind magoknak, mind tanátsoknak nyakát szakasztá.

17. Igen csapja per-veszti Uram a' csikot a' lentsevel; *hoggy egyem, a' Pap senkit meg nem sentenciáz; nem látta hoggy Magyar-Országban csak két Predikátort-is Lutheristát, avaggy Calvinistát meg-öltek volna a' Vallás-ért: de Pápista Papot, Jesuitát, Barátot, sámost öltek-meg a' Calvinisták. Ugy-é? Olly jó Arithmeticus a' Bonafus, hoggy a' számosok között edgyet sem tuda*

nevezni. De gondolod-e hogy
 abban a' végezésben, mellynek
renovatioját, annyira ohajtod,
 csak edgy Pap sem vólt vólna?
 Magyar-Országban, ugy tud-
 gyuk, hogy a' *Prelatus*oknak
 mind *sessió*jok, mind *voxok* el-
 fő. Magyar-Orzági Calvini-
 sta s' Lutherista *Martyrologiomot*
 most irni nem akarok; azt tud-
 gyuk másutt mik estenek. An-
 gliában csak az edgy Mária Ki-
 rályné Afzszony idejében hal-
 mot rakhattak volna a' meg-
 őletett Calvinista tanítókból;
 mint Foxus *Martyrologiomai*
 bizonyittyá. Belgiomba, hogy
 Galliát

Galliát, más egyéb országokat
 lel-hadgyunk, dicsekedéssel em-
 legette Albánus Herczeg, hogy
 mat esztendő forgása alatt tizen-
 myólcz ezer eretnekeket öletett-
 meg, csak hóhér keze által,
 azokon-kivül a' kiket a' had-
 meg-emésztt. *Joh. Latius in*
Compend. Hist. Univers. pag. 429.
 Ezek pedig mind Lutheránu-
 mok és Cálvinisták voltak.
 Hogy pedig Magyar-Ország-
 ban mind ezek még rajtunk
 meg nem estenek, azt nem Sám-
 bárnak, nem-is más ő hozzá-
 hasonlo vérhűt lelkeknek kö-
 szönnyük, hanem mindenek-
 nek fe-

nék felette Istenünknek jo-vol-
tának: Isten után kegyelmes
Királyinknak természet szerint
való szelidségeknék, vélek szü-
letett kegyességeknék, és né-
künk adott s' Szentül meg-tar-
tatott hiteknek.

18. Ugyan-is ha Sámbar
farkas, vele reánk agyarkodó
társain állana, nem tsak Vallá-
sunknak (mint hamis prokátor
modgyára ezzel tsinál fűstöt) (de
személyünknek-is edgy tsa-
pásban szakasztaná nyakát. Mert
vallyon mit akar amaz
nem fekete festékkal, hanem
inkább vérrel irattatott Har-
madik

...madik Óda? mellyben Világ
 ...eleiben terjesztette Sámbar,
 ...vagy hozzá hasonlo tárfa, mi-
 ...nemű szándékkal legyenek ho-
 ...szánk. Nem egyebet hanem
 ...d hogy a' Méltóságos Fejedel-
 ...met, néhai boldog emlékezetű
 ...eleitől örökség szerint reá szál-
 ...lott természeti szelédsége ellen,
 ...ellenünk fegyverkezetsék. De
 ...ünkáb hiszük, hogy az Urnak
 ...jó lelke ő Nagyságában mun-
 ...kálkodván, az ollyatén hitván
 ...tanátsra, amaz szelid Dáviddal
 ...edgyűtt, azt mondgya: 1. Sam.
 ...24. v. 14. Az Istentelenektől szár-
 ...mazzék az Istentelenség: az én
 ...kezem azért ne lég yen rajtok.

19. Ti ellenetek-is Angliában és Holláudiában tiszteletes tudományoknak kedveért bujdosó Magyar Ifiak, türkölödik a' meg-haragutt Bonafus Sámbar; orrollya hogy kegyes Patronusinknak liberalitáffokból szép aranyokat, tallerokat vizstek az Academiákban. Nem tsuda, mert erszény hordozó Judás ez, nem fzenyvedheti szó nélkül hogy Maria Christus Urunkra tölti a' drága kenetett. Töltenék tsak az ő erszényében az aranyat s' tallért; lompot, gallért talám nem tsináltatna rajta (mert Várdai Dorkó tsak azért-issi

azértis hogy az aranyas könyv-
ben nevét fel-jegyzette, ajándé-
konnis varhat néki affélet, fe-
lül megis tsokolhattya reá éret-
te) de ki adná usurára; vagy ló-
tósérséget inditana belőlle. Oka-
még-is: mert azt akarnáa' far-
kas, hogy el-fogyna a' nyáj-
mellől a' pásztor, hogy ő szaba-
dossabban prädálhatnáa' juho-
kat. Ha meg-fokadtz-is mér-
gedben, adott még lsten, ennek
utánna-is ád ollyakot, kik meg-
puhasztyák efféle ragadozo far-
kasokat.

20. Hát ti néhai nagy em-
lekezetű Német, Magyar Uri-
szemé-

személyek, Saxoniai Friderik
 Herczeg, Hafsiai Landgróf
 Philep, Prinyi és Petrovitz Pé-
 ter, hol vattok, mint nyugosz-
 tok? Im ez undok harpia, még
 hamvatokat-is horgas kőrmé-
 vel kapargattya: nem tanulta-
 meg, hogy *de mortuis aut nihil,*
aut bene. Azt mondá felöletek,
 hogy gyalázatos képpen tör-
 lött-ki lsten ez világból benne-
 teket; mert foglágban holta-
 tok meg. Mellyet midőn rajta-
 toktótt rágalmazásnak mondot
 volna a' *Válasz-tévő,* azt kákog-
 ja reá a' vén varju Mátyás. *Rá-*
galmazásé az igaz historia? Nem
 az min-

az mindenkor ; noha még az
 igazat-is a' mikor ki felebarát-
 tyának kissebségére beszéli ; a'
 mikor és holott nem kellene,
 nincsen véték-nelkül : mást di-
 ctál a' szeretnek *regulaja*, mely
 el-fzokta a' vétkeknek fokasá-
 gát fedezni. De igaz historia-é
 az, hogy Friderik Hertzeg és
 Landgroff Philep fogságban
 hóltanak volna - meg? Nosza
 pirully meg - teperedett tudat-
 lan vén-Sámbár-orcza ! a' ki
 nem igazsággal, hanem udva-
 ri bolondokhoz illő fetsegő ha-
 misággal akar sz máson *trium-*
phálni. Nyilván-való hamiság
 az ,

az, hogy azok a' Fejedelmi fze-
 melyek fogságban holtanak
 vólna-meg. Igaz hogy ötödik
 Károly Császártul ideiglen-va-
 ló fogságban tartatának (mely
 ő-nékiek nem inkább szolgált
 gyalázattyokra, mint Sz. Pál-
 na a' Császár *Prætoriomába* va-
 lo fogva-tartatása. *Phil. 1. v. 13.*)
 de annak-utánna el-bocsátat-
 tak, és tisztességesen ez világ-
 bol ki-multanak. Ha ökor
 nem vagy olvasd-meg erről
 Slejdánust, Thuanust, más *Hi-*
*storicus*okat (akar Pápista, akar
 más Valláson levőket) ha más-
 képpen vagyon a' dolog; bár
 hozzád

mozzád hasonló hazug legyek.
 ggen ősztokélsz itt: *Felelly-meg*
Xormos Uram. Bezzeg felelet
 xellene ide Ökörítai uram! Most
 ggyfzer mind nyilván-való ha-
 zugságban, mind fő rendek rá-
 galmazásában maradál: annak
 em léfzen azért igen fok esze,
 a' ki ennek-utánna tenéked hi-
 szen, s' tégedet becsüll. Mond-
 gya azért minden száj. Nagy
 hazug Pap Sámbar. Amen!

21. A' mi a' néhai Prinyi
 Péter fogságát s' abban valo ha-
 lálát illeti, bővön le-irja azt a'
 Historiát Istvánfi Miklós, nagy
 nemzetű magyar-*Historicusunk.*
Libr.

Libr. 15. pag. 253. 254. A' holotest
 fogságának edgy-átallyában --
 valo okát, nem meri állatni a'
 Lutherana Vallásnak Magyar-
 Országban általa valo bé-ho-
 zattatását, hanem tsak azt írja :
Quod credi par est, ob invecum ab
eo in Pannoniam Lutheranum dog
ma, divinitus plecteretur. Hihető
 dolog, ugy mond, hogy a' Lu-
 theranismusnak Magyar- Or-
 szágban valo bé-hozásáért,
 büntette-meg Isten. Dereka-
 sabb okait másokat adgya a' hi-
 storicus. Mellyek azok? *Affe-*
ctati regni suspicio: occulta cum
hoste consilia: antiqui & quidem
criplicis

triplicis transfugij culpa. A' Ki-
 nályságra valo vágyódás: az el-
 benséggel valo titkos tzimbo-
 nálás: és Urának Iűségétől va-
 co hármias el-pártolás. Ez lőtt
 éven oka Prinyi halálának és
 cogságának, bár lakolt légyen
 meg érette: de a' Historicus ezt
 csak függőben hadgya.

2.2. Hát Petrovitz Péter mint
 ért? Ezt-is a' többivel őszve-
 cőtvén, ugyanazon gyalázatos
 urban temeti, a' bűdös fir-ásó
 mmbár. Kalauz Péter (kiből
 minden mérgét ez a' nádály
 oopta) így beszéll felőle *Libr.*
Cap. 6. pag. 221. Petrovith, (ki

D

Mun-

Munkáts Várát akkor sumu
 ban birja vala) a' képeket ron
 ván, mikor maga-is segitene es
 feszületnek le-rángatására, a
 úté az agyát a' feszület, hogy sok
 ig nyöge utánna. Nem mond
 hogy meg-holt beléje. Mo
 hal-é menten az, a' ki nyöo
 Haj vén Sámbar dajna, foksz
 meg-dermettel volna te ugy e
 dig, mert ha beteg voltál, talál
 nyögtél-is: nem-is vallana ká
 az Ország benned, ha immárid
 szent Mihály lovára fel-ültetn
 nek, a' más világra küldenéne
 Pázmány Péter azt a' fabull
 beszélvén, igazít Istvánfira; o

ott egge

ott egy tsepp-is afféle nintsen:
 azért tzigány Sámbar, vak-ve-
 szer után indulván, mind a' ket-
 ten azon hazugságnak vermé-
 dben esnek. Beszéli ollyat Ist-
 vvánfi *Lib. 16. ad finem*, hogy mi-
 ikor Isabella János Királyné A-
 szony, a' Magyar Coronát, és
 Erdélyt Ferdinand Császárnak
 akarná resignálni, Petrovitz
 egynéhány erős helyeknek Tő-
 rnyő Várnak, Lippának, Caran-
 nak, Sebesnek, Lugasnak Capi-
 tánya lévén, nehezen hajla a'
 áraknak feladására; hanem
 végtére Ferdinand Császár
 Munkáts Várát ígére né-

ki, ezzel hozák az engedelme-
ségre. Ugy gondoljuk fok f-
feszületnél többet ért volna a
Sámbár sem nyögne belé, ha in-
lyen jószággal agyon ütnél.
Itt-is azért csak szem-fény veszt
tő Oláh tzigány Sámbár.

23. Sok hazugságinak és
nagy rendek rágalmasának
szövevényes erdejéből, tovább
a' mezőre akar bennünket vinni
konkoly hintegető Sámbár
hogy már mag vetni, de inkább
a' Cálvinista Vallást ilyen ba-
rázdában temetni: *Valamell*
Vallás az első mag-vetés után vet
terett az Isten földében, és az első
vel el

vet ellenkezik, az csak merő kon-
koly és hamisság. De a' Calvinista
Vallás az első mag vetés után ol-
lyan formán vettetett az Isten föl-
deben. Azért csak konkoly és ha-
misság. Azt írja tsorba tsorosz-
lyájú, az az fogu Sámbar, hogy
a' Professor csak ószve-zavarta
a' dolgot; sem a' *Major*, sem a'
Minor, sem az utollyát nem
nevezi. Igaz Isten (hogy az ő
szavát mondgyam) íteld-meg
közöttünk, ha nem hamis So-
phista-é ez a' Sámbar. Mivel az
első propositioban az első mag
vetést emlegeti Sámbar, azon
penig a' Pápiastaságot érti: ta-

gadta a' Professor azt Istennek
 Christus Urunk, és az után az
 Apostolok, Evangelisták által
 vettetett, jó magvának lenni u
 mellyről Sz. Mathe Evangelista
 szoll. *Cap. 13. 24.* Holott tagad-
 ta? *§. 17. n. 2.* Vak *Bonase!* hogyan
 nem nyitottad jobban fel sze-
 nedet. Es így tagadta az első
propositio-t, melly azon a' hamis
 hypothefisen fundáltatik, hogy
 a' Papismus volna az Istennek
 amaz első magva. Mert a' mi a'
 te magvodat illeti, azt nem a'
 nagy gazda, hanem *inimicus ho-*
mo, az az, (mint magad tanítod)
 Benedek Pápa apád veté a' Ma-
 gyarok

gyarok földében. Ha meg nem
 törjültél volna, avagy valaha a'
 Logicat csak küszöbről köszön-
 tötted volna, tudnod kellene:
*Quod negatâ hypothesi falsâ, cui
 innititur aliqua propositio, tollitur
 & ipsa propositio.*

2. 4. Hát a' Minort nem ta-
 gadta-é? Tudnod kellene ha
 Szamár nem volnál, hogy a'
 Philosophusoknál *negatio alia
 implicita, alia explicita.* Azt-is
 tagadta a' Professor *implicitè*, mi-
 kor annak-is hamis fundamen-
 tomát el-fordította. Mitsoda
 az? Az a' hamis hypothesi,
 vagy fel-tétel, mint ha a' mi tu-

dományunk nem volna az Istennek amaz első magva mellyről Sz. Mathenál a' naggazda szoll; és mint ha azzal ellenkeznék. Ezt kellene immáron Sámhárnak meg-probálni, hogy bírná Szamár a' hágora. Láfluk hogy vonfza. Kés kételen ez a járma: *Az a' hit és Vallás Istennek első magva, a' mellyre a' mi Magyar Nemzetünk pogánysága után leg-elsőben állott és tért. De nem a' Cálvinista, hanem a' Pápi-
sta vallásra állott és tért: Azért nem a' Cálvinista hit és Vallás az Istennek első magva; hanem consequenter a' Pápi-
sta mag lesz az igaz mag.*

25. Mivel itt vagyona' do-
 llognak bökkenője, adgyunk
 feleletet Sámhárnak. 1. *Pro-*
positio major universaliter falsa est.
 Tegyük-fel, hogy a' mi eleink
 a' pogányságból elsőben *Aria-*
nus-ságra tértenek volna, kö-
 vetkeznék-é onnét, hogy az
*Arianus*ság volna Istennek első
 magva? Semmiképpen nem.
 Meg-lehet az, hogy az ju mihelt
 a' mezőre hajtyák, leg-elsőben-
 is mételyben harap; azért a'
 métely-é leg-jobb fűve a' mező-
 nek? Az-is meg-lehet, hogy ki
 a' vetés közzé menvén, és a' ga-
 bona közzé kapván, leg-első-

bennis konkolyt talál fel-fz
 kasztani; azért a' konkoly lest
 a' gabonának leg-jobb magva
 Illyen a' Sámbar okoskodása a
 első *propositio* nézve, mellyért
 meg-érdemli, hogy míg él kon-
 kolyból süssenek kenyeret néki.

2. A' mi a' második *propositio*
 nézi, tagadta azt is a' Válasz-
 tévő néki, a' mikor azt írja §. 2.

n. 3. A' sem igaz, hogy a' mi Ma-
 gyar eleink a' pogányságból, per se
 & directè, egyenessen és magános-
 son a' Pápistaságra tértenek volna,
 hanem keresztyénségre (de nem
 kell ezt amazzal edgy lővben ha-
 barni) tértenek: a' melly mind-
 azon-

azon-által immár akkor a' Pápi-
 aságnak, az az, a' sokemberi ta-
 lmányoknak pelyvájával és kon-
 kolyával igen igen meg-volt ele-
 gyitve. Kitsodák voltak azok
 polyva és konkoly hintők,
 szizta buzát meg-vesztegetők?
 benedek Apád s' többek ollya-
 nok. Mikor jó emlekezetű Ist-
 ván Királynak forgolodása által
 a' szegény magyarok a' pogány-
 ságnak szövevényéből emigy-
 amugy ki-feselnének, a' Romai
 magy Apátur, nem annyira lel-
 kekeknek örülvén, mint hogy a'
 vvitéz nemzet nagy támofza le-
 hetne az ő Papi Fejedelmi szé-
 D 6 kinek,

kinék, igen kapa eleinkben: dob
 a' mint Székely István írja, an-
 nak a' jámbornak, *nē tudák elei-*
ben adni, az irás-szerint-valo ke-
refztyénséget, mert immár a' tsóko-
lódó Barátok regnálának vala. En-
nekokáért tsináltatának velle nagy
sok Clastromokat és Templomokat,
továbbá szereztetének velle nagy
Püspökségeket, &c. Ki-kapának
 ugyan a' sűrű pogányságból a'
 kerefztyénségnek mezejére, de
 nem találák azt tisztán: mert az
inimicus homo az Istennek első
 magvát, az az, a' Sz. Irás szerint
 valo igaz régi kerefztyénséget,
 fok konkolyokkal immár igen
 igen

igen meg vesztegette, és meg-
elegyítette volt. Találának u-
gyan emillyen amollyan pász-
torokra, de olyanokra, a' mi-
néműeket Ezechiél emleget,
Cap. 34. v. 3. 4. Saj a' pásztorok-
nak, kik ő magokat legeltetik vala,
nem a' nyájak legeltetnek-e a' pász-
torcul? A' tejet meg-eszitek vala,
a' gyapjával magarokat ruházzá-
rok vala, a' mi kővér volt, meg-
őlitek vala: az én nyájamat pedig
nem legeltetik vala; &c. a' kik
keményen és kegyetlenül uralkod-
rok vala ő rajtok.

26. Valóban tejes és firos
nyáj volt ez illyetén pásztorok-

D 7.

nak a'

bennis konkolyt talál fel-fzakasztani; azért a' konkoly lesz a' gabonának leg-jobb magva? Illyen a' Sámbar okoskodása az első *propositio*ra nézve, mellyért meg-érdemli, hogy míg él konkolyból süssenek kenyeret néki.

2. A' mi a' második *propositio*t nézi, tagadta azt is a' Választévő néki, a' mikor azt írja §. 2.

n. 3. *A' sem igaz, hogy a' mi Magyar eleink a' pogányságból, per se & directè, egyenessen és magánosan a' Pápistásra tértenek volna, hanem keresztyénségre (de nem kell ezt amazzal edgy levben habarni) tértenek: a' melly mind-*
azon-

azon-által immár akkor a' Pápi-
 aságnak, az az, a' sokemberi ta-
 vlmányoknak pelyvájával és kon-
 kolyával igen igen meg-volt ele-
 gyelve. Kitsodák voltak azok
 a' polyva és konkoly hintők,
 a' szita buzát meg-vefztegetők?
 Benedek Apád s' többek ollya-
 mok. Mikor jó emlekezetű Ist-
 wán Királynak forgolodása által
 a' szegény magyarok a' pogány-
 aságnak szövevényéből emigy-
 samugy ki-feselnének, a' Romai
 nagy Apátur, nem annyira lel-
 keknek örülvén, mint hogy a'
 vitéz nemzet nagy támofza le-
 hetne az ő Papi Fejedelmi szé-
 kinek,

kinék, igen kapá eleinkben : dob
 a' mint Székely István írja, an-
 nak a' jámbornak, *nē tudák elei-*
ben adni, az irás-szerint-valo ke-
refztyénséget, mert immár a' tsóko-
lódó Barátok regnálának vala. En-
nekokáért tsináltatának velle nagy
sok Clastromokat és Templomokat,
továbbá szereztetének velle nagy
Püspökségeket, &c. Ki-kapának
 ugyan a' sűrű pogányságból a'
 kerefztyénségnek mezejére, de
 nem találák azt tisztán : mert az
inimicus homo az Istennek első
 magvát, az az, a' Sz. Irás szerint
 valo igaz régi kerefztyénséget,
 sok konkolyokkal immár igen
 igen

igen meg vesztegette, és meg-
elegyítette volt. Találának u-
gyan emillyen amollyan pász-
torokra, de olyanokra, a' mi-
néműeket Ezechiél emleget,
Cap. 34. v. 3. 4. *Jaj a' pásztorok-
nak, kik ő magokat legeltetik vala,
nem a' nyájak legeltetnek-e a' pász-
torcul? A' tejet meg-eszitek vala,
a' gyapjával magarokat ruházzá-
rok vala, a' mi kővér volt, meg-
őlitek vala: az én nyájamat pedig
nem legeltetik vala; &c. a' kik
keményen és kegyetlenül uralkod-
ók vala ő rajtok.*

26. Valóban tejes és firos
nyáj volt ez illyetén pásztorok-

nak a' mi néhai vitéz Nemze-
tünk: mert még mikor bóldog
állapottyában volna, tsak az
edgy Esztergomi Ersek min-
den esztendőnként fejt tőle tsak
rend szerint száz ezer aranyat,
mint Martius Galeotus Papista
Historicus fel-irta. *Cap. 34. de*
Dictis & factis Marchie Regis. Hát
a' több Püspökök, Prælatufok,
Papok és Barátok? Hát Romá-
ban a' Pápa számára mennyit
hordottanak? De vallyon mi-
vel fizettek Romából ezért?
Gyakorta roszszal. Hogy töb-
bet ne emlitsünk, 1308. tájban
egy Kelemen nevű Pápa min-
dente.

minden tehetségével azon vala,
 hogy szabad nemzetünknek ke-
 zéből ki-tekerje a' szabad Király
 választásnak hatalmát: foka a'
 fő fő rendek, nem szenyved-
 hetvén ez nagy *insolentia*, elle-
 mében veték magokat a' Pápá-
 mak; két felé-is szakada az Or-
 szág. Egy része a' Pápa akarat-
 ra áll, és Ifjú Károly Királyt,
 kinek ő az Országot *conferalta*
 wala, uralá. A' más rész Otho
 Bavariai Hertzeget hozá Ki-
 rállyságra. De Jupiter ragadván
 menyűtő követ, valakik ellene
 merzenkedni merének mind a-
 gyon veré, azaz, *excommunicá-*
 lá. Bon-

la. Bonfinius Historicusunk írja
ezeket. Decad. 2. Lib. 9. pag. 314. 315. 316. Darás Mátyás igen fo-
hajtya a' régi időt, Három úd-
vösséges kérd. q. 1. n. 4. A' régi el-
ső Kereszttyén Magyarok nem szép
edgyességben és szeretetben élteké?
Hát nem volt-e akkor viszsa-
vonás? Az Ország, a' mint hal-
lád meg. hasonlék, két-felé
szakada. Ki volt annak az oka?
Gonosz ember nem kenheted
a' Cálvinistákra, mert meg-en-
geded hogy még akkor Magyar
Országban csak edgy lélek sem
volt *formalis* Cálvinista. Kitso-
da hát? Az akkori Pápa nyaká-
ba rán-

rántya azt a' Historicus, azt
mondgya; hogy *Pontificis infe-*
statione ac odio impulsu, tseleked-
ték azt a' Magyarok. Most-is ez
ilyen farkas mint te vagy, za-
varja-meg a' vizet, még-is a' bá-
rány bűnös. Te, s' hozzád ha-
sonló társaid vetnek követ a'
kutban, s' más nagy rendek bu-
sulnak fáradoznak miatta. Az
Isten valaha immár szállja meg
szíveteket, ne főzzétek éjjel
mappal a' mérget.

27. Hogy pedig azt kérde-
Az Istennek mitsoda első magva
értte a' Magyaroknak lelkeket, a'
Pápista-é vagy a' Cálvinista mag?
Erre

Erre meg-felelünk Uraságod-
 nak, a' Summás Válasz-tétel-
 ben-is meg-feleltek, csak hogy
 nagy tsalárdsággal el-tsavarod-
 tál mellőle. A' Keresztyénség-
 nek magva. De az ő állapottyá-
 ra és *successio*jára nézve (még a'
 tiszta fényes nap-is szenyved b-
 néha fogyatkozást) meg-kell
 különböztetni a' keresztyénsé-
 get. Vagyontiszta, Szent Írás a'
 fzerént-valo, haszontalan ba-
 bonás emberi-találmányoktul
*sequestraltat*ot keresztyénség:
 ilyen a' régi Magyarok elmé-
 jében nem eshete. Miért? Az-
 ért mert a' mint Székely István
 (kivel le

kivel bizonyítasz) írta az ak-
 kori immár meg-mételyesedett
 Tanétók, *nem tudták eleikben*
adni az írás-szerént való keresz-
tyénséget. Vagyon ismét embe-
 r gaz és semmire kellő talál-
 mányokkal, mint meg-annyi
 gonkolyokkal, meg-elegyitte-
 t kerestyénség. Ezt ismét
 ét-képpen gondollyuk, vagy
 sz ő állattyára nézve, a' mi jó
 épp vagyon benne; a' nem
 gyéb hanem az Apostoli Szent
 udománynak olly része vagy
 maradványa, mellyet ti mostan
 mi-bennünk gyűlölséges nével
 Calvinistaságnak mondotok:
 avagy

avagy *quoad accessoria*, az az, az
 Apolloli tudomány köziben e-
 legyedett gaz-leleményekről
 nézve; e' nem egyéb edgy tso-
 móban, hanem a' mit ma *Papismus*
smus nak mondunk.

28. Es így ezzel a' külömm-
 böztetéssel közelítvén a' dol-
 got, azt felellyük. Mikor a'
 mi Magyar cleink a' pogánysággal
 bol meg-térnének, a' mi jó ma-
 gotska szivekben esett, az Cál-
 vinistaság volt, az az, az Apo-
 stoli Sz. Irás-szerént való tudo-
 mánynak része; a' mi konkolyle-
 esett beléjek (a' mint hogy fok-
 is esett) a' vólt a' *Papismus*. AA
 miné.

minémük valának a' Purgató-
 rum, Butsu-járás, Ur-Vatso-
 rájának egy szin alatt való véte-
 se, Penteki hus nem-étel, Ha-
 bottakért való imádkozás, és
 lalamisnálkodás, olvasón való
 imádkozás, Templombéli ké-
 pezés, s' többek effélék. Szo-
 kásod szerént, nemond penig
 bolondnak érette, (mert csak
 azért-is gehennára méltó lé-
 szesz *Matth. 5. vers. 22.*) a' ki a'
 keresztyéni vallást az ő állapot-
 tyára nézve, illyen külömböz-
 tetésben vészti: mert a' mint E-
 gesippus mongya, kit Eusebius-
 is említ *Lib. 4 Hist. Eccl. Cap 21.*

Nem

Nem sokáig maradt éppen ész-
szűzen az Anya-szent-egyház,
hanem ottan hogy az Aposto-
lok serege, és az időbéli férfiak,
a' kik Urunk szájából vették
a' tudományt, ki-multanak,
mint egy puszta-házban bé-tó-
dult a' hamis tudománynak té-
velygése. Ládd! nem sok idő-
alatt mely mint egy két száz esz-
tendő foglalt magában Chri-
stusnak menyben menetelítül
számlálván, mételyesedni kez-
dettenek a' juhok, és a' tiszta
Apostoli keresztyénség kezdett
vesztegettetni és konkolyosít-
tatni.

29. Ezek immár így lévén,
 Óambár ez a' te dolgod, hogy
 meg-probáld a' te *formális Papi-*
*mus*odat, azaz, mind azokat
 a' dolgokat mellyeket mi tő-
 lünk különözve hízték és állat-
 tok, sőt mi ellenünk vijtattok,
 Isten igaz s' jó magvának lenni;
 mi tagadgyuk most és mind ő-
 rökké. Kérdgyed immár tőlem
 Az első öt-száz esztendeig a' mit ta-
 máltak a' Római Pápák, jó-e avagy
 rossz? Haj család ember itt-is
 róka lyukat kaparsz magadnak:
 miért hogy csak öt-száz eszten-
 b dőkre szoritoda' Pápák lelemé-
 nyit? avagy csak öt-száz esz-
 tende-

tendeig tartott-e a' Pápaság? Ő
száz esztendő ül fogva e' mo-
stani időig talám mind némákol
vóltanaka' Pápák hogy semmit
nem ujjithattanak, nem talál-
hattanak? Miért nem kérde-
így: A' mit egyszer-is mászor-is
mind ez mai napig találta a' Ro-
mai Pápák jó-e' avagy nem jó?
Nem szalattz nem hamis róka:
nyomban mindgyárt utánad
megyek, két vagy három pun-
ctumban szedvén elmémet. I.
Vadnak olly Pápai *Traditiok*, a'
mellyek azon böcsben tartat-
tatnak a' Szent irással, és a' mel-
lyeknek meg-tártására s' hite-
lére

blére örök idveféségnek vesztesé-
ge alatt kötelezitek a' szegény
lelkeket. Illyen *Traditio* a' Pur-
gatórium, Szenteknek segittsé-
gül való hívása, képeknek tisz-
seleti, az Ur- Vacsorájának egy
szín alatt való osztogatása, min-
len pénteki és negyven-napi
öröjtnék meg-tartása, Papi nő-
telenség, számtalan sok idne-
vezés &c. kerekdeden szólván,
v illyenek mind roszfzak, ga-
cok, konkolyok és polyvák.
.II. Lehetnek olly *Traditiok*,
mellyek az Isteni-tiszteletben
vő külső szer-tartást nézik:
munkaidejét, helyét, rendit, és
E mód-

módgyát. Ez illyeneknek mi-
 lábat nem vetünk, élünk-is vé-
 lek; nem úgy mint Pápa talál-
 mányival, hanem hogy az A-
 nyaszentegyháznak vagyon ar-
 ra hatalma, hogy az Isteni-szol-
 gálatban és tiszteletes szer-tar-
 tásban módot, rendet szabhat,
 az időnek, helynek és alkalma-
 tofságnak mivólta-szerént. Így
 tanítanak erről *Theologus*-ink.
Calv. de necess. Reform. Eccles. in
opusc. pag. 67. De vera Ecclesiae re-
formanda ratione pag. 374. Per-
kinsus in Catholic. Reformat. Con-
trovers. 7. Conclus. 3. Ursinus in
Commentar. Catechetic. pag. 583.

Meg-

Meg-kivánnják mindazonál-
 tal e' következô *conditiokat*. *Cal.*
Inst. Lib. 4. Cap. 10. Azok a' szer-
 tartások ne legyenek játékosok,
 alakosok, tréfások, külsô pom-
 pára inkább rendeltettek, hogy
 nem mint az igaz áhítatosság-
 nak fel-indítására. 2. Ne vet-
 tessenek a' hiveknek nyakok-
 ban Isteni-tiszteletnek része
 gyanánt. 3. Legyenek minden
 babonáságtul üressék; érdemet
 senki affélékben ne keresse,
 sem titkos Isteni-erőt azoknak
 tulajdonítsa. 4. Hogy
 azoknak fokaságával az Isteni-
 tiszteletnek tiszta együgyűsége

el ne nyomattassék. Itt-is eza' kerek válaszunk: mivel a' Pápi-
 stai szer-tartások ezek a' *condici-*
 ok szerént nincsenek intézve,
 azért mint haszontalan űres di-
 ók méltán meg-vetendők. III.
 Vadnak némelly historiai meg-
 lőtt dolgokrul való *Traditiok*,
 mellyek noha az Irásban nin-
 csenek, mindazonáltal hitelt
 adhatunk nékik avagy csak em-
 beri-hittel. IV. Ide való az-is
 hogy a' Pápisták sok dolgokat
 számlálnak a' Szent Irástul meg-
 különböztetett *Traditiok* köz-
 zé, mellyek mindazáltal nem
Traditiok; hanem a' Szent Irás-
 ban fel

ban fel-találhatandó és abból világossan ki-hozathatandó dolgok: ugy-mint a' kisedek keresztélése, Vasárnapi üllés, a' fojtott allatnak és véres hús-nak szabados meg-évése (mi-vel azaz Apostoli tilalom. *Act. 15. & 21.* csak bizonyos időre szolgált, mellyben a' Sidók meg-térésére alkalmas volt, mint Kalauz-is magyarázza, *pag. 565. 566.*) keresztelő és Ur-Vacsorájában lévő igéknek el-mondása, s' ezeken kívül sok dolgok.

30. Nosza kérdgyed immár *Traditiokkal kereskedő Sám-bár:*

Ha nem jók a Pápai lelemények;
 miért hogy magatok-is követitek?
 úgy mint a Vasárnapi üllést a
 Szombat helyett, a Sz. Irás ellen;
 a meg fojtott és véres hus ételt, a
 Szent Irás ellen. Act. 15. & 21. A
 Karátsonyi, Husvét, és Pünkösdi
 üllést, az Házafók est kútését, a ke-
 resztelő igéknek ki-mondását s e-
 zeken kívül több dolgokat-is, a mi-
 ket mondgyátok hogy a Pápák ta-
 lalták, miért követitek ha nem
 jók? Kuk magdo! avagy inkább
 Sámbar Uram gyenge hógye
 Várdai Dorkó! Mellyik Cál-
 vinista mondgya az elő szám-
 lalt dolgokat Pápai találmány-
 nak.

nak lenni? Haj vén tzigány
 hogy nem tanulsz már valaha
 igazat mondani. Bezzeg szin-
 tén a' Cálvinisták a' Pápához
 mennek Vasárnap vásárlani;
 Romában küldenek szék hus
 venni; Olasz-Országban Kará-
 tsony, Húsvét, Pünkösöd hir-
 detni; a' Vő-legényt és Meny-
 aszonyt Látiumban küldik es-
 kettetni; a' Sacramentomi igék-
 nek el-mondására tanúságot
 onnétakarnak venni. Mi azért
 afféle szer-tartásokat, nem a'
 Pápának köszönnyük, hanem
 fokat a' Sz. Írásnak, mellyben
 noha nevek s' nevezetek szerint

nintsenek; ott vadnak mind-
 azonáltal *fundamentaliter* & *rea-*
liter, a' mint a' *Conclusio* szokott
 lenni a' két első *Proposicio*-kban.
 Sokat ismét az Evangeliomban
 fundáltatott keresztyéni szabad-
 ságnak, afféle külső egyházi
 rend-tartásra tartozo dolgok-
 ban, köszönünk. Semmi kö-
 zünk nintsen itt-is Benedek A-
 páddal. Nem-is kellene most
 erről edgy szót-is tennem: mert
 ez előtt majd két esztendővel
 mikor Egresi Györgynek pár-
 tyát fel-vúd a' tulunk valo el-
 butsuzásért, búven ezekre meg-
 feleltünk, miért hullatod-ki
 köny-

könyvedből a' feleletett. Ládd!
 hogy itt-is tsalárkodol.

31. Kérdgyed tovább: *Ha
 penig nem jó a' mit a' Pápák talál-
 tak; miért írja hát Cálvinus Iános
 Inst. Lib. 4. Cap. 6. n. 16. in fine
 Hogy a' Romai Anyaszentegyház
 kiváltképpen-való tisztetségben tar-
 tatott: mert a' bé vőtt tudományt
 alhatatossan meg-tartotta, mikor
 a' kereszt yéni religio még ditsire-
 tesben virágzanék, és a' tiszta id-
 vességes tudomány gyakoroltatnék,
 közel öt száz esztendeig. Inst. Libr.
 1. Cap. 11. n. 13. Kegyes Olvasó
 Istent szerető lelkedre kérlek
 állapodgyál-meg itt egy keves-*

sé, és tsudallyad ennek a' hite-
 tőnek, avagy tsak e' két allega-
 tióban való tsalárdságát. Bez-
 zeg a' mit azon 16. tzikkelyben
 mond Cálvinus, hogy az ellen-
 kezők sok bizonyságokat nem
 igazán hoznak-bé, szintén fe-
 jén telik itt tsalárd Mátyásnak.
 Nosza mutassuk-meg. 1. Lé-
 gyen úgy, hogy Cálvinus mon-
 ta-ként a' régiek szép bizonysa-
 gokkal ditsérték a' Romai A-
 nyaszentegyházat: de vallyon
 a' Pápai leleményekért-e? (hi-
 szem ezeknek jóságokat vija-
 tod) Nem. Más okat irod (ha
 igazán ír nád) magad Cálvinus-
 bol ::

bol: Mert, egyem, a' bé-vőte tudományt, álhatatossan meg-tartotta. A' bé-vőtt tudományon pedig érti kiváltképpen a' Sz. Háromságrul való Apostoli tudományt: mellyről a' Nap-keleti Ecclesiákban sok veszeke-
désék és zenebonás háboruságok voltak; a' Romai pedig egyebek felett álhatatossabb volt annak a' titkos tudomány-
nak meg-tartásában és oltalmazásában. Bezzeg Calvinus Benedek Apád, mások affélék leleményit ditséretes virágoknak lenni nem mondotta. Es így első tsalárdsága Sámbar-

nak, tenyeres talpas *Elenchus*
Questionis. II. Csuda, melly
hamissan citálja a' Calvinus
mondását. Cálvinus így szól:
Es a' bé-vőtt tudományt álhata-
tosban meg-tartotta. Ő az *Es* he-
lyében teszi Mert: a' Compa-
rativus helyett *álhataratosban* Po-
sitivust *álhatarosson*. Es így má-
sodik *fallaciaja* Sámhárnak, a'
dicto secundum quid ad dictum
simpliciter. III. Aztsak edgyik
oka lévén, miért a' Romai A-
nyaszentegyházat felette nagy-
ra tartották a' régiek, és szellel
mindenütt tisztességesen szol-
lottanak felőlle, a' többit tsalár-
dul el.

...dul el-hullattya Sámbar Má-
 ...tyás: mellyeket így hoz elő Cál-
 ...vinus. Melly dolog a' mint én a-
 ...ránzom, három okokból lőtt: Mert
 a' köz vélekedés, melly nem tudom
 miképpen vőtt volt-olly igen erőt,
 hogy tudni-illik a' Romai Egyház
 a' Péter szolgálattya által fundál-
 tatott és éppítettett legyen, felette
 igen használt erre, hogy y mindenütt
 nagy kedvessége és tekinteti volt:
 és innét neveztetett a' nap-keleti
 Országokban tisztetségnek okáért
 Apostoli székek-is. Másodszor
 mivel hogy ott volna a' birodalom-
 nak feje az honnét híherő, hogy ott
 több tudós bölts és értelmes emberek

voltanak, hogy nem mint egyéb-
 zeti, erre való képest-is volt első tisz-
 tessége, hogy ez városnak régi ne-
 messége és az Istennek egyéb aján-
 déki, meg ne vettetnének. Ezek a
 több okai, a' Cálvinus számlá-
 lása szerint pedig elsőbbek, a'
 mikért a' régiek kiváltképpen-
 való tiszteletben tartották a' Ro-
 mai Anyaszentegyházat. Har-
 madik tsalárdása azért Tzi-
 gány Mátyásnak itt ez aránt lé-
 gyen: Csend-elezt Cálvinustul.

32. De mennyünk a' másik
 bizonyfágra, mellyet Cálvi-
 nusbol *allegat. Inst. Lib. 1. Cap. 11.*
n. 13. Itt-is a' keves, ugy-mint
 a' Mol-

a' Molnár fordítása-szerént;
 Harmad-fel lineátskábol álló
 sententiában két tetemes csa-
 lárdságát tapasztollyuk Sám-
 bárnak. 1. Meg-változtattya
 a' Calvinus sententiájának ren-
 dit, a' mit belőle csonkán elő-
 hoz-is. Így szól Calvinus: Kö-
 zel öt-száz esztendeig mikor a' ke-
 resztyén religio még dicséretes-
 ben virrágoznék, és az idvességes
 tiszta tudomány szorgalmatosban
 gyakoroltatnék. Eő a mit Calvi-
 nus elő-teszen; közel öt-száz esz-
 tendeig, az utóllýára veti. 2. A'
 Calvinus sententiájának mind
 cleit, mind utóllýát el-vágja,
 hogy

hogy ki ne tetsék a' maga ha-
 mirsága. Bátor ne hidgy enné-
 kem Kegyes Olvasó, nyisd-fel
 magad Calvinust, nézd-meg
 két szemciddel a' *textust*, és lát-
 sad-meg, mit akar ott Calvi-
 nus? Azt, hogy a' keresztyé-
 nek egy-házában nem hasznos,
 nem-is illendő dolog, hogy
 valami képek legyenek, akár
 azok által meg-lőtt dolgok, a-
 karpenig embereknek testei á-
 bráztaffanak. Mitsoda erősség-
 gel javallya azt Calvinus? Azt
 veszi a' régi Anyaszentegyház-
 nak méltóságátul: *Ha* úgy-
 mond, valamennyire meg-indu-
 bat,

Hat, és fog rajtunk a' régi Anya-
 szentegyháznak becsülletes méltó-
 sága, tehát gondoljuk-meg aze-
 valóba, hogy közel öt-száz esztén-
 deig, mikor a' keresztényen religio-
 még dicséretesben virágoznék, és
 a' tiszta idvességes tudomány szor-
 galmatosban g yakoroltatnék, sem-
 mi bálvány képek a' keresztényének
 Templomiban nem voltak. Lád
 kegyes Olvasó! meg-gondol-
 hatatlan álnok ravaszággal el-
 hadgya az utollyát: Semmi bál-
 vány képek a' keresztényének Tem-
 plomiban nem voltak. Vallyon
 miért nem mondhatta vagy ír-
 hatta már ki azt a' két vagy három
 szótskát?

szótskát? Azért, mert a' szurtas
 volna ki néki szemét. Bóldog I-
 sten! ki hihet annak a' ki illyen
 szélátomást tsalárkodik. Szem-
 telen Mátyás, nagy méltatlann
 mást vádol tsalárdsággal, azon-
 bá nem láttya maga szemébe a'
 nag' gerendát. Nosza kérkegyél
 már a' Cálvinustul köttetett rosz
 koszoruval! Annak az Eccle-
 siának kötnék Calvinus és a' ré-
 gick ditséretes koszorót, a'
 mellynek Templomiban öt-
 száz esztendeig semmi képek
 nem voltak: De a' Romai
 Anya-háznak Templomi teli
 vadnak képekkel. Azért, &c.

Antal

Antal Mátyás, tehetze a' piliffes
 ejedben ezt a' kofzorót. Nem
 eczik. Mert töviffes és szurós.
 ggen fel-is akarnál te az ugorka
 ára hágni, mikor az ötödik se-
 culumban virágzó Anyaszent-
 egyháznak állapottyárul *esti-*
*onálo*d a' Romai Anyaháznak
 lakkorbéli állapottyát, a' mikor
 a' Magyarok meg-térnének. Az
 ötödik *seculumban* tértenek-é-
 meg a' Magyarok? Mászszor
 igen szaporán citállya *prædica-*
*ti*ójában a' *Calendariomot*,
 most el-vesztette, adgyák kezé-
 ben, nézze meg. Ballagj to-
 vább vén Bial.

33. Nosza kérdgyed végre
Musoda kereszttyénséggel lehet-e
jámbor és Isten-felő Szent István
Király? A' fellyebb fel-vetett
 fundamentombol nem nehé-
 erre a' felelet. Bezzeg a' *Csa*
 Romai kereszttyénség által
 mellyet mi formalis Pápismus-
 nak nevezünk, azaz, holedgy-
 fzeri hol mászori emberi lele-
 ményeknek, a' mint hogy Isten-
 előtt valaki kedves nem lehet,
 ugy Istenfelő sem: Mert ugyan-
 is mint Urunk mondgya. *Math.*
15. v. 9. Hijában tisztelik őtet,
 tanétván olly tudományokat,
 mellyek emberek parantsolati.

Ha hi-

a *hijában*, tehát azzal senki L
 in előtt kedves, és ötet félő
 m lehet. Így érts azért erről.
 sem vagyunk mi olyan hamis
 in, mint te, ki a' Cálvinistá-
 ut többire minden prædicati-
 hában átkozod, ördögnek és
 cokolnak adod, a' menyiben
 jítad áll a' menyországbol ki-
 űrod; hanem meg-engedgyük
 zt, hogy sokan a' Pápistaság-
 an élő s' lako emberek között
 leitül fogva idvezültenek, és
 noftis idvezülnek, de nem a'
 sapismus által (ugyan-is ki
 a' hogy valaki a' nyavalya ál-
 lal meg-gyógyulna) hanem
 rész

rész szerint az igaz régi s' Apoc-
 stoli keresztyénség által, melly
 nek még nemelly fundamento-
 mi a' Pápiſtaságban meg-ma-
 radtanak: rész szerint az Isten-
 nek irgalmaſsága által, ki az ö-ö-
 véit még a' tűz és víz között-
 meg-tarthattya (mint Noét és
 a' három Iſiakat) hogy a' gono-
 szokkal edgyütt el ne veszfe-
 nek. Ne mond pedig ezt ma-
 gam újjából ſzopott itiletnek
 lenni, Calvinus Apám-is, kit
 te hamis Chám velem egygyütt
 csufolſz, illyen itiletben vól-
Inst. Lib. 4. Cap. 2. n. 12 Innét
 ért nyilván vagon, hogy mi ſem-
 mikép-

képpen nem tagadg yuk azé, hogy
 Anti-Christusnak kegyetlen re-
 nálása alatt-is ne maradg yanak
 ecclesiák: de olyanok, a' mellyeket
 ntseg törő istentelenségével és bál-
 nnyozásával meg-ferteztetett, az
 mellyeket szörnyűséges uralkodá-
 val nyomorgatott, az mellyeket
 onosz és ártalmas tudományokkal
 meg-mételyesített, és csaknem ha-
 lálra sebesített; az mellyekben fé-
 g el-vagyon temettetven a Chri-
 tus, az Evangelium el-nyomat-
 atott, az Istenesség el-űzettetett, az
 Istenni-tisztelet csaknem el óltatott,
 gre minden ug y meg-romlott,
 akadozott, hogy sokkal inkább
 láttas-

látassék és éreztessék a' Babylon-
nak képe, hogy nem mint az Isten
Szent Városának ábrázattya, Egy-
summában azt mondom, hogy A-
nyaszentegyházak annyiban a'
menyiben az Ur Isten az ő népének
valami kicsiny sengétskéjét azok-
ban, noha nyomorultul széllel el-
hintervén és el-hányattarván esu-
dállatos-képpen meg-tartya, és a'
menyiben az Anyaszentegyháznak
ottogyon némelly ismértető jelei
meg-maradnak: kiváltképpen az
olyanok, a' mellyeknek erejét sem
az ördögnek álnoksága, sem az em-
bereknek gonofsága el nem tö-
heti.

34. Mennyünk tovább. Mi-
kor a' Bonásus ökor, Prædiká-
torinkat minden prædikáló-
székekből le akarná ökléldezni,
öket nem igaz törvény-szerént
való hivatal által bé-ment pász-
toroknak, hanem lopóknak és
tolvajoknak kiáltaná, ennek a'
Válasz-tévő két okát fajditá.

1. *Hogy a' Szent Irást nem igá-
szán magyarázzák.* 2. *Hogy az
Istentől nem küldettenek.* Meg-
bőditvén magát a' Bonásus azt
kérdi? *Egyből miért csinálsz két-
ből?* Azért, mert te a' kettőből
boldondul csinálsz egygyet. (1)
Milyen-is magyarázhattya va-

lakia' Szent Istást, a' kinek nincsen hivataliya és küldetése az egy-házi szolgálatra. Példa *Ponticus Aquila* feleségével *Priscillával* együtt, kik noha egy-házi személyek nem vóltanak, (meg-kellene azt próbálni) hanem külső *Mechanicus* emberek; mindazonáltal másoknak magyarázták az Urnak utait. *Actor. 18. v. 26.* Más egy Apolló nevű, Alexándriai nemzetből való Sido felől-is ugyan ott *v. 24.* azt tartya az Irás, hogy ez igen ékesen szolló férfiú vala, és hatalmas az irásokban. Effelől sem tudatik penig, hogy hivatalos

talos egy-házi szolga lőtt volna.
 (2) Az egyházi hivatalt és küldetést igen meg-keskenyített. Vallyon csak a' Szent Írás magyarázására küldetnek-e az egy-házi pásztorok? Nem kell dhát keresztnie, és Ur-Va-
 pcsoráját osztaniok. De nosza örölyünk a' te malmoknak for-
 ggása-szerént: *Az a' Vallás igaz, a' mellynek Szent Írás magyarázó igaz lelki-tanítói vadnak: De Sz. Írás magyarázó, igaz lelki tanítói sincsenek a' (Luther) Calvinista Vallásnak, Azért. Etc. Proba minorem: Azok a' lelki-tanítók nem igazak, a' kik senkitül nem*

küldettnék Joh. 7. v. 18. De a'
 (Lutherista) és Cálvinista tanító
 kat senki nem küldötte, hogy úgy
 magyarázzák a' Sz. Írást; a' mint
 Luther és Cálvinus kezdette ma-
 gyarázni. Tehát nem igaz lelki-ta-
 nitók. Látod Szamárr Mátyás! az
 magad esztergárjában semmire
 kellő a' *Syllogismus*. 1. *Constat*
ex meris negativis. 2. *Plures sunt*
termini, quam tres, id est quatuor:
 Nem csuda, mert az ökör-is
 négy lábon szokott járni. Itil-
 lye-meg, valaki csak küszöbrül
 köszöntötte-is a' Logicát, nem
 igaz-é a' mit mondok. *Theolo-*
gus osztán, még penig negyven
 eszten-

esztendő a' maga kérdése-
szerént? Tudni-illik! *Alogus.*
De a' *materia*jára nézve-is rossz,
quia falsum habet suppositum; fel-
tételi mint ha azért nem vólná-
nak Tanítóink, igaz Sz. Írás
magyarázó lelki-tanítók, mert
másképpen magyarázzák, hog'
nem a' Római Szentegyházbeli
Doctörök eleitül fogva mind
meddig magyarázták. Azért jó
Mátyás Pap, mind formát, mind
materiát jobbat szerez syllogis-
musodhoz, meddig le-vonszod
Tanítóinkrol a' prädikátorsá-
got. En-is edgyet kérdenék itt
tőled, ha meg-hajtanád szá-

már füledet: Kicsoda küldött
 tégedet arra, hogy úgy magya-
 rázzad a' Szent Írást, mint nem
 igen régen Nemzetes Millyei
 Márton Uram felett magyará-
 zád ama' locust Num. 24. v. 17.
Csillag származik Iákóbtul. Azt
 mondád hiszem; noha egyem,
 némelleyek a' csillagon értik a'
 Christust, de én Szűz Máriára
 magyarázom. Oka: Mert az
 Christus a' Sz. Írásban napnak,
 nem csillagnak neveztetik. Ta-
 lán Romából küldték volt A-
 tyaságodnak ezt a' magyaráza-
 tot. Vallyon nem neveztetik
 a' Christus Csillagnak? Mivel
 igeme

igen a' vége felé vagyon a' Bib-
liának, Apoc. 22. v. 16. *Legen-
do nondum illuc perveneras: Mi
penig mindgyárt utánna keres-
tük, ihon mostan felis-jegyez-
zük: En vag yok a' Dávid gyákeré,
és ága, a' fenyess és hajnal-csillag.
De a' maga Bibliája ellen-is vé-
tett abban a' magyarázatban,
mert a' *parallelus locus* (Matth. 2.
v. 2) melly, fel-jegyeztetett ott,
a' Mágusoknak támadott csil-
lagra mutat. Miglen azért el iga-
zodik közöttünk (erre a' vetél-
kedésre csavarodik ki Mátyás
Pap, *ad S. 2. n. 8*) kitűl kellyen
a' Sz. Írásnak igaz értelmét ven-*

nünk, addig többet tanuljon
mind a' Logicában, mind a'
Theológiában.

35. Lássuk immár azt is,
miképpen akar bennünket Cál-
vinistákat és Lutheranusokat
minden igazságunkból ki-for-
gatni, és az ördögökkel egy ka-
longyában rakni. Így eszter-
gárdol, q. 1. S. 2. n. 1. Ehez így
szól a' Szent Írás, 1. Joh. 2. v. 4.
A' ki az Isten parantsolatit meg
nem tartja, abban igazság nincsen.
De a' Luttherek és Cálvinisták az
Isten parantsolatit meg nem tar-
tyák. Tehát a' Luttherekben és
Cálvinistákban igazság nincsen.
Bezzeg

Bezzeg roszszul esztergárdol itt
 (igy szól ő másnak *ad S. 2. n. 10*)
 a' Pataki hires neves Sámbar
 Plebánus. *Tu novissime omnium*
Logice responde ipsi. Domine Præce-
ptor peccat in forma Domi. Sámbar.
Syllogismus enim ipsius constat ex
mere negativis. Ládd Bonafe,
 ahogy csak botlon. botlatsz. Meg
 vallya hiszem a' *Replícaban ad S.*
s. 2. n. 10. hogy az az ő *Syllogismus.*
 Ma. El-mehettz véle, foglaltad
 arany karikában, avagy kőőn-
 tyű-gyanánt tedd Várdai Dor-
 kónak az orrában. Bezzeg ha
 itta' kis Professornac (igy csu-
 folódic) cirkalmazására had-

rad volna a Syllogismust, nem
botlanál. Így cirkalmazza vala
ő §. 2. n. 10. A kik lehetetlennek
mondg yák az Isten parancsolati-
nak meg-tartását? azokban nin-
csen igazság, az az igaz Vallás:
De a Lutherek és Calvinisták lehe-
teletlenek mondg yák az Isten pa-
rancsolatinak meg-tartását: Té-
hát a Lutherekben és Calvinisták-
ban nincsen igazság, az az, igazs-
vallás. Jó Syllogismus volna-ez:
qvoadformam!

36. Minek-utánna rosz bor-
dában fogta volna fonalát tö-
rött-fogú Sámbar, az esztovár-
ta mellé ülven, lássuk mint szö-
dögé

dögél q. 1. §. 2. n. 2. Az igaz-
ság csak az igaz hitből áll Luther
és Calvinus írása-szerént. Tehát a
kiben igazság nincsen, igaz hit
annak nincsen magok vallása-sze-
rént. De a Lutherekben és Calvi-
nistákban, Sz. Iános Bava-szerént,
igazság nincsen; mint hogy az Is-
ten parancsolatit meg nem tartják;
Tehát a Lutherekben és Calvinis-
tákban igaz hit nincsen. Ha-ha-
hé! meg-szövé hiszem *ex meré*
negativis a' vázsnát. Notok Ló-
gicus inasoc bufálljátoc, meg
az ökor Bonafust. *Clarissime*
Preceptor mást-is mondanéc.
Mit? *Sex habet terminos*. Ugy-é?

Verd a' hátáhoza' számárnak a'
hármát. De ha szinte a' bordája
jó volna is en nec a' Syllogismus-
nac, nem jó a' fonala. Miért?
Azért, mert a' mint a' Summás
Válasz-tételben meg-vagyon
írva, tudatlanul veszi egy yé az
törvénynek meg-tartásából szár-
mazott igazságot, az Vallás vagy
tudománybeli igazsággal. Ugyan-
is lehet valaki igaz vallására és
tudományára nézve, az mennyi-
ben igaz tudományt vall és hiszen,
ellenben ugyan azon hamis az ő
cselekedetire nézve, a' mennyiben
a' szerént a' tudomány szerént nem
él, és nem cselekeszik. De mit
mond b

mond erre? Azt feleli a' Repli-
 ca-ban: Nem a' Papista Doctorok
 veszik egygyé, sem az három kér-
 dés, az mint a' summázó károgja,
 hanem a' Calvinistaság első Actya.
 Unst. Lib. 3. Cap. 14. n. 17. Bő-
 róval állarván, hogy az Calvini-
 stáknak minden igazsága éppen csak
 hitből áll &c. azért jól mondgya
 az Három kérdés az magatok Do-
 ctori-szerént, hogy a' kiben igaz-
 ság nincsen, igaz hiti nincsen an-
 nak.

37. *Frater discipule* felelly-
 meg erre az utolsó *Collatiobul.*
 Bátor Uram ő kegyelmének.
 1. Homonymiával tsalárdkodik

Sámbár, mikor a' hitet mindenn
 meg-külömböztetés-nélkül az
 Vallásért vészti. *Distinguntur*
Theologi inter fidem quæ creditur
 Vallásnak vagy religionak mon-
 datik ez: & fidem quæ creditur,
 a' melly az ő szorosabb értel-
 mében nem egyéb, hanem olly
 bizonyos bizodalom, mellyet
 az embernek szívében a' Sz. Lé-
 lek az Evangelium által gerjesz-
 tett, &c. *Vide Catechism. q. 21.*
 Mikor az mondgyák Doctör-
 ink: hogy az embernek min-
 den igazsága éppen csak Hitbõllé-
 áll, a' hitet vészik az utolsó si-
 gnificatio-ban. 2. Abban-is tu-
 datlan.

Hatán, hogy nem *distingvállya*
inter justitiam Evangelicam & le-
galem. A' mikor Calvinus s'má-
 dok azt állatták, hogy az hi-
 veknek minden igazságok ép-
 pen csak hitből áll, értik azt, az
 Evangeliumi igazságrul, mely-
 llyel Isten előtt meg. igazulunk,
 nem a' törvénybéli igazságrul.
 Vagyon ugyan a' hiveknek tör-
 vénybéli igazságok-is; de mi-
 vel csak fél-részent való és nem
 tökéletes, az nem arra való,
 hogy azzal Isten előtt meg-iga-
 zullyanak, hanem az az ő Isten-
 hez való háládatosságoknak ré-
 sze és gümölcse. De mikor il-
 lyen mó-

lyen módon *declara*-lná a' dol-
got a' Summás Válasz-tétel,
meg-hortyantá magát a' Boná-
fus, s' nagyot fosik a' *Replicabann*
ad §. 2. n. 13. *Hogy hogy csele-*
kesznek igazságot a' Calvinisták?
csak fél-résztént úgy-mond. Ha
azért ez az értelme; így érte Pro-
fessor Uram, aze is a' mit az Irás
mond, hogy a' kik igazságot nem
cselekesnek, nincsenek Istentől fél-
résztént: ördögtől valók fél-résztént.
Háá még oda nagy ökör; nem
oda nem. Halgass rá, im meg
magyarázza a' Professor. Az
igaz Calvinista keresztyének tö-
kéletes igazak Isten előtt amaz

Evan-

vangelomi igazság - szerént;
 onellyet éppen csak hittel fog-
 cak-meg, és ruháznak magok-
 a. A' törvénybéli igazság pe-
 gíg (mivel a' meg-szentelő Lé-
 leknek csak sengéjét veszik az
 iverk *Rom. 8. v. 23.* Mivel az if-
 méret-is csak fél-részént va-
 yon *1. Cor. 13. v. 9.* Mivela' test
 lélek ellen mindenkor tufa-
 odik. *Gal. 5. v. 17.* Mivela' lel-
 i meg-újulás az ő tökéletes
 rádusát el nem érte, hanem
 aprul napra nevededik. *2. Cor.*
1. v. 16.) noha fél-részént való,
 lle nem a' következik a' mit te
 átán módgyára gusolsz; azért
 nincse-

nincsenek Istentől fél-részént
 Calvinisták: Őrdögtől való
 fél-részént. Hanem az, a' min
 Szent Pál maga felől egygyűm
 mond Róm. 7. v. 22. *Mens*
gyönyörködöm az Isten törvényében
a' belső ember-ferent: más törvény
látok pedig az én tagaimban; ellen
kezött az én elmém törvényével
es engem rabba' tévött a' bűnnek
törvényének, melly az én tagaim
ban vagyon. Míglén azért ell
 igazodik közöttünk (erre a' ve
 telkedésre csavarodik-ki a' Bo
 násus) ha betölthetik-e éppen
 az Istennek hivei a' törvényt
 vagy nem; addig így értsen a

Profess

professortul. Annaka' fel-pu-
 szto vélekedésnek földig va-
 o le-rontására, nem hozok
 más fundamentomot annál, a'
 mit az Apostol fel-tött. Rom.
 13. v. 10. *Az törvénynek be-
 töltése a' szeretet.* Azt vallya pe-
 nig Lombardus Mesternek. *Lib.*
1. Sentent. Dist. 27. lit. F. hogy
 Jenki a' szeretetnek ama' tör-
 vényét. Matth. 22. v. 37. 38.
 ' halando életben, egészen
 bé nem töltheti, hanem tsak
 rész szerént: mert, egyem, tsak
 rész szerént szeretünk, a' mint
 ahogy az isméret-is tsak rész sze-
 rént vagyon bennünk. Viszót:
ibid.

ibid. Dist. 26. lit. B. Plenissima
Charitas quam diu hic homo vivit
in nemine est. Ha azért tellyes é
 tőkélletes szeretet nints az em-
 berben, mig él ez gyarlo élet-
 ben, tehát a' törvénynek tőkél-
 letes bé-töltése-is nintsen: meru
 Szent Pálnak tanítása szerént, a'
 törvénynek bé-töltése áll a' tő-
 kélletes szeretetben.

38. Tovább szövi még-ísz
 fontáni szőszit Takáts Mátyás
 s' így hánnya a' vetéllőt: *Valaki*
igazságot nem cselekszik, nincsen
Istentől. De a' Lutherek és Calvi-
 nisták magok vallása-szerént igaz-
 ságot nem cseleksznek. Tehát a'
 Luthe-

Lutherek és Calvinisták Istentől
 sincsenek. Tovább mégyen,
 mintén az ördöggel akar ben-
 nünket egy bordában szőni:
 vilaki pedig Istentől nincsen az
 ördögtől vagyon. Joh. 8. 42. 44.
 a' Lutherek és Calvinisták mint
 egy igazságot nem cselekesznek
 Istentől nincsenek. 1. Joh. 3. 10.
 hát a' Lutherek és Calvinisták,
 szent Iános írása-szerént ördögtől,
 adnak, azaz, hazuságnak at-
 tól. Joh. 8. v. 44. Hallyátok
 gogicus-ok! tsattog hiszem a'
 tettellő. Ugy Clarissime; de
 mind csak *negative*. Ugy, hálá
 ottennek a' Calvinista és Luth-
 ristá

kereszttyének-is csak *negativus*
 vadnak az ördögtől. Sámbaré
 pedig *affirmative* hamis istente-
 len *sophista*, a' ki illyen minden
dialectica ratio ellen való *Alogi-*
smus-okkal káromollya vallá-
 sunkat, és bennünket az ördö-
 gökkel fog egy járomban. Istent
 íteld-meg! avagy ha tettzik té-
 ritsd-meg! Tiszteletes Jesuita
 rendek, ha vagyon bennetek
 valami szikrája a' jó lelki-ismé-
 retnek, magatokat bírálom-
 meg, ítéllyétek-meg, ha nem
sophisticalás é afféle *argumenta-*
lás? Magatok láttjátok egy *Syl-*
logismust jó formában nem tudat-
 fundál-l

Azert, ha rendetek-
 a becsületinek örültök, más-
 r Patakra jobb *Theologus*
 o'dgyetek. A' Summás Vá-
 z-tételbenn-is, mind szemé-
 vethettyük vala Sámhárnak
 leket; csak hogy kedveztünk
 csületinek: de mivel ő más-
 k nem kedvezett, főt mint a'
 rfelt ebet úgy tartotta *in Re-*
sra ad S. 2. n. 14. Vegye-el ő-is
 óldgyát.

39. Nosza lépünk immár
 k tetemes hazugságira, ha-
 g kőlteményire, és fondor
 mide-amoda valo ki-kapásira,
 ellyeket emitt-amott, a' *Ra-*
plicaban

plicaban el-hullatott a' fosos BH
násus.

ELSŐ H A Z U G S A G.

Ur-Vacsorájában a' Christus
stének, csak jele, pecsége vagyon
tudni - illik a' Calvinisták-ké
ad §. 2. n. 3. Haj-haj! Ökörin
nagy tehen, hogy azt kárho
tatoda' mit nem tudtz. Ind. v. a.
Azé a' Calvinisták vallása? Má
képpen beszéll a' Calvinistaságn
nak első Attya (igy szól egy
gyütt Sámbar) Calvinus Corp
& sanguinem Christi, & offer
nobis à Domino, & à nobis recip
predicamus. De necessit. Refor
Eccles. in opusc. pag. 65. Hini
dettyűv

ettyük hogy a' Christusnak
 mind teste, mind vére miné-
 ünk adatik (tudni-illik az Ur-
 sácsorájában) és mi túlünk
 tetik. Ismét: *Sacra Cæna est*
solum, in-qvo verè Christi carne
sanguine pascimur. Epist. 139.
 Mompelgard. Az Ur- Va-
 sácsorája oly vendégség, a' mely-
 na' Christus testével és vére-
 l valósgóssan tápláltatunc.
 iszont: *Dominus visibile illud*
ymbolum nobis porrigendo, unâ dac
am nobis suum corpus: neq; enim
Max est Christus, qui vacuis fi-
ris nos ludat. in 1. Cor. 11. v. 24.
 rrunc a' látható jegyet miné-

G

künk

künk nyujtván, azzal edgyütt
 adgya minékünk az ő testét-is
 ugyan-is nem csalárd a' Chri-
 stus, hogy minket puszta je-
 gyeckel meg-játzotta ffon. Majd
 azon szóckal és értelemmel ad
 Galat. 3. v. 27. *Negve enim fal-*
lacem pompam ostentat in Sacra-
mentis, sed qvæ externa cæremo-
nia figurat, exhibet simul re ipsa.
Hinc fit ut Veritas secundum Deum
institutum, conjuncta sit cum signis.
 Az az: mert nem csalóka pom-
 pát mutogat a' Sacramento-
 mokban, hanem a' miket a' kül-
 ső cæremonia jelent, valósá-
 gossan edgyütt ki-adgya. Innét
 vagyom

magyō hogy a' valóság az Isten.
 ec rendelese-szerént, edgyütt
 magyon a' jelekkel. Tanuld-meg
 st, *semel pro semper* a' Doctorká-
 lál Sámbar, azzal többször ne ká-
 romkodgyál (mint minap-is)
 hogy a' Calvinisták az Ur-Va-
 roájában csak kenyereznek és
 oroznac.

40. II. H A Z U G S. Csak az
 gyarázatrul *vagyon*, ugy-
 cond (a' Válasz-tévő) a' kérdés;
 y a' Papisták magyarázzák-e
 zában a' Sz. Írást vagy a' Calvi-
 sták. ad §.2.n.4. Miért hamis-
 bdol ha jámbor vagy? miért
 ered a' szót a' *dicto secundum*

quid ad dictum simpliciter. Azzal
nem azt akarja a' Válasz-tévő,
mint ha mi közöttünk s' közöt-
tetec csak az Írás magyarázatya-
rul volna a' vetelkedés és az el-
lenkezés, hanem hogy azokat a'
Sz. Írásbeli helyeket, mellyeket
bé-hofsz 9. 3. c. 2. Vallásunknaco-
(hogy már) ostromlására, mi-
jóvá hadgyuc mint Isten szavát
de azokban a' magyarázatok-
ban és hamis csigázásokban
mellyekre te húzod, bé nem
veszszúc; és így *respectivè ad illa*
la scriptura loca, csak az a' kér-
dés marad fenn, mellyik főt
magyarázza igazábban a' Szer-
Írást

Írást; mert hiszem a' bétűben
mind a'ketten meg-nyugszunc.

41. III. H A Z U G. Csalárd-
sággal fogja a' Három kérdésre aze-
is, mint ha magánossan a' Római
Doctorok magyarázattyaí vjrat-
nók az egész Anyaszentegyháznak
irileti nélkül. ad §. 2. n. 8. Csa-
lád vagy te czigány Mátyás:
mert noha mint egy vázzat em-
legeted az Anyaszentegyházat,
de tinektec nem a' közönséges
Anyaszantegyház, hanem az
egy Római Pápa mind bírátoc,
mind Szent irás magyarázóto.
Hallyad erre kalauzodat p. 113.
Azért, a' kik leg-tudóssabbak és

bölcsőbbek közöttünk, azt cselekedjék
 a' mit Szent Agoston, Sz. Bernárd,
 Sz. Ieronymus, kik a' Romai Pápa
 itéleti alá vetik irásokat és tettze-
 ket. Vallyon a' Romai Pápa e-
 gész Anyaszentegyházé? Tudni
 illik! egy reves tőke tenéked
 egész erdő. Noha azoknac az
 nagy neveknek bé-hozásával-is
 nem igazán kódultoc: soha bi-
 zony azoka' Szent Doctoroc az
 ő hiteket, vallásokat és tudo-
 mányokat, nem határoztác az
 Romai Pápa iteletiben, mint
 felső és meg-csalhatatlan *princi-*
pium-ban. Avagy az Affricai
 Ecclesiák, mellyeknek ragyo-
 gó vilá-

gó világa vala Szent Agoston,
nem tiltották-e meg, még pe-
nig a' Romai Püspök tettei el-
len, hogy az egy-házi *causák*-
ban ne legyen *appellatio* a' tenge-
ren tul való Ecclesiákra? *In A-*
etis Concil. Milevit. Can. 22. Avagy
Szent Cyprianus, Chartagónak
néhai fényes Püspöke, nem vi-
tatta-e a' Romai István Püspök
ellen, az Eretnekek által meg-
kereszteltetteknek, vissza való
kereszteltetését. *Euseb. Libr. 7.*
Hist. Eccles. Cap. 3. Nemde nem
Szent Ieronymus mondása-e?
Si auctoritas q̄varatur Orbis major
est Urbe. Epist. 83. ad Anianum

Szent Bernárd felől is tudgyu
 melly mérészen dorgállyá és
 korpázza a' Romai Pápát a
 mód-nélkül való uralkodásért.

Ad Eugenium Papam libr. 1. de

Consid. Planum est Apostolis inter-

dici dominatum: ii ergo tu, & ti-

bi usurpare aude aut dominans A-

postolatum, aut Apostolicus domi-

natum: plane ab alterutro prohibe-

ris. Si utrumque similiter habere

volueris, perdes utrumque; alio-

quin ne te exceptum illorum nume-

ro putes, de quibus queritur Deus

sic: Ipsi regnarunt, & non ex me:

pincipes exstiterunt, & non cogno-

vi eos. Forma Apostolica hec est,

domina-

dominatio interdicitur, indicitur ministratio. Ha ma valamelly Bernárd így prædikállana Romában, kétség-nélkül-űszög-gel dognák-bé a' száját.

42. IV. H A Z U G S A G. A' törvényes egy-házi hivatalt igen parasztl becsüllí Professor Uram — hogy a' prædikátori szentelésnek a' baját le-vonsza nyakokrul (tudni-illik a' Prædikátoroknak) és galléros subájokat-is parasztl nyakában veti. ad §. 2. n. 9. Bezzeg parasztl atzél vagy te tudalan Bonafé, a' ki nem tudtl külömböztetést tenni a' prædikátori hivattal s' választás között, és a' fel-

szenteles között. A' fel-szente-
 les a' Synatot, avagy a' mint tea-
 csufolódol, a' Szent Coronát
 illeti. A' hivatal pedig és válasz-
 tás, azt a' magános egy-házi
 gyülekezetet, a' mellynek szük-
 sége vagyona' prädikátorra. A'
 hivatal pedig eszközképpen és
 külsőképpen úgy függ az em-
 berektől, hogy belsőképpen és
 az ő állattyára nézve függjön ön-
 nön magától az Istentől. Vak
 Bonafé! így declaralta vala ezt
 a' Professzor, S. 2. n. 9. Hamissan
 igazitod hát a' Petrahai szom-
 szédokat Thordára Arianus
 Prädikáor hozni; és a' Pataki
 keresz-

kerefsztyéneket, hogy béréfek-
ből és kerülőkből válasszának
Prædikátort: mert a' külső hi-
vatal ama' belső-nélkül nem
elégséges az egy-házi szolgálat-
ra. Ha magadra hadnák, tud-
gyuk hogy örömeft válassztanád
magadnak a' Pataki Prædiká-
torságot; de nem kellest nem.
Luthernek, Calvinusnak, és *suc-
cessive* Egy-házi Tanítóinknak
igaz hivatallyokat, egy tractá-
ban minden hamis *exceptio*-tok
alól fel-mentettem, várd-el, ta-
lám néked-is jut benne.

43. V. H A Z U G S A G. Cal-
vinus solum recipienda salutis mo-
G 6 *dum,*

et in fide constituit, alia media rejicit. Csak a' hitet mond-
gya, hogy az által örök életet
vehetünk, a' többit mind ki-
rekeszti. ad §. 2. n. 12. Hamissan
magyarázza az írásokat a' tzi-
gány Prokátor. A' kantsal szem-
be egyenesen belé tekintet
volna a' Calvinus írásában,
ugyan onnét a' hova kándikál
Super Ephes. 2. v. 8. meg-
lát-
hatta volna minémű eszkö-
ket vét meg-Calvinus: *Nonne
hoc modo & liberum arbitrium, &
bonae intentiones, & preparationes
fictitia, & merita, & satisfactio-
nes conticescant oportet.* A' több id-
vefse-
g-

veféségre tartozó Istentől rend-
deltetet eszközöket pedig, mely
igé jóvá hadgya, és az hittel ösz-
ve-kössé, lásd erről ugyan Cal-
vinust *Super Eph. 4.6. Unde enim
fides? unde baptismus? unde Chri-
sti etiam dominium, cujus auspiciis
copulamur: nisi quia Deus Pater
se in nos diffundens, his quoq; NB.
mediis vicissim nos ad se colligit.*
Calvinus az idveféségnek dolgá-
ban, a' Szent irással edgyütt, a'
Hitnek tulajdonit ugyan főse-
get: de olly hitnec mellynec
mint egy gráditsnac fogai az
abból származott jó-cseleke-
detek. *Hebr. 12. v. 14.* Sokat

hozhatnéc, de csak edgyet em-
 litek erre Calvinusbol. Inst. lib..
 3. Cap. 17. n. 15. *Negve inte-*
rim negamus, qvin fidelibus sua
integritas dimidiata licet ac imper-
fecta, gradus sit ad immortalita-
tem. Azt sem tagadgyuk azon-
 közben, hogy a' hiveknek az ő
 tökéletessége, noha csak fél-
 szeg és tellyességtelen, egy grá-
 dits légyen az halhatatlanságra.
 Ládd Gödény geczi, hogy Cal-
 vinus nem csak a' puszta magá-
 nos meg-hólt minden jófágos-
 cselekedetektől üress hit által
 hágattya a' Calvinistákat meny-
 országban. A' *Sola fides*-t penig,
 s' más

s' más ahoz hasonló mondásit
 Calvinusnac, mint kellyen érte-
 ni, nem régeñis eléggé a' szátok-
 ba rágám ; mégis tsalárdkodol.
 Nem sajnállom mégis erről *de-*
*clarat*iot tenni, nem a' meg-ál-
 talkodtaknak (mert tsak Isten
 azoknac orvosoc,) hanem a' ta-
 nulni akaro gyengébbeknek
 kedvekért : Kivánatos-is ezt
 meg-tudni; mert ez egygyic fő-
 dolog a' mellyben külömbö-
 zűnc az ellenkezőktől. Midőn
 azért azt tanittyuc; Csac hit ál-
 tal igazittatunk-meg Isten előtt;
 Csak hit által veszszük-el az ő-
 rök idvességet ; ez az ige *Sola*
 Csak

Csák, a' jó cselekedeteket, nem az idvezítő és meg-igazító hit-től rekeszti-el; (mert ettől ez so-ha el nem szakadhat) hanem az idvezülésnek és meg-igazulásnak mivoltátul és módgyátul. *Calv. ad Galat. 3.6.* Summa fzerént: ha kérded mitsoda idvezit és igazit-meg Isten előtt, a' hité vagy a' jó cselekedet? Azt felellyűc, a' Hit a' szent Irásnak tanítása fzerént. Ha tovább kérded; mitsodás Hit? Azt felellyűc; nem holt hit; hanem élő hit: nem olly hit, melly tsac maga vagyon, és el-szakadot minden jó-tselekedetektől; hanem olly hit

hit melly a' szeretettel, remén-
 séggel, és több lelki jószágokkal
 egygyűt vagyon. Hogy e' legyen
 értelműnc, maga Calvinus *cum*
protestatione declarállya ezt in *An-*
tid. Concil. Trident. Sess. 6. ad Can.
 11. Tudománt tészec, egyem, erről
 az Olvasóknac, valamikor ebben
 a' vetélkedésben tsac a' Hitet em-
 legettyük, nem költűnc valami hólt
 hitet mely a' szeretet által nem
 munkálkodik: hanem csac azt a-
 karjuc; hogy a' hit egyedül valo o-
 ka a' mi meg-igazulásunknac. A-
 zért csac a' hit igazít-meg, mind-
 azáltal az a' meg-igazító hit nincse
 magánossan. A' miképpen tsak a'
 Napnak

Napnac melege melegiti-meg a földet: mindazon által az a meleg-ség nintsen csak maga a Napban, hanem mindenkor együtt vagyon a Napnacfényével. Ez a mi Keresztyéni hitűnc és vallásunc, ebben a punctomban. A lelke-tekre kérlek, tanulmányotok-meg jó Atyafiác, és olyat a miben sem hirűnc, sem tanátsunc nincsen, reánk ne fogjátoc.

44. VI. H A Z U C S A G. Ha viszontag Angliában nem külditek Frater Cosmüst, Calvinista Patronusok; akar csak hozzá küldgyétek Predikátoritokat, tanulják-meg tülle ezt a Pápista igazságot, hogy
az ember

az ember a' törvénynek bé-töl-
tése által örök életet vehet. Pá-
pistává csinálna hiszem a' hamis
Sophista, ha szabad volna *ex*
enuntiatione hypothetica inferre
categoricam. Há-val szól ehez
Xeno-Cosmus §. 2. n. 12. *Hißsük*
ugy mond, és *valljuk az Isten*
törvényét az mi életünknek tökéle-
tés regulájának lenni: ugy hogy
ha valaki azt tökéletesen bé-töl-
tenéjé, az által örök életet venne.
De azt-is meg-mondá, hogy
még a' leg-szentebbec közzül-is
nincsen a' ki az Isten törvényé-
nek minden gradusiban és ré-
szeiben eleget tött volna. Az
eset után

eset után nemis arra való a' tör-
vény, hogy annak bé-töltése
által (mivel az lehetetlen) va-
laki idvezüllyön, vagy Isten előtt
az által meg-igazullyon, ha-
nem Sz. Pál tanítása-ként, hogy
légyen mint egy út-mutató ka-
lauz a' Christushoz, ki az tör-
vénynek vége, minden hívő
embernek igazságára *Rom. 10. 4.*
Igy értsed az *Helvetica Confes-*
sion, mellyet (hogy már) elle-
nem citálsz. Az őregbie Cate-
chismusunk-is (ha nem szé-
gyenlenéd meg-tekinteni) ily-
lyen tudományt téfzen erről
qvæst. 115.

45. VII. HAZUGSAG. Fra-

ter Cosinus Bellarminus Bévaiból ki-
 hadta csalárdul a' nagygyát de SS.
 Beat. Li. 1. C. 17. circa medium,
 így olvasván: Quantum ad ver-
 ba licet dicere, Sancte Petre mi-
 ferere mei, salva me &c. dùm-
 modò intelligamus, salva me,
 & miserere mei, orando pro
 me. Ezt az utolsó magyarázó
 szótskát (imádkozván érettem)
 hogy a' feddés után-is ki-hadtad
 (így pironगतózik) ez már sánt
 szándékal való meg-rögzött és meg-
 gyökerezett csalárdság ad §. 2.
 n. 14. Perselik az ebet, (így
 szöllő másnac itt) de szalonna
 csak

csak nem lesz belőle. Immáre
előtt elztédővel néki s' Bellarmi-
nussának arra a' csur-csavari ki-
fogására meg-feleltenek; miért
hogy mégis azzal akarja szeme-
ket bé-kötni az Olvasóknak.
Bezzeg szép utat nyittok a' So-
cinianusoknak azzal a' kellemés
*exceptio*val; *Sancte Petre salva me,*
dum modo intelligamus, salva me
orando pro me. Eők-is a' Szent
Írásnak abbeli helyeit a' holott
a' *Christus Salvator*nak, *Redem-*
ptornak mondatik, csak úgy
magyarázzák: *dum modo intel-*
ligamus Christum Salvatorem &
Redemptorem dici orando pro nobis,
& salu-

salutis viam nobis annunciando.

Tudván, hogy afféle csalafurdi
Sophistak ezzel a' *distinctio*val a-
 karnak a' résen által bujni: mi
 sa' Szenteket, egyem, közben-
 járóknak tartjuk, de csak Isten
 előtt érettünk esedező közben-
 járóknak, a' Christust tartván
 egyedül való érettünk elég-té-
 vő közben-járónak, ugy foka-
 dék ki a' Bellárminus bizony-
 ságára, mellyből nyilván meg-
 tettzik, hogy az egy puszta
 érettek való esedezésnél töb-
 bet-is biznak az bódogult
 Szentekre. Mert nem csak azt
 mondgya Bellarminus; hogy
salva

Salvame Sãcte Petre tuis precibus;
 hanem azt-is hozzá adgya; ac-
meritis. Ha pedig az valóságos
Theologiának valami tseppe vol-
 na nállad, tudnod kellene, hogy
a' meritum a' satisfactio ra tartozik
 Es így Bellármínusnak szavai-
 bol nyilván ki-jű az, hogy ti
 nem csak esedező, hanem elég-
 tévő közben-járóknak-is tar-
 tyátok a' Szenteket. Nem-is
 kellett a' Bellarminus semmire
 kellő *exceptioját* (*imádkozván*
érettem) le-írnom, hanem ha
 hozzá hasonló szó szaporító
 akartam volna lenni: mert hi-
 szem a' citáltatott *sententiában*
 ott va-

ott vagyon az, *salva me tuis precibus*. Csak szó-szaporitás azért azt utánna vetni, *dum modo intelligamus, salva me & miserere mei, orando pro me*. Tudni-illik.

Montibus, inquit, erant, & erant in montibus illis.

Tasta de tasta. Hiszem mind egygyet téfzen az; *salva me & miserere mei tuis precibus*: Ismét: *salva me & miserere mei orando pro me*. Ládd hogy a' *Frater* nem tsalárdkodott, hanem te, & *Bel-larminus* Bátyád. Már Kegyes Oly. ezért nem csak perselt eb-nek (mint a' *Replicaban*; a' tőr-
ietőbb vólna) hanem *publicè* a'

H

maga

maga Templomában ördögnek, s' annális alább valónak kiáltotta motskos Sámbar a' *Fractert*; mint mindgyárt egy becsülletes Nemes ember, ki halloja vólt, meg-írta. Itillye meg, valaki ez *apologiát* olvassa, ha méltánn-é? Bocsásson-meg az Ur Isten néki.

46. Itt a' *Replicában* ki-kapván egy kis mezőre, csuda mint csavarja farkát a' hamis *sophista*. A' Szent Irás-is, egyem, Isteneknek nevezi az embereket; Jósephet, Othonielt *Salvator*-nak, *Gen. 41. v. 45. Iud. 3. v. 9.* Mosest *Redemptornak. Act. 7.35.*
Ha lel-

Ha lelked s' Istened vagyón,
 miért csalárdkodol; miért élsz
 iviszfa a' Szent írással? Hiszem
 magad-is tudod, hogy csak a'
 ülső gondviselésre, meg-tar-
 tásra, és szabadításra nézve
 mondatnak azok Isteneknek,
 meg-tartóknak és szabadítóknak;
 nem az idvezítésre, vagy
 örök-életadásra nézve. Bellar-
 minus pedig így tanít könyö-
 gögni: *Sancte Petre miserere mei,*
Alva me, aperi mihi aditum Cæ-
li &c da hoc vel illud tuis preci-
bus ac meritis. Vallyon valaki az
 Testamentomi hivek között
 könyörgött-é így Jósephnek,

Othonielnec, Mósesnec? Csak
szem-fény vesztésre és csavar-
gásra ki-gondolt ut-vesztésec,
azért Bellarminusnac ama' *limi-
tatioji*; *aliquo modo*, *id est secun-
dum aliquid*, *non simpliciter*, *lar-
go modo*, *non in rigore verborum*
Bezzeg efféle még magadtun-
sem értő (mivela' mint fellyebb
meg-tettzék semmire kellő Lo-
gicus vagy) fraskákkal az oko-
soknac szemeket bé nem kötőd-
Isten, Isten, adgy valaha má-
eszet, s' a' mellé lelki-ismérete-
néki!

47. VIII. H A Z U G S. H A
ebből állatod-e hogy az egész Pa-
pistaság

...istáság a' Pápát Istene gyanánt
 ...mádgya ad. 2. n. 15. Ki mon-
 gya azt? Eb szavát szóllod o-
 ...tomba Bonáfé. Fogd a' szar-
 wát te legény, kösd a' Summás
 Válasz-tételnek jászlához, ta-
 mullya-meg ott mi vagyon. Az
 Pápista Doctorok, egyem, a' Pá-
 át többire Isteng yanánt tartják és
 mádgják. Ládd! itt-is kettős
 namiság tapasztaltatik benned.

1. *Ad dicto secundum quid ad di-*
ctum simpliciter sophisticálsz. Nem
 olvasod ott *simpliciter* egy-átal-
 yában annac tartják, hanem
 többire. 2. *Ex particulari uni-*
versalis conclusiot csinálsz: Az

egész Pápistaság, egyem, a' Pápa
 pát Isten gyanánt imádgya? Val-
 lyon az egész Pápistaság, csak
 Papista Doctorokból áll-é; mer-
 azokrul mondgya azt a' Válasz-
 tévő? Szakadgy vén *Sophista*
 Jól tudgyuk mi azt, hogy a' ke-
 resztyén Papista ember ec nem
 olyan esze-felejtettek, hogy
 egy bűnös dohos embert, a' mi-
 némű a' Pápa, Isten gyanánt tar-
 tanának, vagy imádnának; há-
 kitsodác mivelik azt? A' minn-
 magad igazán meg-vallod, a'
bizelkedők: az az, az olyan tálló
 nyalóc, a' minémű te vólnál l-
 ha ott vólnál, s' mások te hozs-
 zád has

zád hasonlóc: a' kik ötét minden Istenek felett emelic. 2. *Thef.* 2. v. 4. De azt kérdeném tőled: Vallyon azokban a' hizelkedőkben vétek-e az a' taufzkodás? Nem tagadhatod, hogy az nem volna. Miért hát szenteseges Atyád, azokat nem *compescallya*; miért hogy afféle szokat örömmel hallya, sőt még *Decretomában*-is fel-irattya? Nem fél-e Istentől, hogy ugy ne járjon, mint Herodes jára, ki mindön az emberi állapot felett nagyobb méltóságot néki tulajdonító embereknek szavokat ek szenyvedné, s' őket érette meg

nem torkolná, az Istennek Angyala szörnyű nyavalyával veré meg érette. *Act. 12. v. 22. 23.* De azt mondod: *Az Isten maga, Pharao Istenének mondta Mosest; csak azzal a mondással valóságos Istenné nem tette, mert mást értett rajta. Exod. 7. v. 1.* Csovállya hiszem a' farkát a' hizelkedő Lirziska: nem adnac veres bársony gallért nem: nem illet szamárt avagy inkább Sámhárt Bársony nyereg. Meg-engedgyük, hogy az *Magistratus*okat helyel az Irás Isteneknek nevezzi, azt-is tudgyuk mit értsen rajta: de hogy az egy-házi személye.

mélyeket annak nevezné, mu-
 tatis vagy egy bizonytságot rulla.
 Azért itt-is nem egyéb csalárd-
 ság a' dolgod, hanem *Elenchus*
disparatorum. A' Szamár más-
 bol-is szamárt akarna hiszem
 tenni, mikor ama' szamár fülű
 hízeltedőknec verseket: *Et me-*
rito in terris crederis esse Deus, így
 akarja nyakában fordítani a'
 Válasz-tévőnec: *Et merito in*
terris crederis esse Asinus. Palko-
 nyai *Calefactor*! hallád-é? no-
 ha *novitius Poëta* vagy, csak re-
 ád bizom ezt, mond másfát né-
 ki. *Adsum Domine Præceptor; ex*
tempore sic:

H,

Doctm

*Doctus ait Salamon, stultorum
terraferax est;*

*Inter quos Sámbar creditur
esse Szamár.*

48. IX. HA ZUGS A G. Ko-
szos abban-is a' Cosmus mondása,
midőn a' kepekről nem azt hozza-
elő a' mit hamissan ránk fognak a'
Prædikátorok, hanem azt mond-
gya, hogy a' Vallásnak eszközevé
és szellyává tesszük. ad §. 2. n. 16.
Mit mondanac egyebet felölle-
tek a' Prædikátorok annál; hogy
tudni-illik a' képeket Vallásnak esz-
közevé és szellyává tesszitek? Nem
koszos, az az, nem hamis mő-
dás azért az, hanem te vagy a'
csalárd,

csalárd. De láts szép dolgot Ke-
gyes Olv. azon pironogatózic,
hogy magyarábban nem szól-
lunc. Haj hitván Toot, hogy
magyarul sem értesz. Nem igaz
magyar szók-é ezek; *vallás,*
eszköz, izél? A' ki ezeket nem
érti, ne mondgya az magát
Pataki magyar Pápnak. Jól ta-
lálta azért edgyütt a' Summás
Válasz-tétel mondani, hogy te
még csak a' kisdeded Catechis-
musát sem érted: mert im há-
rom magyar *vocabulumot* nem
értesz. Magyarábban szóllyúké?
Bátor a' *Senex bűpuer* kedveért
Aztakarják mondani a' Prædi-

kátoroc, hogy ti Papista Do-
ktorok azt taníttjátoc, írástok-
kal állattjátoc. 1. Hogy a' ké-
peket önnön magokat imádás-
sal kell tisztelni. 2. Hogy azok
által, azokban vagy azok előtt az
Istent vagy a' Szenteket, jó és
szabados dolog tisztelni. Mit
mondanak többet felölletec a'
Prædikátoroc? Hamis fogásoké-
czek? A' mi az elsőt illeti, An-
gyal Thamásnac, Vasquez nec
vissza mondhatatlan szavok-
ból és írásokból bizonyítá azt-
meg a' Válasz-tévő. Melly ta-
nubizonyosságokat, midőn sem-
miképpé meg nem tagadhatna,
csak

csak arra tsavarodik ki a' hamis
 Sophista. Tudgya, egyem, jól
 Kozmás Frater, hogy sem Szent
 Aquinas Thamás, sem Vasquez,
 Sem más Papista Doctor nem akar-
 ja ejteni szavát soha is úgy, hogy
 valamelly legitimum Concili-
 um ellen legyen. Azért csak hamis
 fogások, effele vádlások. Azaz,
 minéktec némelly szem-fény
 vesztő Papista Papoknak az a'
 hypocrisis, hogy a' mit
 Doctoritoc irásokkal állatnac,
 általnokul el-palástollyátok, az
 község előtt ki-mondani nem
 bátorkodtok; bizony ha a' len-
 ne, sokan a' fa-kép mellett had-
 nának benneteket

49. Bátor mennyünk a' Syv
 natra, kivel Thamás Doctör-
 edgyütt tartotta, onnét-is meg-
 tettzik, hogy igaz az, a' mit a'
 a' Prædikátoroc itt ez-arán
 mondanac. Nemde nem a'
 másodic Nicæai gyűlés végez-
 te-é? *Qui venerandas imagi-
 nes, non veneratur. Anathema.*
 A' ki a' tisztelendő képeket nem
 tiszteli, átok legyen. Act. 1.
 Ismét. Act. 6. *Quapropter non
 indignas habebimus eas honore,
 salutatione & veneratione, debi-
 tamq; adorationem illis dare debe-
 mus.* Minek-okáért méltóknac
 tartyuc azokat (képeket) tisztel-
 tesség.

rességre, köszöntésre, tiszte-
letre, és illendő imádással tar-
tozunc azoknac. A' nagy Csa-
rolly Császár nem szenvedhet-
vén annak a' Gyűlevésnek Istén
ellen tusakodó végezését, Frák-
furtban másat, mellyben há-
rom száz Püspökök vóltanac,
gyűjte ellenében, a' holott a' ké-
peknek tiszteletit és imádását,
a' másodic Nicæai gyűlés ellen,
kárhoztattác. *Sigonius Libr. 4.
Annal.*

50. Hát a' képeket a' Vallás-
nac eszközüvé nem tészitek-e?
az az, hogy magyarábban az
ostoba Tótnac szóllyunc, nem
tanittyá-

tanittyátok, hogy a' képec által
 kellefsék Cristust és Szenteket
 tisztelni? Nem de nem a' Tri-
 dentomi gyűlés végeze-e?
Session. 9. sub Pio 4. Per imagines,
quas osculamur, & coram quibus
caput aperimus & procumbimus,
Christum adoramus & Sanctos,
quorum illae similitudinem gerunt.
 A' képec által mellyeket tsókol-
 gatunc, a' mellyeknec sűveget
 vetűnc, mellyec előtt le-boru-
 lunc, a' Christust és a' Szenteket
 imádgyc, kiknec hasonlatof-
 ságokat azok vifelic. Vallyon
 érted-e mit téfzen ez az igétske
Per? Ha érted azt-is meg-tud-
 hatod

és a' képeket val-
 ásnak eszközivé tenni. Bezzeg
 Christus (halsten a' mint hogy
 sz-is) soha olyan imádókat
 nem kedvell. Ugyan-is mint
 szent Jánosnál maga tanít ben-
 nünket. *Ioh. 4. v. 24.* Az Isten lé-
 lek lévén, a' kik őtet imádgják,
 szűkség hogy lélekben (nem
 képekben) és igazságban (a' kép-
 enig hazugságra tanít *Habac. 2.*
v. 18.) imádgják.

51. De hallyuc kép-faragó
 ábjánt, mint bárdollya a' nyár
 nat. Ez előtt esztendővel azt irá-
 most-is csak azont kukuríkol-
 va a' vége-felé a' *Replicának*)
 hinni

hinni kell, *egyem*, a' Sz. Irásnaos
 a' melly a' kép csináltatást parancsolja. *Exod. 25. v. 18.* Bâ
 tor mondom, szintén *magistratus*
lis, az az, Magyas-falvi *conclusio*
 Vallyon kiknec parancsoltatott
 a' meg-nevezett helyen a' Cherubim képeknek csinálása? *Perpende* Antal Páp *perpende*! MM
 ugy láttyuk az O Törvényben
 cæremoniák alatt lévő Sidóknak.
 Sidók-é a' keresztyénecsek?
 Ha pedig mind azokkal meggyakarod rakni Templomedat
 mellyekkel Isten parancsolat
 tyából meg-vólt rakva a' Sátor
 azután a' Salamon Templomán
 immánc

immár csináltas frigyládát is;
csináltas Sz. kenyereknek asz-
talát; csináltas hét gyertya-tar-
tókat, és mind megannyi arany
koppantókat; csináltas réz ten-
gert, és azalá tizenkét réz ök-
röket, &c. Mert mind ezek fel-
találtattanak a' Salamon Tem-
plomában. Ládd ökör Mátyás
mire viszen a' képeken való
kapdosás. Mit csalárdkodol,
ha Pap vagy? Mit csigázod a'
Sz. Írást hamissan.

52. X. H A Z U G S A G. A'
másodikat ki nem tekerhette szám-
calan tekergéssel is Nemzetes Pi-
ka Menyhárt Uram kezéből ad S.

2. n. 17. *circa finem.* Azt akarja mondani kegyes Olvasó, hogy egy Calvinista Oktató meg nem mutathatta volna azt, hogy valaha, valaholot, valakinél, öszveleg, *quoad omnia essentialia*, Calvinus János előtt volt volna a' mostani Cálvinisták vallása. El-halgató itt a' Bonafus ökörneke az utrul való ki-tsavarodását: *quid hoc ad presentem materiam?* Csak hogy ki-fogyván a' dologból, inkább toronygofitsa fosos és ganéjos bornyát, az az, írását. Pica Menyhártal magával nem volt semmi gús tekerésem, hanem ő kegyelme csak alkalma-

kalma-

kalmatofság lévén a' dologban,
 azzal a' ki az ő kegyelme pártját
 fel-fogta. A' pedig maga keze
 írásával meg-vallotta hogy a'
 Calvinista Oktató azt véghez
 vitte, a' mit soha miolta a' Cal-
 vinistaság fent vagyon, senki
 végben nem vihetett. Ha az a'
 rokonod igazat mondott, ha-
 zutz hát te Mátyás Pap. Az Ok-
 ratonac *Syllogismus*sa akar hon-
 nét fűlt legyen-ki; elég az, hog'
 Rokonod-is azt nem *improbál*-
 ta; hát te mit piszkálsz? A' bi-
 zony dolog, hogy sem te, sem
 más e'mái napig arra' meg nem
 felelétéc. A' mit a' *Replicaban*
 a' Val-

2. n. 17. circa finem. Azt akarja
 mondani kegyes Olvasó, hogy
 egy Calvinista Oktató meg nem
 mutathatta volna azt, hogy va-
 laha, valaholot, valakinél, ősz-
 veleg, *quoad omnia essentialia*,
 Calvinus János előtt volt volna
 a' mostani Cálvinisták vallása.
 El-halgató itt a' Bonafus ökö-
 nek az utrul való ki-tsavarodá-
 sát: *quid hoc ad presentem mate-
 riam?* Csak hogy ki-fogyván a'
 dologból, inkább torongyofitsa
 fosos és ganéjos bornyát, az az,
 írását. Pica Menyhártal magá-
 val nem volt semmi gús tekeré-
 sem, hanem ő kegyelme tsak al-
 kalma-

kalmatofság lévén a' dologban,
 azzal a' ki az ő kegyelme pártját
 fel-fogta. A' penig maga keze
 írásával meg-vallotta hogy a'
 Calvinista Oktató azt véghez
 vitte, a' mit soha miolta a' Cal-
 vinistafág fent vagyon, senki
 végben nem vihetett. Ha az a'
 rokonod igazat mondott, ha-
 zutz hát te Mátyás Pap. Az Ok-
 ratonac *Syllogismus*sa akar hon-
 nét fűlt legyen-ki; elég az, hog'
 Rokomod-is azt nem *improbál*-
 ta; hát te mit piszkálsz? A' bi-
 zony dolog, hogy sem te, sem
 más e'mái napig arra' meg nem
 felelétéc. A' mit a' *Replicaban*
 a' Val-

a' Váldenfes keresztyénec ellen
hamissan kákgofz és kákombá-
koloz, arra már az előtt czten-
dővel bővön meg-feleltűnc;
miért ha jámbor vagy, hogy
azta' feleletet el-hadtad? Pater
Forerufnac mi kőzi lőtt légyen
Voëtius Gisbert Urammal, azt
nem tudom, soha nem-is hal-
lottam: azt bizonynyal tudom,
hogy nintsen a' Világon olly
Papiſta Doctor, a' kialá az egy
ember, ha fel-tétzen velle for-
rót hogy ne őnthessen. Nosza
valamenyin vadtoz refutálljá-
tok bár tsak az egy *Desperata*
Causa Pápárust. Nosza hozzá te
Sám-

Sámbar, mert te igen kőrmös
hágonac tartod magadat.

53. XI. H A Z U G S A G. *Fra-*
cosmus itt-is terjeszti nagy tu-
datlanságát, az igaz hitet, és az i-
sz Ecclesiát el-akarván szakasz-
olni egy mástul, *Etc. ad S. 3. n 1.*

Ha valakinec tudatlanága vi-
ggra terjedett, valoban terjed-
legel naponként Sámbar Pap-
iak szamársága. Avagy tsak ed-
dig alkalmasént meg-teczett,
onogy *Theologus* rosz, *Logicus*
rofszabb, most immár hogy
sem mire kellő *Metaphysicus*.
Wallyon a' ki egy dolgot a' más-
tul meg-külömböztet, el-sza-
kasz-

kasztya-é egyiket a' másiktól
 Ha ki a' te otróba fejedet meg
 különbözteti az alfeledtől, va
 lyon azzal el-szakasztya-é a' do
 rekadtól, másuvá hát megé to
 fzi-é? Bátor tsudállýuc e' négg
 lábu *Transcendens* nec *Scaliger*
 hez illendő *subtilitás*át. A' Summ
 más Válasz-tétel, nem akarj
 az igaz hitet el-szakasztani a'
 igaz *Ecclesiát*ul, hanem tsall
 meg-külömbözteti. A' minn
 hogy az okosság, noha el-vál-l
 hatatlan tulajdonfága az em-n
 bernec; mindazonáltal meg-g
 különbözteti az embertől, l
tanquam adjunctum proprium a
subjecto

subjecto; így az *Ecclesia*-is az igaz
hittől: Nem-is jó egygyikrül a'
máfikra a' maga *formalitas*ában
az *argumentálás*; hanem ha a'
Sámbar *Logica*ja szerint jó *argu-*
mentum volna az illyen; a' falnac
fejeirlege *accidens*, azért a' fal-is
accidens. Bolondul tselekedett
azért ő-is mikor ezt a' kérdést
fel-téven *quest. 2. Csak a' Papista*
hit-e igaz; az *adjunctom*rul a' *sub-*
*jectom*ra által ugordván, mind
az harmadic kérdésig annak vi-
tatásába munkálkodic; hogy
csak a' Pápista *Ecclesia* igaz *Ec-*
clesia. Csak ezt veté szemére a'
Kérdőnec a' Válasz-tévő, hogy
I ennek

ennek nem kellene így lenni, még-is hamissan azt fogja reá, hogy az igaz hitet, és az igaz Ecclesiát, el-akarja egy-mástul szakasztani:

§ 4. Itt sok mocskos szitkozást okádozódic a' fosos Bonafus, és mást mind tudatlansággal, mind csalárdsággal vádol. Itild-megisten! Sőt bizonynyamondom, menten-is megmutatom, hogy a' maga gézen-guzsönyvét az igaz okosságnalla mestersége-szerént, nem tudja *resolválni*. Ez a' kérdése csak a' *Papista hit-e igaz?* Azért ha *discurrálni* akar, a' *conclusio* a' *firma*

firma

fírmátánac az ő részérül ennek
kell lenni. *Ergo csak a' Papista
hit igaz.* Lássuk immár az *infe-*
rentiáját in Replic. ad §. 3. n. 2.
Valamelly Ecclesia a' Szent Írásból
mutattya olly jelet igaz ügyének,
hog y az a' jel, ug y mint igaz ügy-
nek jele, senkihez máshoz nem il-
lik, csak az az igaz Ecclesia. De a'
Pápista Ecclesia ollyat mutat. Azért
csak az az igaz Ecclesia. Lásd-
meg Isten, íteld-meg ember,
a' kinec Isten valami efzetskét
adott, ha azt hozza-é bé a' *Con-*
clusioban, a' mit bé kell vala hoz-
ni; ha nem hamis *sophisticus elen-*
chus-é, a' fel-tótt kérdésről való

el-csavarodás-é ez? Ide való
 az-is hogy az *Assumptiobul: De*
a' Papista Ecclesia ollyat mutat,
 nagy hamissan ki-hagyá amaz
 igéket, *a' Sz. Írásból*. Mert azt
 ígérte vala *quest. 2. S. 2.* hogy *a'*
Sz. Írásból, olly jelétadgya az
Papista Ecclesia igazságának,
 melly jelhez és bizonysághoz
 semminémű más Vallás nem
 nyulhat. Mivel penig azt sem-
 miképpen véghez nem vihet-
 te, ha ezer esztendeig él-isi
 véghez nem viheti, örömeit el-
 mulnéc ígéreti mellől. Örö-
 meit kapafzkodic az *Esaías* he-
 gyére, *Esa. 2.* De Sz. Jerony-
 mus iszi

mus-is (hogy több okait el had-
 gyuk) a' völgyben tászttya on-
 nét, a' mikor azt a' profetiát
 nem Romára, hanem Jerusalemben
 Városára magyarázza. Azt is
 el mulatom, hogy egy paj-tár-
 sa, *Iohan. Nadasi in libello Hung.*
A' B. Szűz a' halállal tusakodók
anyja, az Ur házána hegyén,
nem a' közönséges Anyaszent-
egyházat érti, hanem Bóldog
Szűz Máriát. A' Szentek, egyem,
több emberek között olyanok mint
valami magas hegyek: de az a
hegy melly az Ur háza és lakóhe-
lye, ugy-mint a' Bóldog Szűz,
azokon az berkeken fundáltatott

*Esaiás mondása - szerént: Mons
 domus Domini in vertice mon-
 tium præparatus: Mert a' men-
 nyivel a' Szentek az köz embereket
 meg-haladgyák, annyival az egész
 Szenteket meg-előzte Afzszonyunk
 Mária. Itt jegyezzük-meg azt,
 melly szépen meg-edgyezne a'
 Pápista Doctoroca' Sz. Irás ma-
 gyarázásában: Az-is ide való,
 hogy Sámbar dajna nem birván
 az hágóra, csak kábaságnac
 mondgya, mind azokat, vala-
 mellyeket a' Választévő az ő Je-
 lére, S. 4. monda, és feleletért
 igazit Bellarminusra. En-is Bel-
 larminus Bátyáddal edgyűt iga-
 zitlak.*

zít lak Sutliviusra, Wittakerusra, Sibrándus Lubbertusra, Johannes Gerhardira; Alstediusra *in Supplement Chamjeri*: kik a Bellarminus tizen-öt jeleit, emberül meg-rostálták, polyvánac lenni találták. Tégedet pedig Kalauzoddal edgyütt, ki nélkül fel-nyomot sem mehetnél, igazítalak Pétsváradí Péterre, ki pontrul-pontra valamellyeket te Kalauzod után dictálsz, magyarul meg-czáfolta; még soha eddig mását senki viszfza nem adta. Ha te hozzá fogsz, vélem találkozik tárfod.

55. XII. HAZUGSÁG. Azt

I. 4.

bőffen-

bőffenti Bonafus. ad S. 3. num. 3.
 hogy Jeronymusnac amaz mő-
 dását mellyet a' Summás Vá-
 lasztétel emleget: *ingenuit totus*
Orbis, & Arianum se esse miratus
est, figuraval kell érteni: holott
inkább csak az Asiabéli g yálekeze-
tekről szólott Sz. Ieronymus, a' nap
nyugat és Affrikabéliek az akkori
Romai Pápával ellene mondván az
Homousiosról való Ariminumban
lött végezésnek, a' mint írják &c.
 La hogy kuhintasz Mátyás
 Sámbar: mert nem csak az A-
 siabéliec, hanem a' nap nyuga-
 tiak-is meg-tsalatkozta vólt az
 Ariminumban őszve-gyűlt A-
 rianu-

rianusoktól; hanem aſiak-után
na eſzméllék-meg magokat, és
recántálák tévelygéseket; mint
Sócrates, kivel bizonyítasz ir-
ja. *Hist. Lib.4. Cap.11.* Azért Sz.
Jeronymus ſohajtó nyögése,
nem csak Afiát és nap keletet,
hanem nap nyugatot-is nézte.
Vallyon Gallia Afiában va-
gyon-é? Minden meg nevet é-
rette ha azt mondod. De azt ir-
ja Bonfinius, hogy azt az or-
szágotis el-hatotta vólta Ariá-
nus eretnekség. *Decad.1.l.5.fol.73.*
Ha peniglen nap nyugatra szin-
te annyira el nem hatott vólna,
is a tévelygésnek ereje; de nem

volt télyefséggel üress tülle.

56. XIII. H A Z U G S A G.

Sikos hazugságnac mondgya
 Sámbar ad §. 4. n. 3. a' Válasz-
 tévőnec amaz mondását; *hogy*
rudni-illik a' Romai Doctörök e-
gyenlő betsben tartják a' Pápák
végezését a' Szent Irással. Meg-
 rettzik, hogy sok olajost ott
 volt Sámbar a' böjtben, hogy
 ezt meri tagadni. Annak okát
 penig nem én adom (mint tö-
 kélletlenül rám fogja) hanem
 magoc irták-fel a' Decretumbá:
In Spiritum Sanctum peccant, qui
decreta Pontificum Romanorum vi-
olant. A' Sz. Lélek ellen vétkez-
 nek va-

nek valakik a' Romai Pápáknac végezésit meg-sértik: A' melynek értelme nem egyéb, hanem a' mint hogy a' SzentLélek ellen való véték meg-bocsáthatatlan, így a' Pápák végezésénec által hágása is meg-bocsáthatatlan. Maga a' Canon így erőssíti ezt. Distin. 19. Can. 1. *Si quis Pontificum Romanorum decreta custodire neglexerit, noverit sibi veniam denegari.* A' ki a' Romai Pápáknac végezéseket meg nem tartja, meg-tudgya hogy a' bocsánat neki nem adattatik. Immár nosza vefsűc-őszve a' kettőt. A' Szent Irás felől nem

mondatic az, hogy ha valaki
 valamiben az ellen vétkezik,
 büne meg nem bocsáttatic: De
 a' Pápák Decretomirul ti azt
 állattyátok. Azért a' Pápák De-
 cretomir a' Sz. Irással nem csak
 egyenlő becsben tartjátok, ha-
 nem annál felelyebb-is magasz-
 tallyátok. Ez a' mi *Consequen-*
tiánk; nem az a' mit te magad
 agyából tekerisz és gusolsz. Ez-
 zel penig egy szálnéra sem gyó-
 gyithadd *Traditio*idat, a' mikor
 azt mondod: *Egyenlő becsület*
re méltó, valami a' Sz. Lélektől
származik, akár legyen a' Szent
Írásban akár ne. Bátor ugy lé-
 gyen.

gyen. De próbáld - meg te,
 hogy a' ti Szent irás kívül való
 sok enczen-bencz *Traditio*itok
 Sz. Lélektől származtat legyen.
 Mellyet ha meg - cselekezzel,
 bátor nagy Apolló legyen ne-
 ved; ha pedig nem, vén ag lú.
 Kérlek csak ez edgyet mond-
 meg, most többre nem kérlek,
 mitsoda lélek, mikor, s' kinek
 dictálta azt, hogy Ur-napja e-
 lőtt való estve nagy tüzet az ut-
 czán rakás, azt némelly balga-
 tag halgatóiddal (mert az okos-
 sátraé nem veheted) csak nem
 nyakok szakadtábá, által s' meg
 által ugrasd. Felelly jó Bonafe!

Vélem hogy a' Kalendáriom-
ból szállalt volt-meg a' lélek,
mert szintén akkorra vagyon
fel-irva; *Tűzre vigyázz.* Jó lé-
lekkel mondom, maga a' mi-
nap egy halgatód meg-vallotta,
hogy noha fűlt és született Pa-
pista, de soha annyi góbéságot
nem látott mint te tülled. Igen
kedveltetnéd *ceremoniaidat* az
Calvinista Atyafiakkal: de azt
el-hidgyed, mennél gyakrab-
ban szemlélik, annál inkább
irtóznak tülők. Arra sem ve-
szed igen könnyen őket, hogy
Sz. János-tűzét ugrás vellec.

57. A' sem vala sikos mon-
dás,

dás, hogy a' Papista Doctorok-
ként a' Pápác végezése elébb-
való és méltóságosabb a' Szent
írásnál: Oka: mert ha igaz a'
mit némellyec írta, a' Szent
Írás-is attul vészzen méltóságot.
Itt nagy álnokul csak el-fikam-
lic Sámbar az ellene citáltatott
Authorok mellől, s' arra fakad ki;
hogy az Ecclesia mutatya, egyem,
meg mellyik az igazán való Szent
Írás. 1. Tim. 3. v. 15. Ugy-é?
Többet mond Prierás a' Pápá-
nac néhai hires neves hop-me-
stere: tudni-illic mind erejét,
mind méltóságát a' Romai Pá-
pátul vészti a' Sz. Írás. Híszed-é
ezt Sám-

ezt Sámbar? Ha nem, eretnek
 vagy Sylvester Prierásnac itilleti
 szerént. *Quicumque non innititur*
doctrina Romana Ecclesie, ac Ro-
mani Pontificis, tanquam regula
fidei infallibili, à quo (Romano
 Pontifice) *Scriptura Sacra robur*
trahit & auctoritatem hæreticus
est. Ládd hogy e' szerént a' mő-
 dás szerént, a' Pápa nem csak
 proba-kőve az Irásnak; nem
 csak *declaratio*jára nézve függ
 az Irás tülle, hanem erejére és
 méltóságára nézve-is. Bezzeg
 Eötvös Bóldisár jó szomszé-
 dom nem mondgya azt, hogy
 a' proba-kőtől vegye az arany
 becsit

beesirés erejét. Itt-is azért ha-
 mis Demeter Eötvös Sámbar.
Actor. 19. v. 24. Jól tudgya ő,
 hogy magoc sem járnac itt
 mind egy nyomban, még-is
 nagy csalárdul csak el-füleli.
 Mert közzülőc némellyec a' Sz.
 Urásnac minden méltóságát
 nem csak mi reánk nézve, ha-
 nem magára nézve-is egye-
 dül csak az Anyaszentegyház-
 nak méltóságátul függeszti-
 fel. *Sylvester in Epit. Resp. ad*
Luther. Eccius in Enchrid. de Au-
thorit. Eccles. Resp. 3. ad Object.
Heretic. Baylius in Catech. part.
quest. 12. Andradius in defens.
Concilii

Concilii Trident. Lib. 2. Alberus
Pighius lib. 1. de Hierarch. Eccles.
Cap. 2. Némellyeclismét meg-
 eszmélvén magokat, hogy az
 az értelem nem szintén becsúl-
 letire esné a' Szent Irásnac, az
 vallyác, hogy a' Szent Irásnac
 hiteles méltósága önnön ma-
 gára nézve, csak egyedül az Isten-
 tentül függ: mindazonáltal min-
 reánk nézve, az az, hogy mi az
 Bibliát Isten igéjének hidgyűllő
 és tudgyuc lenni, annak meg-
 isméréstiben nincs egyéb bizo-
 nyos mód az Anyaszentegyház
 nak itéletinél és *Traditioinál*
Istá Kalauz pag. 331. §. 5. Ládob
 Kegye

Kegyes Olvasó, melly igen
edgyesek a' Sámson rókái.

58. De vallyon nem igazán
mondotta-é azt-is a' Válasz-té-
vő, hogy a' Papista Doctörök
i. Sz. Írást fok dolgokban félre-
vévén, csak a' Pápác végezéfit
követic? Ezt nagy fok bizony-
ságokkal meg-probálhatnók,
na az írást szaporítani akarnók,
m kettőt vagy hármat említec.

.. Szent Írás mondgya: *Igyatok*
eből a' pohárból minnyájan.

Matth. 26. v. 27. A' Papista Do-
ctoroc itt ez-aránt a' Szent Írást
félre tévén, és a' Constantiai
gyűlésnec végezését elő-vévén,

átok a-

átoc alá vetik a' Papot, valaki
 kenyérnek és bornac színe alatt
 ósztogattya az Ur-Vacsoráját...
 Sámbar Dajna, tavaly a' Tem-
 plom előtt való *disputatioban*
 eleget szepelkedék rajta, hogy
 csak a' Papokra huzza Christust
 Urunknak abbéli mondását,
 de semmiképpen szérét nem te-
 heté. II. Szent Irás szava; *Ioh. 4. v. 24. Az Isten lélek, azért őtet
 lélekben és igazságban kell imádni.*
 Félre téfzik ezt a' Papista Do-
 ktorok, és a' Tridentomi gyű-
 lésnek végezéséhez tartván ma-
 gokat, arra intik halgatójokat
 hogy a' képek előtt leborul-
 ván, a'

ván, azok által tisztellyék az
 Christust és a' Szenteket. *Sess. 9.*
sub Pio 4. III. Szent Írásnak
 tilalma, Hogy az Istent semmi-
 képpen ki ne képezzúc és ábrá-
 zoljuk. *Deut. 4. v. 15.* A' véka
 alá dugjác ezt a' Papista Docto-
 rok, és azt tanítták: Szabad
 egyem, az Atya Istennek képét,
 öreg ember formájában ki-festeni,
 a' Szent Lelket pedig galamb for-
 mában. *Bell. Lib. 2. de Im. Sanct.*
Cap. 8. Noha ezen Doctor meg-
 vallja, hogy a' Papista kép íróc,
 különb-külömb féle módon
 ki-festvén, a' Sz Háromságnac
 képét, azzal másoknak károm-
 kodás.

kodásra való alkalmatosságot
 adtanak. *Ibidem.* IV. A' Sz Irá-
 a' házasságot tisztefféges dolog-
 nak tartja mindenekben. *Hebr.*
13. v. 4. az az, mint *Theophila-*
ctus magyarázza mindenec kö-
 zött. A' Papista Doctoroc He-
 redik Gergely Pápának s' má-
 sok végezésekhez tartván ma-
 gokat, ellenben azt tanittyák
 hogy kissebb véték ha a' Pap pa-
 ráználkodik, avagy házánál á-
 gyast tart, hogy nem mint ha-
 meg-házafodik. *Costerus in En-*
chrid. Cap. 17. Propos. 9. Szabad-
 cságot-is ad reá a' Pápák decre-
 toma, hogy a' kinek feleség-
 nincs

nincsen, ágyaszt tartson magá-
 nak *Distin. 34. Can. 5.* A' Papot
 sem tiltya-el az Ur-Vacsorájá-
 tul azért, ha felesége nem lé-
 vőn, ágyaszt tart magának. *ibid.*
Can. 4. V. A' Szent Írás mon-
 dása: *Senki tiszteket ne kárhoztas-
 son az ételért avagy az italért,
 avagy az idnep napra nézve &c.*
Coloss. 2. v. 16. Sámbar Coctor pe-
 nig, ha lehetne tüzet dugna a'
 szájában, valaki péntek avagy
 más egyéb böjt-nap, a' firos
 kanált ha csak meg-nyalittyais;
 a' szegény kapásfokat sem szán-
 ná mind meg-fosztani, ha mi-
 kor valamelly Szentnec idne-
 pén, ka-

pén, kapálnaca' szőlőben. VIN
 A' Szent Irás sohol nem mond
 gya, hogy a' *Sacramentum*ot ii
 mádgyuk, azt el-tegyük, széllel
 hordozzuc, hanem hogy ve
 gyük együk, s' az Urnak halálá
 ugy emlegetsük. 1. Cor. 11. AA
 Papista Doctörök harmadilli
 Honorius Pápa végezéséhez
 tartván magokat, azt hadgyák
 hogy imádgyuk, el-tegyük, és
 hogy a' *Processio*kban széllel
 hordozzuk. Többet effélét so
 kat hozhatnánk-elő, de mullýe
 abban. Mit mondhat ezekr
 Sámbar? Mi egyem, átkozot
 nak mondgyuk a' ki a' Szent Irás
 felr

felre tenné a' Pápa végeztetésére.

Grat. Caus. 11. q. 3. Can. 97. &c.

Mondgyátok, de hijában, mert

Protestatio contraria facto. A-

szonban ott a' hol tapogattz, én

Memmi *Anathemát* nem olvasok.

59. Hát azt nem tû heggyel

találta. é illetni a' Válasz tévő,

hogy a' Papismus mind azok-

ban, mellyekben mitõllunc kü-

ömböz, nem egyéb hanem hol

gygyfzeri hol mászori emberi és

apai végezés és találmány? I-

gen õsztökéll itt Sámbar, hogy

in particulari mutassuk-meg ezt.

átor bizony, várd-el készen

gyon, tsak találkozzanac ke-

K

resz-

5(216)50

refztyén *Patronusink*, ebben
meg nem fogyatkozunc. Mo-
stan pedig mivel szándékunk
kivülez az Iras killyeb terjedne,
elkel mulatnunc.

60. XIV. H A Z U G S A G . . .

Csak tompa kopiának nevezi a' Sz.
János mondását szemtelen János.
ad §. 5. n. 1. Nyárfa sulyok ez
szemtelen Mátyás, mert nem a'
szent János mondását, hanem a'
te *argumentomodat*, mellyben
mind *Elenchust committálsz*
mind Bonafus modgyára négyg
lábon járdogalsz, nevezzúc an-
nak. Bánnya a' hamis *Sophista*
hogy az okoságnac mesterfegye-
szes

erént meg-rázogattyuc va-
oskodását; azért afféle *animad-*
*versio*kat csak gyermeki fogá-
knac nevezi. *ad S. s. num. 2.*

61. XV. H A Z U G S A G. Az
eréttett kénts. 1. *Tim. 6. v. 20. a'*
Írásnak régi értelme, *a' hamis*
rudomány az ujjetás ad S. s.
Kitől tanultad azt *a' magya-*
ntot Sámbar Mátyás? Az Ec-
sua mikor sugallotta füled-
mivel azt mondád fellyebb
2. n. 8. hogy *a' Papista Do-*
cok az Anyaszentegyháznac
iti nélkül, nem mag'arazzák
áfokat. Mást sugallot Sz.
másnac, mert *ő a' depositomō*

218) Se

érti mind azokat a' jokat, vas
 lamellyeket valaki Istentől vött
 hogy azt meg-tartsa és szaporí-
 tsa. *In Explanat. hujus loci. DO*
positum hominis est omne bonum
quod habet quilibet, quod sibi cono
missum est à Deo, ut conservet et
multiplicet. Lyranus Miklos II
 nig az el-tött kincsé érti a' T T
 moteus gondviselése alá bizi-
 tatott nyáját. Sámbar Matias
 azért, a' *depositum* on érti
 a' Szent Irásnak régi értelmét
 Thamás és Miklos II
 ctornak szemében kőp.
 gibb magyarázatoc azok-
 tiédnél, miért hát hogy y

mem állasz rajta. Ki-tsavarod-
wán itt az ut felről a' fosos Bo-
nafus, Sz. Jánosnac amaz mon-
Háfát. 1. Ján. 5. v. 3. *Ez az Isteni*
Szeretet, hogy az ő parancsolati
meg-őrizzük, és az ő parancsolati
mem nehezek, elő ragadgya s' azt
xérdezi; ha betű kívül értyüké
szt, avagy betű szerént? Haba-
ún kívül egyem, tehát valaki se-
reketi az Istent, a' mikor latorko-
dikis, és parancsolat ellen jár; ha pe-
sig betű szerént érted; így Pápistá vá-
szell lenned Professor Urã, ha hely-
ben hagyod a' szent Írást. Ugy-e?
mem olly könnyen adgyák.
Helyben hagyom a' szent Írást,

betű szerént véfzem a' szent J[es]
 nos mondását-is; de ugyan nem
 léfzek Pápistává: mert a' betű az
 nem mutattya, hogy valaki az
 Istennek törvényinec mindeol
 részeiben és *gradusiban* elegog
 tchet; sőt a' te Vallásod szerém
 annál fellyebbis hághat: hanem
 tisztunket adgya előnkben, nem
 mit tselekedhetűnc, hanem mün
 kellene cselekednűnc. Mondatja
 nak penig az Istennek parancsoo
 lati nem nehezeknec a' mi fe
 jűnkben a' Christusbá, ki a' tör
 vény alá adván önnön magát
 azt tökéletesen az ő hiveiért bod
 töltötte, fel-fzabadítván őket a
 törvény-v

törvénynek átka alol. *Gal. 3. 13.*
 Innét foly immár a' hitnek az
 az ereje, mellyel a' keresztyén
 ember a' törvényen, sőt az egész
 világon triumfál. *1. Ján. 5. v. 4.*

62. XVI. H A Z U G S A G. *Itt*
immár vegyük elő a' régi Magya-
rázi Doctort, (Agostont) ki után
a' Pápistáknak triumphust és győ-
zedelmet igr Posaházi egy köny-
vetskéjében, hogy ha az a' Doctor
ugy értette mindenben a' Sz. Irást,
a' mint a' Pápisták értik. ad S. 5. n.
 4. Haj haj vén tzigány, hogy
 nem tanulsz már valaha igazat
 mondani. Koránt sem azt be-
 széli a' Kis *Pater* bajnokja ab-

ban a' könyvetskében; az irás
magyarázatrul egy szót sem té-
szen: hanem úgy ígér *Trium-*
phust, ha vagy egy Doctort mu-
tattoc olyat, tudni-illik a' régi-
ek közzül, a' ki mindenekben a'
mostani Romai Vallást tartot-
ta volna, s' azzal ellenkezőt sem-
mit nem. Három között adánk
optior Agoston, Jeronymus, Cypri-
anus. Ha azért a' *Triumphust* el-
akarjátoc nyerni, táblázzátok le
ezikkelyenként a' mostani Ro-
mai Vallást, a' mint mostan
*præctical*tatik, és mint a' Tri-
dentomi gyűlésben ki-adatta-
zott, vesétec utánna osztán; e-
zent

zent hitte szent *Agoston*, *Jero-*
nymus, *Cyprianus*; ennél sem töb-
 bet, sem kevesebbet nem, el-
 lenkezőt sem. Te-is Sámbar
 úgy kérkedgyél osztán velle
 (mint szemtelenül még *Regist-*
rombá irtad, mint ha csak te lát-
 tad volna szent *Agoston*) hogy
 szent *Agoston* meg-egygyez
 mindenben a' Pápistákkal.

63. Azzal penig szent *Agos-*
ton még egész Papistává nem
 teheted, hogy némelly a' *Pela-*
*gianus*ok ellen valo irását *Boni-*
facius nevű Romai Pápának kül-
 di, s' azt írja néki, hogy valamint
 szereti, úgy jobbitsa, igazgas-

és egyengesse azon írását. *Tom*
7. lib. 1. cap. 1. contra duas Epist. Pelagii. Mert az csak annyit té-
 fzen a' mit szent Pál Apostol
 mond. *1. Cor. 14. 32. A' Prophe-*
ták lelkei a' Propheták alá vetet-
nek. Bezzeg Agoston, és a' régi
 jámbor Doctorok, a' szép egy-
 ügyűségnek határában tartván
 magokat, nem csak a' Romai
 Pápátul, hanem akarkitől meg-
 engedték vizsgáltatni az ő írások-
 kat. A' Romai Pápák pedig azt
 régen által hágták, a' mikor e-
 rős fenytéc alatt megtiltyák,
 hogy senki őket, és az ő végezé-
 seket meg-ítelni ne mérése, ellye.

Val-

Vallyon mire valok im ez gö-
gös és negédes mondásoc: A
Rimai Pápának még hamis fenyté-
ket-is békeesséssen el kell tûrni. Dist.
100. Can. 8. Ha a' Pápa maga és
felebaráttyának idvességének el-
mulatoja lévén, haszontalannak,
a' joban restnek, és halgatonak ta-
láltatik, mellyel inkább árt magá-
nak és mindeneknek, mind-azon-
által ha számlálhatatlan népeket
seregenként ő magával egygyütt a'
pokolra viszen-is, hogy ő velle egy-
gyütt örökké ott lakollyék. De őtet
senki azért meg-feddeni ott ne mé-
részellye: mert mindeneket ő itil-
meg, őtet pedig senki meg nem itili.

Első Bonifacius Pápa tönkerről
 illy végezést. *Dist. 40. Canon. 6.*
 mellyet annak utánna második
 Pál Pápa, hogy ugyan valoban
 magát Antichristusnac lenni
 meg-mutatná, maga példájával
 meg-bizonyita, mikor nagy ke-
 vélységgel ezt mondaná: *Stat*
sententia, loco cedant omnes, eant
quò volunt, nihil eos moror, Pon-
tifex sum, mihiqve licet pro arbi-
trio aliorum acta & rescindere &
approbare: omnia jura in scrinio
pectoris nostri sunt collocata. Pla-
ti na in illius vita. Innét mond-
 ta Bellarminus *Jesuita lib. 4. de*
Pontif. cap. 5. Ha a' Pápa egyem,
 meg-

meg-tébollyodnék, parancsolván a' gonoszt, vagy meg-tiltván a' jót, tartoznék az Ecclesia velle hogy a' gonoszt jonak, a' jót gonosznak lenni bidgye, ha lelki ismérleti ellen nem akarna vétetni. Itild-meg id-vefségedet szerető lélek, ha nem képtelen és nem kárhozatos mondás-é ez?

64. De még azzal sem lenne Agofton Pápiftává, ha Izingtén azt mondaná-is a' mit te *allegalsz*, *ex lib. 7. contra Donatistas cap. 35.* hogy semmiképpen nem követheti a' keresztyén ember azt az értelmet, mellyet valamelly *Conciliomban* nem végez-

tek. Azt pedig nem írja, hogy
semmiképpen nem követheti; ha-
nem hogy nem bátorfágos követni.
 Ne tzigánykodgyál örökké jó
 Pap Mátyás. Hogy pedig min-
 den igaz *Conciliomok*nak szár-
 mazattyoc mindenkor a' Ro-
 mai *Ecclesiátul* lótt legyen; mint
 erre Agostont *allegalod. Epist.*
 162. ott affélet semmit nem talá-
 lok. Melly kellemés *Concilio-*
mok származzanac a' Romai
Ecclesiátul, irásban hadta Dudi-
 thius András, néhai Pétsi Püspök
 szolván a' *Tridentomi* gyűlésről,
 ki maga ott jelen volt, *in Epist.*
ad Maximil. z. Imperatorem. Ni-
 bil

hil habuit cum illo conventu Spiritus Sanctus commercii, omnia erant humana consilia, quae in immodica & sanè quàm pudēda Pontificum tuenda dominatione consumebantur, &c. Bezzeg illyen Conciliumtul, melyheza' Sz. Léleknek semmi kőzi nem vólt, Sz. Agoston nem sokat várt vólna.

65. Hát azzal lesz-e Pápista vá hogy azt mondotta Tom. 6. contra Epist. Fundamenti Cap. 1. Ego verò non crederem Evangelio, nisi me Ecclesie Catholicae commoveret authoritas. En penig az Evangeliumnak nem hinnék, ha a közönséges Anyaszentegyháznak

háznac méltósága nem mozdí-
tana. Itt-is csalárdkodol: Mert
Agoston szól a' közönséges ke-
refztyén Anyaszentegyházról,
te pedig azt álnokul a' Romai i-
házra ruházod. Ugyan-is *Vin-*
centius Lyrinensis nek le-írása sze-
rènt, *contra Heres. cap. 3. Catholi-*
cum nak az módatik a' mit min-
denűtt, mindenkor, és minde-
nek hittének. De hogy a' mosta-
ni Romai Anyaháznac *Triden-*
tomban declaraltatott vallását,
mindenűtt, mindenkor, és min-
den kerefztyénec hittéc volna
nagy kérdés; nagy probais kell
hozzá. Nem igazán kuldulaz-

bert Sámbar a' *Catholica* nével.
 Abban-is rettenetessen tsalárd-
 kodik, mikor hogy már szent
 Agoston képében azt írja. *Ab-*
ban penig a' Romai Catholica Ec-
clesiában, a' Romai Pápákegy más
után valo következése tart engem.
 Sok hamis tzigányfaga szorult-
 meg tsak az egy *allegatiojában* is,
 ez tzigány Prokátornac. Mert
Agoston libr. contra Epist. Funda-
menti cap. 4. a' holott a' Mani-
Archæusok ellen disputal 1. Nem
 úgy ejti s'avát mint Sámbar elő-
 mőzza; *Abban penig a' Romai Ca-*
tholica Ecclesiában, &c. hané így:
A' közönséges Anyá-szeni-egyház-
ban.

ban. Kőtné hiszem a' szósztr a's
 gufalyhoz fonóka Mátyás. 2.
 A' több okait el-hagyván, még
 penig a' nadgyait, a' mellyekről
 nézve mondgya Agoston hogy
 ő a' *Manichaeus*okkal nem tar-
 tya, hanem a' közönséges Anya-
 szentegyházzal, tsak egyike
 említi esze felejtet Sámbar; az
 penig a' mely nem olly fon-
 tos mint a' többi. Mellyek pe-
 nig azok a' derék és fontos o-
 kok, a' mellyec Agostont indi-
 tották hogy ragaszkodgyék a'
 közönséges Anyaszentegyház-
 nak kebeléhez? Maga elő szám-
 lállyá a' szent Doctor: A' tisztas-
 tudo o

tudomány, avagy bölcseség: a'
népeknek és nemzetségeknek
abban való meg-eggyezése:
annak tsudákkal kezdetett méltósága, reménységgel tápláltatása, szeretettel nevedése, régiséggel meg-erősítettése. Ezek a' derék és fontos okok, mellyekre nézve Agoston a' Mánicheusokat falban rugta és kerefsztyénné lött. A' *Catholica* név penig, és a' Szent Péter székiben ülő Püspököknek egymás után való következések csak második és alább való okok, és olyanok, mellyek amazok nélkül csak puszta képec és vázzac.

vázzac. Bezzeg ha a' Római
 Anyaház *syncerissimam sapienti-*
am, mint Agoston szól, a' tisz-
 ta tudományt és bölcsességet
 meg-tartotta volna, ugy tart-
 hatott volna-meg bennünket a'
 maga kebelében. Akar-mint
 hánnya vesse azért a' *Catholica*
 nevet, a' Római Püspökök nec
 egy-más után való szakadatlan
 következtetéseket, mi azokra nem
 sokat hajtunk: mert régen fal-
 ban rugta a' *syncerissima sapi-*
entiat.

66. XVII. H A Z U G S A G.
 Az-ement nyilván mondotta (Cal-
 vinus) hogy az egy Szent Agoston
 bizony-

bizonyságán mindenből meg-kell
állanunk, ad §. 5. n. 5. Ki hi-
hetné hogy egy Papban annyi
csalárdság szorulhatna, mint
ebben a' nagy ag-lant Sámbar-
ban? Hol mondotta azt Cal-
vinus, hogy az egy Agoston-
nac bizonyságán mindenből
meg-kell állanunc? Mert. *Inst.*
Libr. 3. Cap. 3. n. 10. azt tanítván
Calvinus, hogy még az ujja-
született emberben-is meg-ma-
rad valami taplója és eredeti az
gonofznac, a' mellyből gonosz
kivánságok származnak, az
mellyec őket bűnre indittyác és
gerjesztic, azt mondgya, hogy
ebben

ebben minden nevezeteseb és
 értelmesb könyv-szerzők a' ke-
 reszttyénségben meg-egygyez-
 nek, Kihez-képest, nem szük-
 ség, egyem, abbá fáradni mi lé-
 gyen **NB.** ez-aránt a' régieknek
 értelmec: mivel hogy az egy
 Agoston szintén elég **NB.** ide,
 a' ki mind a' többinec értelme-
 ket nagy hiven és szorgalmatos
 serénységgel öszve-szedte, tud-
 ni-illíc erről a' dologrul. La a-
 zért hamis *sophista*, itt-is, *a dicto*
secundum quid & particulari, ad
dictum simpliciter & universale,
 csalárdkodol. Maga sem akar-
 ta az a' Szent jámbor, tudni-
 illik

Illik Agoston, hogy vakjában
 ő értelméhez és írásához
 összevalaki mindenben magát;
 mint erről maga *protestariot* tén-
 tizen. *Dist. 9. Can. 7.* Az én írási-
 mat, mint a' Sz. Írást ug y ne tar-
 tadsd; hanem azokban. (tudni-
 illik a' Szent Írásban) a' mit nem
 bittél-is, a' mikor meg-találod,
 kételkedés nélkül hidd el: ama-
 zokban pedig (az az, az én írásim-
 dban) a' miről bizonyos nem vag y
 azt erősnek ne tartsd, hanem a'
 mikor bizonyosnak lenni meg tudod

67. XVIII. H A Z U G S Á G.

Immár szintén az hazugságok-
 nak lejtőjére érkezik és sikam-
 lik ha.

lik hamissan kólduló Mátyás a'
a' mikor Calvinust otsmány fer-
telmességgel vádollya. Ez előtt
huszavagy huszon-öt esztendő-
vel a' tudós Rivetus, egy Balsa-
cus nevű Jesuitát, emberül meggy-
korbácsolt vala azért a' tőkél-
letlenségért: kire midőn rövid-
tségnek-okáért hazug Mátyást
igazitanók, azt veti-vízfűz; a'
miért egyem Rivetusból vagy
egy szót nem hoztál elő, hadd
tudták volna menteni Attyokat
a' Pataki Calvinisták-is, kiknél
szűkebb a' Rivetus könyve.
Ugy tudgyuk pedig mi, hogy
Patakon becsülletes *Politicus*
embe-

embereknél-is találnál olyan
könyvet: de fél Mátyás a' Rive-
tus korbátsától, ingyen sem a-
karja látni,

68. Hotza gyermek az o-
ffort, verjük a' hátához a' ha-
missan nyerítő tátos Paripánac.
Légyen úgy, hogy valaha Cal-
winus olyan fertelmességben,
a' minéművel vádollyátok, lé-
ledzet volna, mikor volt volna
sz? akkor a' mikor még Cla-
ffromos ember volt. Ott ott a'
Barátok szurdékiban szoktak
öövön affele Sodoma tava mel-
let tenyésző korommal tellyes
gyűmölsők teremni; mint Pa-
L linge-

lingenius magatok Poëtaja iráf-
ban hadta: *Zodiac. vite Libr 6o*
pag. 164.

----- *Mista vafrique cuculli*
Quos castos decet esse, palam
cum Pellicibus, vel
Furtim cum pueris, matronis
Virginibusque

Nocte dieque cubant: Azért a
Clastromban ha szintén ollyan
mocsok ragadott volna is vala
ha Calvinusra, azt meg-térése
és holtig való szent élete áltat
magámul le-mosta, azt a' szenn
nyet, a' mint hogy nálatok kapq
ta, ugyan ott hadta; és az neme
inkább szolgálna gyalázattyár
a' mmi

n' mi Vallásunknak, mint né-
 mely Pápáitoknak eget, földet,
 Hőgleltető fesslet életek a' tiétek-
 nek. Azt penig nem mi költöt-
 tük rájuk, hanem a' magatoc tu-
 Hos emberi hadtác irásban ru-
 ok. *Bellar. Prefat. in l. de Pont.*
Platina de vitis Pontificum. Iohan.
Stella, Bonfinius passim. Mi ugy
 udgyuk, (hogy többet ne em-
 ütsünc) tizenhat zab gyermeke
 nem volt Calvinusnac; mint eg'
 öreg Eösödne, *Epitaphiomában*
Marullus Poëtatul fel vagyó irva:

Quid quæris testes, sit mas an fæ-
mina Cibo?

Aspice natorum pignora certa
gregem.

Octo

*Octo Nocens pueros, genuit totius
demque puellas.*

*Hunc meritò poterit dicere
Roma Patrem.*

Nem-is a' Calvinus feje felibet
irták im ez halotti verseket:

*Sixte jaces tandem deslent tua bu
sta Cynedi,*

*Scortaque, lenones, alea, vin
Venus.*

*Refert Vesselus Groningensis libr. ad
Indulgen.*

69. De vizsgállyuk-meg toot
vább, kik, és mikor költötté
Calvinusra azt a' gyalázatos himn
és nevet; mellynek végére mem
vén, nem hiszem hogy tsak egge
jó leal

ó lelki ísméretű éberis azt ma-
 gával el-hitethesse; Sámhárral,
 más ő hozzá hasonlo nyelve
 mosockal semmit nem gondo-
 unk, koptassák állokat addig
 meddig szintén kedveknek te-
 izik. Egy *Jeronymus Bolssecus* ne-
 ű szókott Bárátt lón első, ki Cal-
 uinuust abban a' búzben keveré.
 a' tsuklyát falba rugván, mi-
 űn Genevában ment volna, és
 itt Calvinussal (mert rosz fesset
 rkölcséért ottan ottan korpáz-
 titik vala) fokat veszekedett.
 volna, ebedit a' Városbol ki-ű-
 t a' *Magistratus*. Onnét Berná-
 ran Helvetiának egygyik neve-

zetes Városába illanta, de mivel
 ot sem nyughatéc, hanem csall
 háborúságot, és zenebonát s;er-
 zett, ott sem leheté maradása
 hanem a' Városbol ki űzék. Lát
 ván azért, hogy a' miéink kö
 zött rosz maga viseletlenség
 miatt semmi állapatra nem kap
 hatna, vizont vizza tere elébbe
 ni állapattyára, ismét Pápištávi
 lún. Hogy azért felekezetinén
gratias kaphatna, és hogy eléb
 beni hiti-hagyásánac gyalázat
 tyát társainál enyhithetné, ug
 kapa az undoc Harpia Calvinu
 ban, ugy keveré abba a' búzs
 be; tudván azt hogy annál ked
 vessebl

vessébb dolgot eggyet felekeze-
 ti előtt nem rehetne, kik Calvi-
 nusnak még csak emlekezetit is
 halálban gyűlölik vala. Ládd
 Keresztyén Oly. minémű Tanu
 vádollya Calvinust? Calvinus-
 nak meg-esküött ellensége, ké-
 tzeri vagy háromszori gyaláza-
 tos Apostata: a' minéműnec *fasci-*
óját semmi Ország törvénye
 bé venni nem szokta. *Caus. 2. q. 7.*
Can. Alieni. Leg. 3. ff. de Testibus.
 Ma minden Jesuitác, Barátok,
 &c. kik Calvinus ellen kákog-
 nak, mind tsak az egy hamis
 Tanu után indultak. Nem tsu-
 da! Christus Urunk ellen-is ta-

lálkozta hamis Tanuc. De azt
 mondgyác: *Bertellerussal a' Ge-
 nevai Secretariussal bizonyét Bol-
 secus.* Tudni-illic Tzigány tzi-
 gánnyal. Szintén olly *nebulo*
 volt *Bertellerus* mint *Bolsecus*.
 Kit midőn Calvinus, fertelmes
 fajtalan eleteért *excommunicalt*
 volna, nem szenvedhetvén a' fe-
 nyitéket, Calvinusnac meg-ef-
 kütt ellenséégévélűn. Ennek-is
 azért *fassioja* az igaz birák előtt
 helytelen és semmire kellő.

70. Gondold-meg azt-is jó
 lelki-isméretű Olvasó, ezek a'
Cerberusok Bolsecus és Bertellerus
 mikor kezdénec Calvinus ellen
 ugat-

ugatni? Sem ők, sem más, (no-
 ma számlálhatatlan ellenségi
 voltanak annak a' jámbornak)
 létében azt a' fertelmességet né-
 meré szemére vetni; tudták azt,
 hogy markokban szakad. Ha-
 nem midőn fok tsatázási után,
 istenben boldogul ki-mult vol-
 na, az után tizenhárom eszten-
 lővel kezdéc rula azt a' gyaláza-
 os hirt költeni és széllyel hinte-
 etni. Kőnyű dolog a' holt em-
 beren akar mit el-tenni. Tud-
 yuk az Oroszlánt ha meg-hal,
 még a' félenc nyulak-is által s'
 meg által ugordgyák.

71. Végtere minden Calvi-

L s

nuson

nuson rágodo hamis Prokátok
 tok *Noviodunumra* a' Calvinus
 házájára igazitanac; azt mond
 gyác hogy ott a' *Protocolumban*
 vagyó bé-irva a' Calvinus meg-
 ítéltetett hátánac *sententiaja*.
 Mi *protestalunk*, s' arra kényszeri-
 tünk minden Jesuitakat, Bará-
 tokat, &c. hiszem Papišta Vározo
Noviodunum, Papišta Püspöc la-
 ko helye, Papišta az egész Ta-
 náts, ha mi olyan vagyon Cal-
 vinus latorfágáru a' *Protocolum-*
 ban, kérjék-ki, adgyanac *par*
 benne, lássuk az egész *processu*
 Ha ugy találtatic a' dolog a' minn
 a' vádolóc mondgyák, mi egyg
 szálla

szálnéra sem mentegettyűc Cal-
vinust: sőt a' *Noviodunomi* tanáts
nem igazán tselekedet, hogy azt
a' latorfágot tsak bélyegzéssel
büntette-meg, meg-kellett vol-
na Calvinust érette égetni. Mig-
len penig a' *protestatio* szerént
nem cselekeztec, addig *Calu-*
mnian maradtoc. GondolodéK.
Olv. ha mi afféle Calvinusról
a' *Noviodunumi* Tanáts *Protoco-*
*lum*ában volna, hogy eddig a'
Calvinus ellensége, és ő utánna
a' mi gyűlölőinc, régen világra
nem botsátottác volna, sőt nag'
árron-is onnét ki nem vaitskál-
ták volna. De mivel hogy *secu-*

§ (250) §

lorum semmi ott afféle nintsen; azért csak hamis *calumnia* minden dolgoc.

72. Ihon darás Mátyás, ezzel menthetic a' Pataki Calvinistác, kiknél a' Rivetus könyve nintsenis, Calvinus Apjokat. Ládd! ha summáson és emberfégeffen nem akartunc volna veled banni, bővetkébben is irhattunc volna. Te a' Summás Válaszadást, tudatlanfágra magyarázod; más tárfood, ha néki hofszabbatkábban felelnéc, szofzaporitásnac tartya; nem vadatok egy *humoron*; Csak az hogy igaz *Theologusokhoz* illendő

can

candor csak annyi sincs benne-
 tek, mint az egy csep. Calvinust
 azért, ha mentegettyük-is (mert
 ártatlan) azzal Vallásunknac
 fundamentomává nem csinál-
 lyuk; mert olyan egyedül csak
 sa' Christus. 1. Cor. 3, 11. Ebben,
 az előtt a Summás Válasz-tétel-
 dben *citaltatott locus*ban, ötven
 kőrmét Harpia Mátyás, hogy a'
 Pápát-is fejévé és *fundamento-*
 mává tehesse az Anyaszentegy-
 háznak, különböztetéssel szoll
 sa' dologhoz. Egy, egyem, a' főb-
 dbik *fundamentom*: de a' főbbik
 után több-is vagyon a' ki alább
 vvaló. Izent János írása szerént.

Apoc. 21.v. 14. Az Isten városának
tizenkét fundamentoma vala, és
azokon a' báránynak 12. Apostoli-
nak tizenkét neve. Ugy-e? Várj
rá hamis roka majd lyukra haj-
tanak. Ha az Isten Városának,
az az, az Anyaszentegyháznak
tizenkét fundamentomi vadnac,
és azokon a' tizenkét Apосто-
loknak nevek fel írva; mi az oka
hát, hogy csak szent Pétert, s' az
ő successorit tartjátok az Anya-
szentegyháznak fejénec; csak az
ő tzimmerét irtátok-fel az Anya-
szentegyházra; a' több Aposto-
lokat pedig és azoknak successo-
rokat arra nem méltóztattyá-
tok?

tok? Felelly jó Antal Pap. To-
váb, szent János nem mondgya
az Apostolokat *fundamentom*-
nak az Isten Városának, hanem
hogy a' tizenkét *fundamento*-
mokra fel-vagy on a' nevec írva.
La hogy csalárdkodol. Mi ér-
tesséc penig a' tizenkét *funda-*
mentomokon, szépen meg-ma-
gyarázza szent Pál. *Eph. 2. v. 20.*

73. Es így sok kajtor beszé-
deknek, udvari bolondhoz il-
lendő tsufolodásoknak, és te-
merdeki hazugságoknak káká-
jából őszve font hajóján által e-
vezvén Sámbar Mátyás a' Sum-
más Válasz-tételen, a' parton
lévő

lévő *Toldalék*nak töveket mozgattya. Mindeneknek előtte azon pántolodic, hogy magyarán nem szollunc. Látzic hogy Oláh, Tót, Tzigány vagy Rátz, bába tenyerén tombolt Sámbar kis korábá, hogy azokat a' *Toldalék*ban igaz magyar szokkal le-tábláztatott tzikelyeket nem érti. De azt mondgya, hogy a' Romai Catholica Hitnek tzikelyit a' három kérdésnek utolsó részében megtaláltuc vala le-táblázva, még penig csak a' tiszta szent Irás szavaival. Az Arianus, Anabaptista, Socinianus-is le-táblázhattya ugy az ő
Hiti-

Hitinec tztikelyit; tiszta szent
 Irás szavait-is vethet utánna
 (nem nehéz a' tiszta buzát kon-
 kollyal meg-elegyíteni) de az-
 szal egygyiknec sem igazodik-
 meg vallása: mert a' szent Irás
 tsak az ő igaz értelmében lsten
 szava. Te pedig melly hamis
 értelemben tsigáztad le-táblá-
 szott vallásodnac hogy már pro-
 bálására az oda irattatott szent
 irásbéli helyeket, ennek előtte
 három esztendővel egy részént
 meg-mutatta Philaletus Hyd-
 ropolitanus: mostá pedig min-
 denestől fogva azokat kezedből
 xit-tekerte Tiszteletes Vásárhel-
 lyi l-

lyi István Uram Felső Bányai
Prædikátor.

74. De lássuc a' tülunc a' tól.
dalékban le-tábláztatott Papi-
sta Hitnek czikkelyit, mikép-
pen tóldozgatty a' Sz. Írásból.
1. Hogy a' Sz. Írásnál Isteni mël-
tósága és hitelre méltó volta s
mi reánk nézve csak a' Romai
Anyaháztul függjön, abban mu-
tat Sz. Pálra 1. *Tim.* 3. v. 15. Az
Esavita kantsal vadász nem ta-
lállya a' tuzokot a' Pap rétén.
Nem szól ott Szent Pál a' Ro-
mai Ecclesiárul, hanem leg-kő-
zelebb az Ephesomirul, melly-
nek akkor az időben Timothe-
us elől-

us elől-járója vala. II. Az Ecclesia pedig mondatic igazságnac ofzlopánac, nem a nyiban mint ha ő tulle függene méltósága az Isteni igazságnac, hanem inkább hogy ő az igazságon mely a' Prophétáknac és Apostoloknac írási, fundáltatot; mint maga Sz. Pál magyarázza. *Eph. 2. 20.* 2. A' Szent Írás kívül való *traditiokat* mutogatná Sz. Jánosból 2. *Ian. 12.* Mond-meg kérlek mitsoda titkos *traditio* vólt az, mellyet az Apostol pennára és papyrosra nem mert bizni? Talám az, hogy esztendőben egyszer Sz. János vagy Sz. Antal tűzét kell ugrani.

ugrani. Meg-tudd azt, hogy az
 Apostoloc szóval nem tanitot-
 tanak külömb és ellenkező tu-
 dományt azzal a' mit irásban
 hattanac. Tinéktec penig sok
*Traditio*itok szemtül-szemben
 ellenkezneca' Sz. Irással. Mász-
 szor errül bővebben szóllyunc.
 3. A' Szent Irásnak közönséges
 Anyai nyelven való olvasásául
 Szent Péterrel akar bennünket
 el-tiltani *2. Pet. 3. v. 16. Mert né-*
mellyek, egyem, nehezék a' meg-
értésre. Te se olvasd hát soha a'
 Bibliát, se deák se magyar nyel-
 ven, mert te sem értesz a' Szent
 Irásban mindeneket. Osztan
 a' magyar

a' Magyar embernek vallyon a'
 deák nyelvenn-é könnyebb az
 Biblia vagy a' magyaron? Az-
 zal az mondással pedig Sz. Pé-
 ter fenkit nem akara' Biblia ol-
 vasásátul el-tiltani, hanem in-
 kább ébresztteni, hogy az Irá-
 fokat józanon olvassuc: nem
 úgy mint némellyek, kik a' ma-
 gok veszedelmére azokat teke-
 ric. 4. A' régi Deák Bibliánac
 isteni méltóságát commendál-
 lya Szent Pálból *1. Tim. 3. v. 15.*
 Ha még Sz. Pál idejében hire
 sem vólt a' *Vulgata* Bibliánac.
 Az Ecclesiának-is nincsen arra
 hatalma hogy valamelly nem
 Sz. L.

Sz. Lélektől, nem-is meg-csal-
 hatatlan emberektől származot
 forditást, arra méltóztasson,
 hogy annac betűjétől egy szál-
 néra se legyen szabad valakinec
 el-távozni. Így immár a' Ka-
 lendáriomból is Bibliát csinál-
 hat az Ecclesia. 5. Az Apocry-
 phus könyveknek Isteni méltó-
 ságát csak egy Szent Írással nem
 bizonyithattya: még-is azzal
 kérkedéc fellyebb, hogy a' Pa-
 pista Hitnec tikkelyit tisztá Sz.
 Írás szavaival le-táblázta. 6. A'
 Romai Pápának fő Biróságáru-
 l utahét Christus Urunk szavára
Matth. 16. v. 18. Szent a' Chri-
 stus sza-

stus szava: de te Sátán módgyá-
 ra magyarázod, a' mikor az
 egész közönséges Anyaszent-
 egyháznac tött igéretit Urunk-
 naka' Romai Pápára csigázod.
 Devallyona' Sz. Péter székiből
 a' közönséges Anyaszentegy-
 ház fő Pásztori közzül, soha
 senki hamissat (mint szemtele-
 nül irod) nem tanított-é? Meg
 engedgyük az Anzaszentegy-
 háznak fő Pásztorárul, ki az
 egy Christus: a' Romai Pápák-
 rul penig más felekezeteden lé-
 vőkis külömb értelemben vad-
 nak. *Nem kevésen, mond*
Kalauz pag. 649. a' Catholicus
Docto-

Doctörök mérészen tanittyák, hogy
a' Romai Pápa magán a' közönsé-
ges gyülekezet nélkül meg-eshetik
és hamissat tanithat. De nem
csak meg eshetett, hanem meg-
is esett az: mert Lyranus Mik-
lós, régi Catholicus Doctör *in*
Cap. 16. Matth. nyilván állattya
hogy sokan a' Romai Pápák
közül el-szakadtanak a' hittől.
Genebrardus-is azt sohajtya.
Chronolog. Libr. 4. ad ann. 901.
hogy majd másfél száz eszten-
dőknek forgása alatt, majd öt-
venen a' Pápák közül az ő ele-
jeknek nyomdokokat el had-
ták; és hogy *Apostaticus* ok, az az,
hittől

hittől szakadtak voltak inkább,
 hogy nem mint *Apostolicus*ok.
 Costerus-is egyéb-aránt igen
 mérges Jesuita nem tagadgya el
 mi szivén vagyó. *Meg-vallyuk,*
gyem, lehetségesnek lenni, hogy
Szent Péter successora a' bál-
ányokat tisztelje, ő magában a'
ittről nem igazán értsen; és hogy
ördögi mesterségekben magát gyá-
korolja. In Enchrid. cap. 3. Vól-
nnak-is olyanok a' kik azt a'
mesterséget serényen gyakor-
ották; hogy többet ne említ-
ünk, olyan vala második Syl-
vester Pápa, ki lelkestől testestől
magát az ördögnec adta; mint

Plátina rulla irásban hadta, *in illius vita.* 7. Hogy az eleve el-látott jó-cselekedeteket, az örök-választásnak okának áll-lással lenni, ebben mutat Szent Pálra *Rom. 2. v. 6. 7.* Botlik a Bonafus: mert ott semmit sem szól az Apostol az el-választásnak okául, hanem annak végerül és *executio*járul, mellyvel örök élet. Azt sem mondgya, hogy jó-cselekedetünkért adatik, hanem jó-cselekedetünk szerént. De Mátyás Plebánus z mivel hogy Alogus nem tud a kettő között külömbséget tenni. 8. Hogy némelly bűnök az

mago o

nagok természetiben ne legye-
 nyenek kárhozatosok, ebben
 igazét szent Jánosra. 1. Jan. 5. 17.
 ott nintsen ellenben vétés a'
 enedékeny, az az, természeti-
 halált nem érdemlő bűn kö-
 ott, és a' maga természetiben
 ált érdemlő bűn között. Ha-
 m az Apostol a' Szent Lélek
 en való vétkeket, melly mind a'
 aga természetiben halálos,
 nd az Isten irgalmaságára
 zve meg-botsáthatatlan, öfz-
 veti a' maga természetiben,
 yan halálos, de az Isten irgal-
 sága fzerént meg-botsátha-
 önnel. Ez illyen bűnben e-

fett emberekért mongya hogy
 könyörögjenec, amaz ollyakér-
 ne. 9. Tagadgya Papiſta hit-
 nek ágazattyánac lenni, hogy eo
 redendő bűn nélkül fogantatott
 volna valamelly csak emberre
 Mi hát az oka, hogy a' Mogumi-
 tiai *Theologica facultas* 1501-ben
 13. Oktobr. el-végezte mint hit-
 tartozó dolgot, hogy Szűz M. M-
 ria minden credendő bűn nél-
 kül fogantatott, és születtetett
 Ezent végeztéc annak előtte
 Parifi és Coloniai Academiai
 és azokat a' kik ellenkező ér-
 lemben volnának *Maculisták*
 neveztéc. *Osiander Hist. Eccles.*

Cent. 16. c. 6. Sőt hiszem a' Tri-
 bentomi gyűlés-is tudományt
 befzen rola, hogy ő szolván az
 redendő bűnről, Boldog Afz-
 zont nem akarja azok közzé
 számlálni, a' kik abban fogan-
 ttnac, és szűlettetnec, *Sess. 5. sub*
me. 10. A' ki a' Sz. irással egy-
 vűtt azt állattya. *Luc. 2. 52.* hog'
 gyermek Jesus nevededett a'
 lölcseségben, idejében, és ke-
 velembé Isten s' emberek előtt,
 né kap a' Christus Istenfége-
 nn; mint hamisan Mátyás Pap
 nk fogja. 11. Kuhintáfnac az
 tsak rájok költött hazugság-
 *mondgya a' Christus lelke-

nek a' kárhozatos pokolra, az
 az, a' kárhozatnac helyére való
 alá szállását. Kuhintött hát Bell
 larminus bátyád mikor azt írja
Probabile est profecto Christi anima
nam ad omnia loca inferni descendit.
disse. libr. 4. de Christo mediat. cap.
 16. Ha ugy, tehát a' kárhozatla
 nak helyére-is. Hamissangy
 oskodol pedig abban Calvin
 ellen, hogy azt mondotta hogo
 Christus né csak testében szenn
 vedett, hanem a' kárhozott em
 bereknek-is kényyokat lelké
 viselte: mert Angyal Thamá
 azont vallotta, hogy a' Christi
 azért akarta' pokolra alá szálla

ni, hogy a' mi büntetésinket
 magára vállalná. 3. *Part. quest.*
53. Art. 1. referent. Bellarm. ut supr.
 12. Azon aggodic Ag-lant Má-
 tyás, hogy a' *Credoban* tsak egy
 poklot vallunc. Eő azt mongya,
 hogy nem tsak poklot, hanem
 poklokat találunc; külömb fész-
 léket. Mi nem kívánnyc egy-
 gyiket-is; azt sem bánnyc akar
 mellyikben tegyéc Sámbar Pa-
 tert Udvarbirová. 13. Szent
 Jánosfal támogatná a' Szentek-
 nek segítségül-valo hívását. *Apoc*
11. 4. De nem tudgya tudatlá Má-
 tyás, hogy sok jeles Papista Do-
 ctoroc ott a' hét lelkeken nem
 M 4 értnek

értnek valami teremtetten lelkeket, hanem önnön magát a' Sz. Lelket értik: kiaz ő hét, az az, külömb-külömb fele ajándékira nézve Hétnek mondatic. *Ita Glossa Ordinar. interlinearis; cui consentit glossa marginalis. Hugo Cardinalis de Sācto charo in Postill. super istum locum.* A' képekről oda fel *num. 51.* értettünc. 14. Hogy a' Papi gyonáfra vehetne bennünket, némelly szent írásbéli helyeket akar fülünkben sugallani. *Három kérdés quest. 3. part. 2. n. 23.* De egyikben-is nincs setenyere setalpa a' Papi vagy fülbe sugó gyonásnak.

Mi-iszi

Mi-is minden nap gyohozunk, de Sámbar Atyához nem megyünk. 15. E' gyarlo életben az ember minden résziben és *gradus*iban tölthessék-bé az Istennec törvényét vagy nem? Lásd oda fel *num. 37.* Két *locust* tsigáz ide. *Marc. 10. 21. Matt. 19. 20.* De nem láttya a' kantsal szem, hogy a' melly iffiu legényről vagyon ott a' szó, ugyanazonrol azon helyen Sz. Márk-mál azt mondgya Urunc: *Unum vibi adhuc de est.* Volt hát még méja a' törvénynek bé-töltésének. De olly nagy szent az ag Sámbar, hogy még a' törvényen

M 5   tul-is

tul-is hág, adótság felett-is (bár
 csak azt tophatná-le) akar Isten-
 nek fizetni. Ide tsigázza szent
 Pál mondását. Col. 1. 24. utánna
 veti. *Nem tartozván egyem, szent
 Pál, hogy másokért szenvedgyem,
 tartozás felyül való cselekedet.*
 Vallyon nem tartozotté azzal
 szent Pál? Nem igazat mond
 hát szent János. 1. Joh. 3. v. 16.
Abbol ismértük-meg az Isten Bere-
teit, hogy ő az ő lelkét adta mi éret-
tünk: nekünk-is lelkünket kell ad-
nunk a' mi Atyáncsiaiért. Sámbari
 pedig oly nemes indulattal bír,
 nem hogy a' maga lelkét adná
 másért, de ha rajta állana a' fze-
 gény

gény Calvinistákból mind ki-
hajtáná a' lelket. *supr. num. 18.*
16.17. Az ingyen kegyeléből való
megigazulást némely *distinctio-*
nak fűstével akarja meg. homá-
lyosítani. *A' mi hitünk szerént*
egyem. Soha senki az ő első igazu-
lását meg nem érdemli semmi csele-
kedetivel: mert az embernek első
meg-igazulása nem törvénybeli i-
gasság, hanem merő kegyelem, &c.
Itt pedig nem egygyet botlik a'
Bonafus: 1. Az Isteni meg-iga-
zitást melly az Istennek egy el-
őszolhatatlan munkája, és sem-
mi *gradus* magában nem *admit-*
tál, roszszul szakasztya két felé:

M 6

Noha

Noha meg-engedgyúc, hogy
 annak a' meg igazito kegyelem-
 nek érzése, naponként a' hívek-
 ben nevedkedhetic. 2. Nem volt
 volna hát Bellarminus s' mások
 a' kik ő velle tartýa a' ti hitete-
 ken, a' kik a' meg-igazulás előtt
 valo készületet az első meg-
 igazulásnac érdemlő okánac
 tartýa; avagy csak *ex congruo*,
 mint szollanac. *lib. 1. de Just. cap.*
21. §. Jam vero, &c. Noha mi
 afféle a' szabad akaratnac erejé-
 ből származott eleve valo maga
 készületeket semmit nem ismé-
 rünk. *Rom. 9. 16. Eph. 2. 1. Phil.*
1. 7. 6. 2. 7. 13. Ugyan-is a' meg-
 iga-

gazítás az embert nem talállyá
 éssen; hanem a' készületlen-
 ől tsinál készit, hogy nem test
 zerént, hanem lélek szerént
 írjunk. *Rom. 8. 1. 18.* Hazug-
 mgnak tartya azt a' mondást,
 hogy a' Római Doctoroca' Pá-
 coánac tellyes hatalmat mennyé
 is földön tulajdonétnac. Ha-
 zudott hát *Cornelius à lapide* Je-
 uita társod, a' mikor Pápátok-
 rul ezt írja. *Comment. in 6. Zach.*

*Is qui non ad humanum tantum
 principatum institutus est, sed &
 ad divinum, non ad principandum
 solum mortalibus, nec modo homi-
 nibus, sed angelis, non ad judican-*

dum vivos, sed & mortuos; non in
terra solum, sed in Cælo; non ad præ
sidendum solis fidelibus, sed & infide
libus. De hisz em a' Decretom
ban-is fen van írva, hogy a' Ro
mai Pápa Sz. Péterben a' meny-
nek és földnec gyepűjét tartya s
Dist. 40. Can. 6. Es hogy eleve-
nek nec, holtaknac bírāja. *De-
cret. Greg. libr. 4. Tit. 17. cap. 13.*
19. A' melly *locus*okat a' hét Sa-
cramentumokra, Míse áldozat-
ra, az Ur-Vatsorájának egy szinn
alatt való vételére, A' kenyér-
nek és bornac Christus testvév
és vérevé való változására, &c.
tzigáz; azokat T. Váfarhelyi
István

István Uram, Mátyás Pápnak
 kezéből úgy ki tekerte, hogy
 bár Oroszlán körme legyen, ha
 vissza huzhattya; kihez képest
 nem szükséges hogy tsak egy
 szót is tegyűnc rulla. De vallyő
 a' tollúnc a' Válasz-tételben le-
 tábláztatott egy néhány Pápista
 Hitnek czikkelyit meg-muta-
 tá-é (mert azt kívánnyc vála)
 igazán a' szent Irásból? Légyen
 itileted rajta keres;tyén és jó lel-
 ki ismémentű Olvasó. Még-is a-
 zon tündödic tündér Mátyás,
 hogy a' le-táblázásban sok és
 fundaméntomos czikkelyit had-
 tuk el a' Pápista Vallásnac. Né-is
 volt

volt szándékunkbá, hogy mindeneket kőörömről kőörökre elő számlállýunc : ugy tudgyuc mindazonáltal hogy a' fejeit ug' le tábláztuc, hogy a' többit mint részeket és ága-bugait, nem nehézz azokra vinni.

75. El-végtére mint ha Gorgonnac venné fejét, Calvinusból tábláz-le őt tzikkelyeket, azokat veti szeműnc köziben, mint valamelly képtelen, irtóztato, minden hit és Szent Írás ellen valo dolgokat. Láffuk rendre. Mellyik az első? *Némel-lyek csak az Isten szabad akarat-tyából, minden magok vétke nél-kül az*

kül az örök halálra rendeltének.

Fel. Ezeket mint Calvinus szavait hamissan táblázta-le fur.

fánt Mátyás. Nyissa-fel akarki

a' Calvinus könyvét ott ahol ta

pogat olyan formában az a sen

tentia nintsen. *Instit. lib. 3. cap. 23.*

num. 2. Soha az eleve valo el

rendeléfrül, annak okáru Calvinus

külömbet annál nem ta

nitott, mit szent Pál tanit. *Rom.*

9. v. 18. 19. 20. 21. 22. 23. De val

lyon az eleve valo el-rendelést

minden az emberben meggon

dolható oktu el-szakasztani,

eretnec és dögletes vallás-é?

Eretnec volt hát Aquinás Tha

más,

más, mikor azt írja 1. Par. quest. 23. *Art. 5. Quare hos Deus eligit in gloriam, & hos reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem.* Miért hogy az Isten ezeket az örök-életre választja, amazokat meg-veffe, nincsen egyéb oka az Istennek akarat-tyánál. Eretnek vólt *Petrus de Alliaco* a' *Cameracumi* nagy Cardinál, így szólván ez do-loghoz in 1. *Sentent. q. 12. Art. 2. Secundum Scripturam etiam si Deus aliquam Creaturam eternaliter puniret, vel affligat sine ejus peccato, vel purè annihilaret, nullam injuriam vel crudelitatem eo faceret.*

faceret. Az Irás szerént ha szin-
tén az Isten valamelly teremtet-
t állatot vég-nélkül büntetne,
vagy azt büntelen lévén sanyar-
gatná, avagy tellyességgel sem-
mivé tennéis, azzal ának semmi
igaztalanságot vagy kegyetlen-
séget nemtenne. Eretnekek vól-
tanak vólna sok jeles *Scholasticus*
Doctores; *Gregorius Ariminensis*,
Anselmus, *Dominicus Bannes*, *Frā-*
ciscus Majronis, *Marsilius ab In-*
gen. &c. a' kik az cleve való el-
rendelésnek okáru nem kü-
lömbet értettenek. Eretnek
vólt vólna végtére a' minden
*Scholasticus*oknak Attya a' nagy
Lom-

Lombárdus Mester, kinek azon
 értelme. *Lib. 1. Sent. dist. 41. lit-*
D. Reprobavit quos voluit, non
propter futura merita quae praevide-
ret, veritate tamen rectissima, &
a nostris sensibus remota. Ezent vi-
 tattyá Calvinus *Libr. 3. Cap. 23.*
num. 2. Im még-is tudatlan Má-
 tyás (mert más okát alig mond-
 hattyuk) azt kárhoztattyá Cal-
 vinusban, a' mit a' magok de-
 rék Doctóri irásokkal vallanak
 és tanítanak.

76. Mellyika' másík? *Isten-*
nek tudásából és akarattjából este-
nek-el az Adámnak minden fiai.
 A' harmadik s' nyegyedíc czik-
 kely-is

kely-is ugyan azon: kaprozott
 talám Mátyás bátyánknac' sze-
 me, hogy az egyből kettőt csi-
 nált. Hiszem nagy eretnekség
 vólt Calvinustul azt mondani!
 Eretnek vagy te, még penig
 blasphemus eretnek, ha azt ál-
 latod, hogy az ember az Isten-
 nek minden hire és tudása nél-
 kül esett-el. Nem vólna hát ugy
 az Isten minden jövendő dol-
 goknak tudója és által-látó-
 ja. Sőt ha egy verebecske Urunc-
 tanítása-ként, *Matth. 10. v. 29.*
 Istennek hires' akarattya nélkül
 nem esika' földre, hát az embe-
 ri nemzetségnek olyan eseti és
 romlá.

romlása, hogy nem vólt volna Istennek hírével? Járult pedig ide az Istennek akarattya, nem úgy mint ha a' bűnt vagy esetet javallotta volna: hanem a' mennyiben azt lenni meg engedte; azaz, az ő hatalmas erejével meg nem gátolta, és a' mennyiben végére mehetetlen bölcsesége szerént el-rendelte, hogy abból a' gonoszból jót hozzon-ki: mitsoda gáncsot talál ebben a' józan elme?

77. Mellyik az ötödik? Az Isteni telenek a' szükségképpen való kényszerítést a' bűn-tételre el nem kerülhetik; mivel hogy a' kényszerítés

rités az Istennek gondviseléséből és
 rendeléséből származik. Hol va-
 gyon ez a' czikkely szórul szóra
 mert azt mondád úgy irod-le)
 Calvinista religionak könyvé-
 ben? Aha czigány Pap, mit
 csalárdkodol? Szórul szóra
 Calvinusban így vagyon az ige
 1. fol. 906. mellyet te hamissan
 meg-csonkitottál. Az Istentele-
 nek az ő büntetéseket ezzel akarják
 megyegetni és mentegetni; mivel hogy
 a szükséges-képpen való kényszeri-
 tést a bűn-tételre el nem kerülhe-
 stik: kiválképpen mivel hogy e' sü-
 kes-képpen való kényszerítés az
 Istennek gondviseléséből és rende-
 léséből

léséből származik. Ládd hogy
 Calvinus azt nem úgy a' maga
 értelméből írja, mint némelly
 agya-furt maga bűnöket men-
 tegető embereknek kerül ele-
 jekben.

78. Jól tudom, hogy Kala-
 uz, ki után Sámbar *Frater* lán-
 tikál, Calvinusra azt fogja, hogy
 az Isten titkos erejével indította,
 izgatta, taszította, kételeni-
 ti, titkos gondviselésével haj-
 tya az embert a' gonoszra. *Ka-
 lauz pag. 471.* Bő feleletünk va-
 gyon arra egy írásunkban, ha
 Isten akarja talám idővel más is
 meg-láthatta. Mostan csak
 azt mon-

azt mondgyuk: sántít a' Kala-
 az, mert Calvinus *Lib. 1. cap. 18.*
v. 2. Ec. nem mondgya azt,
 hogy az Isten a' gonoszra, az az,
 t' bűnre az embert nódittsa,
 majtsa, vagy kételenittse; ha-
 nem az ő itiletinek és bünteté-
 tének olly-képpen való véghez-
 vitelére és ki- szolgáltatására,
 mint ha szintén az Istennek pa-
 strancsolattya volna bé-nyomva
 és bé-metzve az ő szivekben.
 Ennek bizonyfágára penig Esa-
 iásnak amaz jeles mondását
 hozza-bé, melly vagyon *Cap.*
uo. v. 5. 6. 7. De ha szintén ol-
 lyan keményen találta volna-is
 N ejteni

ejteni szavait Calvinus, kemé-
nyebben szólott a' nagy Bel-
larminus *Lib. 2. de Amiff. grat. 3.*
Cap. 13. Az Isten nem csak meg-en-
gedi, hogy az istentelenek gonosz-
cselekedgyenek; nem csak el-had-
gya a' hiveket, hogy kételenek le-
gyenek. Senyvedni azokat a' gono-
sokat, mellyekkel őket a' hamissak-
illetik: hanem egyszersmind ura-
kodik azoknak (tudni-illik a' go-
noszoknak) gonoszakarattyokon,
áze birja, igazgattya, tekeri, és is-
hajtogattya, láthatatlan-képpen,
munkálkodván ő benne; hogy no-
há magok kéjén gonoszok lévén
(tudni-illik azoknac akarat-
tyok) (

(tyok) mindazonáltal az Isteni-
 gondviselés által nem tétel-képpen,
 hanem megengedés-képpen az egy-
 egyik gonoszra inkább hogy nem a'
 másokra határoztatnak. Ugyan
 színt állattya alább-is. Cap. 16.
 .. Porro non solam. Az Isten nem
 csak el-hadgya a' bűnösöket, mi-
 nor őket az ő szíveknek kíván-
 ágának adgya, de akkoron-is mi-
 nor azoknak gonosz akarattyyokat,
 melyeket ő nem tött (tudni-illik
 ilyanokká) hanem lenni meg-
 adott, olly csudálatossan tekeri,
 írja, rendeli, hogy azokból jó
 szozzon-ki és cselekedgyék, hogy
 telen és akarattyyok ellen-is ő neki

szolgálynak, és ezért a' mit örö-
 mest cselekefsznek, Istennek igaz
 itelletiből kemény-képpen meg-bün-
 tetetnek. Tudtad-e ezt tudatlan
 Mátyás? Nem vélem: mert a's
 fok comediázás és ceremoniázás
 miatt arra sem érkezel, hogy a's
 magad Authorit olvasgassad.
 Tanulj valamit jó Bonafé a's
 magatok vallásában-is a' Do-
 ctorkátul. Láha illyen formán
 adnád-elő és magyaráznád a's
 Calvinista Hitnek cikkelyit
 nem nehéz volna azt még a' Pa-
 pistákkal-is el-hitetni.

79. El középefelé a' *Replicatio*
 nak, ki-csavarodván az utbo-
 a' zila-

a' zilai Bonafus, a' *Consequenti-*
ákrul irott könyvetskében út-
közic, hogy még-is potroho-
sabb leheffen írása. Mások-is
kaptak immár abban, de csak
annak a' kis botnak sem harap-
hattac el a' fejét. Lássuc Sámbar
ha fogassabb-e? Mivel azzal
patvarkodnac, hogy azokban
a' dolgokban a' mellyeket ő el-
lenek vitatunc, tsak egy sem ta-
láttatik a' Sz. Írásban, tiz *pun-*
*ctum*okban mutogatá azt-meg
a' *Rövid tudósítás*; azokon rágó-
dik Sámbar Mátyás.

1. Hogy a' törvénynek cse-
lekedetiből csak egy test seiga-

N₃

zullyon

(2. oldal.)
zülljön meg Isten előtt, pró-
bályuk Sz. Pálnak világos mon-
dásából: *Gal. 2. 16. Psal. 143. v. 2.*
Mond erre Pap Mátyás: *A' Mó-
ses törvényének tselekedetiből vagy
a' Christus törvényének?* Mint
ha azt mondaná: A' Moses tör-
vényénec tselekedetiből senki
nem igazul ugyan meg Isten e-
lőtt; de meg a' Christus törvé-
nyénec cselekedetiből. Immár
annyira viszi Mátyás Papot a'
temerdeki tudatlanság, hogy
Socinianus Eretnekké leszzen.
Hiszem azoknac vallásoc, hogy
a' Moses törvénye nem lévén
tökélletes, a' Christus azt né-
melly

melly új parancsolatokkal toldotta volna meg; a' melly szent Írás ellen való állítás. *Deut. 4. 2. Psal. 19. 8. Prov. 30. 6. Jos. 23. 6.* Ugyan-is Christus Urunk nem valami új törvényt hozott e világra, hanem Evangeliomot: minoha némelly a' Móses törvényében lévő parancsolatokat vagy nyilvánban ki-fejezett, vagy azokat némelly közelebbi való *circumstanciákra* alkalmaztatta. Bolondság azért azt mondani, hogy senki a' Móses törvényéből meg nem igazul; bde meg a' Christus törvényének cselekedetiből.

N 2

2. Hogy

2. Hogy a' rendeletlen kívánság még az ujja-születet em-
berekben-is bűn légye, erre Sz.
Pálnak világos szavát hoztuk-
bé. *Rom. 7. v. 7.* Mond Mátyás
gazda: *Sz. Pál bűnnek mondván*
a' gonosz kívánságot: te pedig min-
den kívánságra hamissan csigázod.
Hamis az a' ki minket annak
mond, mert minden kívánságot
nem mondunk bűnnek; hanem
a' *rendeletlen* kívánságot: im-
már ahoz akar fél-részént, akar
egészlen járullyn az akaratnaco
consensusa; sőt ha csak bé-ötlik
a' szívben-is: mivel amaz előd-
dedi természet-szerént valóo-
tisztá--

titíztasággal ellenkezik; és az
meg-veszett fának meg-veszett
gyümölcsé, ugyan rosz affelől,
's' ugyan csak bűn; noha na-
gyobb bűn a' mikor osztán u-
gyan cselekedettel-is véghez-
megyen a' rendeletlen kívánság.

Rom. 6. v. 12.

3. A' Képeken való kapdo-
lásért meg-ütöttük oda fel Sám-
bár Papnac a' körmét. *n. 57.*

4. Hogy az Angyalokat re-
ligiose' nem szabad tisztelni, en-
nek bizonyosságára Szent Pált ál-
lítottuk elő. *Colos. 2. 18.* Mond er-
re az *Antifrater*: Sz. Iosue-is igen
tisztelte az angyalt. *Ios. 5. v. 15.*

N s

Ugy

Ugy de *religiosè*-é? Nem-is az
 van a' Sidó betűben, hogy
 imádkozta volna Jofue az Angyalt
 hanem meg-hajtotta magát né-
 ki tisztefégnec-okáért.

5. Hogy az Egyházi fele-
 mélynec szabad legyen törvény-
 szerént való feleségénec lenni.
 erre-is Szent Pált hoztuk-bé
1. Tim. 3. v. 2. Sámbar Pap ezis
 arra érti, hogy ha feleséges em-
 bert Papságra fel-vesznec-is,
 olyan legyen a' kinéc egy fele-
 ségénél (a' ki már meg-hólt)
 soha se vólt legyen több; a' Páp-
 ságban pedig minden feleség-
 nélkül legyen. Chrysoftomus

peniggi

enig arra magyarázza, hogy
 ap, vagy Püspök házasságban
 llvén, azon egy időben ne legyen
 több egy feleségénél; a' mint a'
 időknál szokásban vala a' töb
 feleség vétel. *Vide Eras. Annot.*
in locū istum. Sotus-is nevezetes
 Theologus és törvény tudó Pa-
 toista Doctor, *de Inst. & Iure L. 7.*
quest. 6. art. 2. azt meg-vallja,
 hogy Sz. Pálnac azt a' mondását
 emmi uton módon nem ért-
 metni csak az özvegy emberek-
 rül, a' kiknek annak-előtte egy
 feleségek vólt, de meg-hólt:
 hanem kell érteni az olyanok-
 rül a' kiknek midőn Püspök-

'fegre választatnának, vólt ugyan
feleségek; de nem vólt kettő
három, hanem csak egy. Lássa
immár az Olvasó, ha Sámბá
után indul-é inkább, vagy eze
ket az ő nála tudósokat követi.

6. Hogy nem a' törvénynel
be-töltéséből, és abból származ
zott érdemes cselekedetiből, l
hanem Istennek ingyen való
ajándékából vegye-e le ember az
örök-életet, ezt Sz. Pállal bizo
nyítók. *Rom. 6. v. 23.* Itt a' cso
mós elme a' fima kákan mi
soda tsomót keresse, lásd odab
fel. *num. 44.*

7. Hogy Isten között és az
emberrel

Emberök között a' Jēsus Chri-
stus legyen egyedül való köz-
ben-járó, erre Sz. Pálnak vilá-
gos tanu- bizonyságát állatók.
1. Tim. 2. v. 5. A' mi fűstöt ez el-
len tsinála fűstös Mátyás azt oda
fel el pallottuk. n. 45.

8. Hogy képeket vallásnak-
okáért ne legyen szabad csinál-
ni, erre bizonysa- gul hoztuk I-
stennek maga saját szavát. *Exod.*
20. v. 4. 5. Mond erre kép mutató
Sámbar: *Salamon-is Mofes pél-
dájából képeket csinált az Istent
imádó helyen, kiket becsületben-is
tartottak*, 1. Reg. 6. 27. 28. 29.
Lásd erre oda fel. n. 48. 49. 50. 51.

9. Szent Pál példájából bizonyítók. *Phil. 3. v. 9.* hogy az embernek Isten előtt való megigazulása nem áll a' törvénybéli igazságban, mely belső igazság; hanem Christusnac hit által nekünk tulajdonított igazságában: Kérdést gördít erre: *Moses törvényéből-e' avagy a' Christus törvényéből?* Lásd a' Bonásusnac ez-aránt való botlását *n. 79. §. 1.* A' cselekedetekből való megigazulásra roszszul csigázza Sz. Jakabnac mondását; *Iac. 2. v. 24.* hogy több feleleteket el-hagyunk eléggé meg-felel arra Sz. Pál. *Rom. 4. 2.*

10. A' Törvénynek bé-töl-
tésefűl való villongást, lásd oda
fel. *num.* 37. Ládd markod-kő-
pő Mátyás, hogy a' *Consequentia*-
ákrul irott rövid-tudósításnak
tiz *punctum*it fecsegő spongyi-
áddal le nem törölhetéd. Noha
egyszer s' mind hazugsággal-is
kened a' tenyeredet, mondván,
hogy a' Calvinista Scholában
meg nem mutathattuk, hogy a'
Calvinistáknak Sz. Írások vól-
na. Meg-engedem tenéked meg
nem mutathattuk; miért? Lásd
az okait *Ioh.* 12. 39. 40. *Act.* 7. v. 51.
1. Cor. 8. 21. *Rom.* 1. 21. *1. Cor.* 9. 16. *2. Cor.*
4. 3. 4. *2. Thes.* 2. 10. A' Calvinista
keresz-

keresztyéneknek pedig nem
 szükség azt próbálni: mert ők
 ugyan átokalá vetik azokat, a'
 kika' Szent Írást Isten szavának
 nem hiszik lenni. Ha pedig te
 kételkedel benne, és próbát ki-
 vánsz rulla, már te veled nem
argumentumokkal bánunk, ha-
 nem görcsös botot készítünk a'
 hátadra, *tanquam contra negan-*
tem principia.

80. Végtevére mint a' vízbe
 haló ember, sem Sz. Írással, sem
 igaz okossággal nem bírván az
 dolgot, minden-felé kap Sám-
 bár nádaly, tanukat akar elle-
 nünkideézni, Miben? Azt akar-
 ja csin-

ja *evin*calni, hogy tavaly a' kőf-
 ség előtt (mint a' *Paterek mani-*
festoma tartya) a' Sz. Irásrul volt
 volna *disputatio*; ezt mi tzigány-
 ságnak mondtuk. Több ta-
 nút egynél a' két vagy három
 száz ember között nem találta.
 Az az emberséges Nemes em-
 ber-is kívül *faceáltat*, úgy *declá-*
*rálly*a magát, csak annyiban
 értette és mondotta hogy volt
 a' Sz. Irásrul vetélkedés, a' men-
 nyiben *ultrò citroq* a' Sz. Írásból
*locus*okat elő - hoztunk. Így
 nyilván való dolog, hogy a'
Theologica disputatio végben
 nem mehet annélkül, hogy a'
 Sz. Írás.

Sz. Iráfrul ne légyen emlékezet.
 Miglen azért jó Pap Mátyás a'
*Consequentiak*ról irt könyvets-
 két ugyan szerivel *refutálnád*,
 mászhattza-ki a' kutból, mely-
 ben magad a' tavalyi *disputatio*-
 ban ejtéd. Az egész kőtség hal-
 lattára azt fogadád, meg-pro-
 bálod a' Sz. Írásból, hogy pen-
 teken nem szabad húst enni. A'
Dic Ecclesia-re Matth. 18. csava-
 rodál hiszem; a' honnét ilyen-
 képpen tekered vala a' nyakad-
 ra való gúst: A' mit az Ecclesia
 mond, azt lelki-isméretnek
 kötelessége alatt tartozunk meg-
 fogadni. De az Ecclesia mond-
 gya hogy

305
ggya, hogy pénteken huszt ne
megyünk: Azért &c. Emleke-
zel-e rá mit felelénk erre? E' lün
n' válasz a' község előtt: A' mit
az Ecclesia mond, mint Isten
akarattját a' Sz. Írásból, azt lel-
ki-isméretnek kötelelsége alatt
tartozunk meg-fogadni. De a'
pönteki hus-nem-ételt mint
Istennnek akarattját a' Sz. Írásból
mondgya az Ecclesia; tagadók
szent. Es mikor *urgeal*nánk, hogy
a' Sz. Írásból mutasd Istennec
arról való akarattját, itt ben-
szakadál, egy szót rá nem mód-
osítál, s' így válánk mi-meg
eretten egy-mástul. Meg-ér-
demle-

(2. oldal.)
demlenéd azért, hogya' *Superior*od minden héten azóltat
pénztekeisé tölt volna. Mint egy
pánczélos Góliáth igen hányod
veted te magadat, de napon-
ként Isten meg-szégyenit. Még
csak a' Doctorkával, a' kis Pro-
fesszorral volt ügyed; hát ha a'
Doctorok, ha a' nagyobb Pro-
fessorok rád támadnak, botskoro-
sem marad a' bőrődben. Igerie
ostobázod a' Cálvinista Tanító-
kat, hogy csak egy helyes *Con-*
sequentia sem tudnak formálni
Szintén te hozzád mennek Lo-
gica tanulni, a' ki a' Három-
kérdésben egy jó *Syllogismus*
nem tudál fundálni

BE FEJEZES.

IM látod idvefségedet szerető
kereszttyén lélek, mint felele
Sámbár Mátyás a' Summás Vá-
lasz-tételre. Maga vallásán lé-
vő emberséges emberek meg-
vallyák, hogy szitok, mocsok
több benne, hogy nem valami
fontos dolog. Méltán-is; mert
akar prædikállyon, akar *dispu-*
tállyon, akar valamit írjon, az
ő néki mind ire, mind szelen-
czéje. Vallyon ha valamelly
Prokátor a' világi törvényben
ugy nyálaskodnék, cseber-rú-
don a' Tanáts-házból nem vet-
nék-é

nék-e ki? Azért a Summás
 Válasz-tétele, arra való idétlen
 és ganéjban bé-takart ivadékjá-
 val, nem hogy rontotta volna,
 de annyira erősítette, hogy
 azon könyvetskét többszöri ki-
 nyomtatásra, és a Papistáknak-
 is gyakrabban olvasásra érdemes-
 bé tőtte. Kiért az Ur Isten té-
 rittse-meg Sámhárt több té-
 velygő Társaival. Amen.

Ha pedig helyyel-hellyel a
 fárt fárral viszfza-csapták Sám-
 hárnak, azt köszönnye magá-
 nak, esék kölcsön helyében.
 Juslanak eszében Palingeniuf-
 nak amaz versei. *Zodiac. vite lib.*
1. pag. mihi 14. *Ostulca*

— Ostulta, o putida certè,
Scriptorum turba Anticyris purgan-
da duabus:

Ad vos hic sermo est: alios vexatis
& ipsi,

Nec parcit cuiquam vestra petu-
lancia lingvæ:

Quid mirum, si vos eadem quoq[ue]
fulmina tangunt?

F I N I S.

(2. péld.)

Nyomtatásban eset fogyasztások.

Pag. 22. lin. 3. *magana*, leg. magának. pag. 41. lin. 1. *robúrve*, leg. robúrve. pag. 46. lin. 7. *valoi*, l. vallói. p. 84. l. 8. 34. leg. 30. p. 89. lin. 7. *találmaonyokkal*, leg. találmányokkal. p. 91. l. 66. *alamínálkodás*, l. alaminálkodás. pag. 120. l. 11. *Istást* leg. *Irást*. p. 139. l. 17. *Lutherista*, leg. *Lutherista*. pag. 187. l. 16. *napon*, l. napig.

